

MOZGÓ VILÁG / 1980 JANUÁR

C

I

D

- 102 **Kelényi Béla** A kapu helyén – lépcsőmaradvány knósz-
szoszban; célfotó; személyes névmás; a kapu
helyén; szimmetria; origó-ciklus; visszafor-
gatások; gravitáció; koordináták *versek*
- 104 **Molnár Miklós** A megfigyelő; Oszlop Marcuse tiszteletére
versek
- 104 **Osztoján Béla** Közel Jerikóhoz *vers*
- 105 **Körmeny Lajos** Boldog emberek: a segédszínész *portré*

Mozgó Világ 1980/1 január

HATODIK ÉVFOLYAM

Felelős szerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe:
1111 Bp. Bertalan L. u. 26. Telefon: 664-373, 664-377. Levél-
cím: 1502 Bp. Pf. 205. Felelős kiadó: dr. Petrus György, az
Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI.,
Révay u. 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlap-
kézbesítő postahivataloknál, a kézbesítőknél és a Posta Központi
Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.)
közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI
215-96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: ½ évre
72,- Ft, 1 évre 144,- Ft. Indexszám: 26 604. 79.4866 Egyetemi
Nyomda, Budapest, 1980. Felelős vezető: Sümegi Zoltán igaz-
gató. Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (799205/8)

Munkatársaink:

BALÁZS F. ATTILA a romániai fiatal magyar irodalom új hullámának egyik igéretes tehetsége.

CHIKÁN BÁLINT 1952-ben született Budapesten. 1967-ben végzett a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem népgazdaság-tervező-gazdaság-matematika szakán. 1975 óta a Művészeti Alapnál dolgozik, jelenleg a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának művészeti vezetője és az ELTE második éves egyéni levelező művészettörténet-szakközvetítője.

CSAJKAGÁBOR CYPRIAN 1954-ben született Budapesten. Hat évig Szentendrén élt, itt kapcsolódott be a Vajda Lajos Stúdió munkájába. Versei először a *Mozgó Világ*-ban jelentek meg. A VIT-pályázaton vers kategóriájában második díjat nyert, azóta több lapban publikált. Szabadúszó. A képvers új lehetőségei foglalkoztatják a legjobban.

CSELÉNYI BÉLA 1955-ben született Kolozsváron. 1973 óta versei az *Echinax*, *Ifjúmunkás*, *Utunk*, *Korunk*, *Jgaz Szó* és az *Igazság* hasábjain láttak napvilágot. Szerepelt a *Mozgó Világ* 1979/3. számában, erdélyi költőkről közölt összeállításunkban. 1979-ben jelent meg *Barna madár* című kötete.

ESTERHÁZY PÉTER az ELTE matematikus szakát végezte el. Könyvei: *Fancsikó és Pinta* 1976. Magvető; *Pápai vizeken ne kalózkodj!* 1977. Magvető. *Termelési regény* 1979. Magvető.

FÁBRI PÉTER 1953-ban Budapesten született. Az ELTE esztétika-művészettörténet szakán végzett. Két verseskötete jelent meg: a *Fosztóképzőkkel* 1972-ben, az *Átértékelés* 1974-ben. Művészetkritikai írásai több folyóiratban jelentek meg. *Folytatásos regényét* a Magyar Nemzet közölte 1978-ban. A regény könyvalakban a Magvető Kiadónál megjelenésre vár.

GYETVAI ÁGNES 1952-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-népművelés szakán végzett. A *Művészet* szerkesztőségének munkatársa.

HAJNÓCZY PÉTER 1942-ben született Budapesten. Már a régi *Mozgó Világ* első számában jelentkezett no-

velláival, az elkövetkező években több folyóirat közölte írásait. Nagy visszhangot keltett *Az elkülönítő* című szociográfiája (Valóság, 1975/10.). Első novellás kötete, *A fűtő* 1975-ben, a második *M* címmel 1977-ben, regénye *A halál kilovagolt Perzsiából* címmel 1979-ben jelent meg.

KELÉNYI BÉLA 22 éves. Az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség restaurátora. Eddig az *Élet és Irodalomban* publikált.

KÖRMENDI LAJOS 1946-ban Karcagon született. Szolnokon újságíróként dolgozott. Levelező tagozatos magyar-népművelés szakos hallgató az ELTE-n. Több irodalmi lapban publikált. Mórincz Zsigmond-ösztöndíjas.

MELIORISZ BÉLA 1950-ban Győrött született. A Pécsi Tanárképző Főiskola magyar-rajz szakán, majd 1976-ban az ELTE magyar szakán végzett. A *Jelenkorban* 1970-ben publikált először, azóta rendszeresen jelennek meg írásai. 1978-ban Mórincz Zsigmond-ösztöndíjas volt. Szerepelt a *Madárúton* című antológiában.

MÉSZÖLY MIKLÓS 1921-ben született. Író, jogi doktor. Néhány éve az Írószövetség tagja. Regényeket, novellás köteteket, esszéket, meséket és drámákat publikál Magyarországon és Európában.

MOLNÁR MIKLÓS 1949-ben született Kecskeméten. Budapesten és Szegeden felsőfokú tanulmányokat folytatott. Műfordítóként és lektorként főleg az Európa Könyvkiadónak dolgozik, recenziókat és tanulmányokat publikált az *Életünkben*.

NÉMETH PÁL 1941-ben született Beregszászon. 1959-ig Sátoraljaújhelyen élt. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar-történelem szakon 1969-ben szerzett diplomát. Az 53. sz. Pámutipari Szakmunkásképző Intézet tanára. Írásai a 70-es évek elején a *Szaktanársnevelésben*, a *Valóságban*, a *Magyar Hírlapban* és az *Élet és Irodalomban* jelentek meg.

OSZTOJKÁN BÉLA 1948-ban született Csengeren. Írásai az *Új Írásban*, *Új Forrásban*, *Napjainkban*, *Új Tükörben*, *Magyar Ifjúságban*, *Ifjúsági Magazinban* és a *Mozgó Világban* jelen-

nek meg. Regénye és verseskötete megjelenés előtt áll.

SELMECZI GYÖRGY 1952-ben Kolozsváron született. 1976-ban végzett a Zeneművészeti Főiskolán Bukarestben. Zeneszerző, zongoraművész. 1976-tól Magyarországon él. A miskolci Új Zenei Műhely művészeti vezetője. Cselényi Béla több versét zenésítette meg. Főleg színházi és filmzenéket komponál.

SPIRÓ GYÖRGY 1946-ban született Budapesten. Az ELTE magyar-orszószerb-horvát szakán végzett. Versei a *Ne mondj le semmiről* című antológiában és a *História* című kötetben, novellái különböző lapokban, *Kerengő* című regénye a Szépirodalmi Könyvkiadó gondozásában jelent meg. Színkritikákat és négy drámát írt. Második regényét 1979-ben fejezte be. Az MTA Kelet-európai Kutatócsoportjának tudományos munkatársa.

SZILÁGYI ÁKOS 1950-ben született Budapesten. Az ELTE Bölcsészkarán végzett. Az Esztétika tanszék munkatársa. Első verseskötete *Az iskolamester zavarban van* címmel 1976-ban jelent meg. Második kötete *Teremtmények* címmel megjelenés előtt áll. Rendszeresen publikál irodalmi lapokban. A Főlépőpártya csoport tagja.

TAR SÁNDOR 1941-ben született Hajdúsámsonban. Verseit először 1970-ben az *Alföld* közölte. A *Mozgó Világ* szociográfiapályázatán 1976-ban első díjat nyert. Írásai az *Élet és Irodalomban* és a *Mozgó Világban* jelennek meg.

TEMESI FERENC 1949-ben született Szegeden, itt végzett a JATE magyar-angol szakán. 1969 óta jelennek meg írásai különböző irodalmi lapokban. 1975-ben Mórincz-ösztöndíjat kapott. 1977-ben jelent meg első kötete *Látom, nekem kell lemennem* címmel.

TÓTH LÁSZLÓ 1949-ben született Budapesten. Ötéves kora óta Csehszlovákiában él. Komáromban érettségizett. Lapszerkesztő, riporter, jelenleg a pozsonyi *Irodalmi Szemle* szerkesztője. Verseskötetei: *A hangok utánzata*, *Ithakából Ithakába*, *Átkelés*.

„Az öntudat megidézése”

I széttepek egy fotópapírt.

az egyik részt a nagyítóba, a másikat a nagyító alá helyezem.

rövid időre megvilágítom a szituációt (a nagyító kameraként működik).

a papirokat előhívom, fixálom, és újra egyesítem.

Következmények: az egyik rész tartalmazza saját helyét és a másik részt abban az állapotban, amikor az még a fénytől nem égett el (negatív – fehér). a másik rész előhívás után fekete, tehát tartalmazza ugyanazt a fényeménységet, mint az „egyik” rész. a részek párhuzamos viszonyban voltak a szituációban, az újraegyesítéskor megőrzik a szituáció kifordított – a képben befelé ható – irányait.

a párhuzamosok találkoznak a végtelennel.

mindkét rész külön-külön több, mint az egész, és több, mint a másik.

a részek, bár egyre bonyolultabb dimenziókban foghatók fel, abszolút szimmetriájukat soha nem veszítik el.

ez akkor is így van, ha ez a szimmetria közvetlenül nem látható, ha folytatom a tépkedést, több résszel végzem el a műveleteket, a mindenkori „következő lépés” láthatóvá teszi a szimmetria valamelyik oldalát.

tehát ez a szimmetria dinamikus, és egyre távolodik a képzeletbeli tengelytől.

tehát azonos időben nem valósulhat meg, de egy multidimenziós eszmei térben állandóan jelen van.

II ráfekszem egy fotópapírra, és magam alól kitépek egy darabot, amit a nagyítóba helyezek.

rövid időre kívülről megvilágítom a szituációt.

a részeket előhívom, fixálom, és újra egyesítem.

Következmények: az a rész, amelyen fekszem, „fehér árnyékomat” tartalmazza; a nagyítóban levő negatív képet mutat, amint fekszem. újraegyesítés után a „felettem” és „alattam” levő rész hiánya. (analógia: a „felettes ÉN” az „alantas” hiánya + az „egész ÉN” negatív, kicsinyített tükörképe.) az újraegyesítés rekonstrukciót, mégpedig tökéletlen rekonstrukciót jelent. az ÉN képe (kis negatív tükör) hiába kerül vissza „eredeti helyére”, ahhoz képest, amit mutat, „elmaradott” állapotban van. az ÉN fantomizálódik.

(analógia: a jelenlétnek kétféle típusát feltételezem: 1. „Fantom típusú”, 2. „Nincs típusú” [jelenben meg nem levő])

„ha a külső érzékelés megszűnik, az önérzékelés megmarad” (Beckett); ebben az eseményben csak az önérzékelés szűnik meg.

III átnyúlok egy fotópapírból kitépelt lukon.

a kitépelt darabot a nagyítóba helyezem.

rövid időre megvilágítom a szituációt kívülről.

kihúzom a kezem, a részeket előhívom, fixálom, a „lukat” betapasztom (újra egyesítem a részeket).

Következmények: miközben érvényességüket az előző következmények sem veszítik el:

újraegyesítés után a „lukat” fedő „folt” kicsinyített negatív képét mutatja a „luknak” (tehát nem „luk”, hanem „fedő”). az „átnyúlás” hátulról ezek szerint „visszanyúlás” hátulról (nem előlről!).

az egész eseményt figyelembe véve kétféle meg gondolás adódik:

1. annak ellenére, hogy kifordítva „rekonstruálható”, az esemény a kép alapján közvetlenül nem „érzékletes”.

2. leolvasás alapján: nem történt semmi.

IV letépek a fotópapír egyik sarkát.

a sarkot beteszem a nagyítóba, és rávetítem a papírra. a nagyító alatti részt előhívom, fixálom, a „sarkot” eldobom.

Következmények: az előhívott „csonka” papír tartalmazza saját hiányát, többszörös nagyításban.

„nem elég”, hogy hiányzik neki, de egész felületén viseli a hiányt.

V cérnahurkot „fűzök” a nagyítóba úgy, hogy a hurok egyik szakasza fent a nagyítóban, a másik rá lóg a fotópapírra.

bekapcsolom a nagyítót, a fenti szakaszt rávetítem a papírra, a lenti szakasz „kitakar”.

Következmények: a képen az összeköttetés (a papír és a nagyító között kifordított elliptoid pálya két szakasza) látható az előhívás után.

a cérna-szakasz vetített képe sokszoros nagyításban került saját előzményének „fehér-árnyéka” mellé. tehát a kép hamis, és érzékszalódást jelenít meg. érzékszalódás – gondolatcsalódás.

(a lét a csalódásban tudatosul)

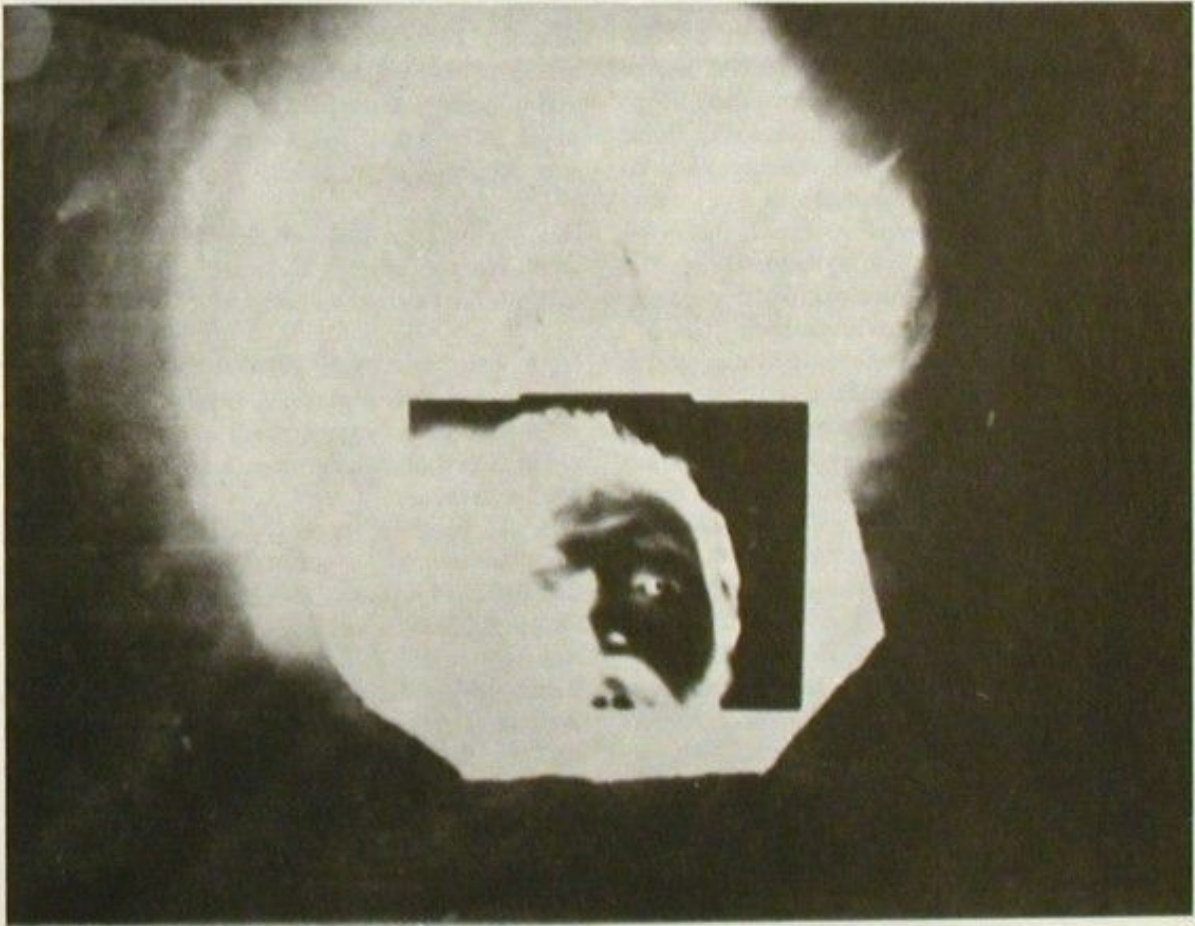
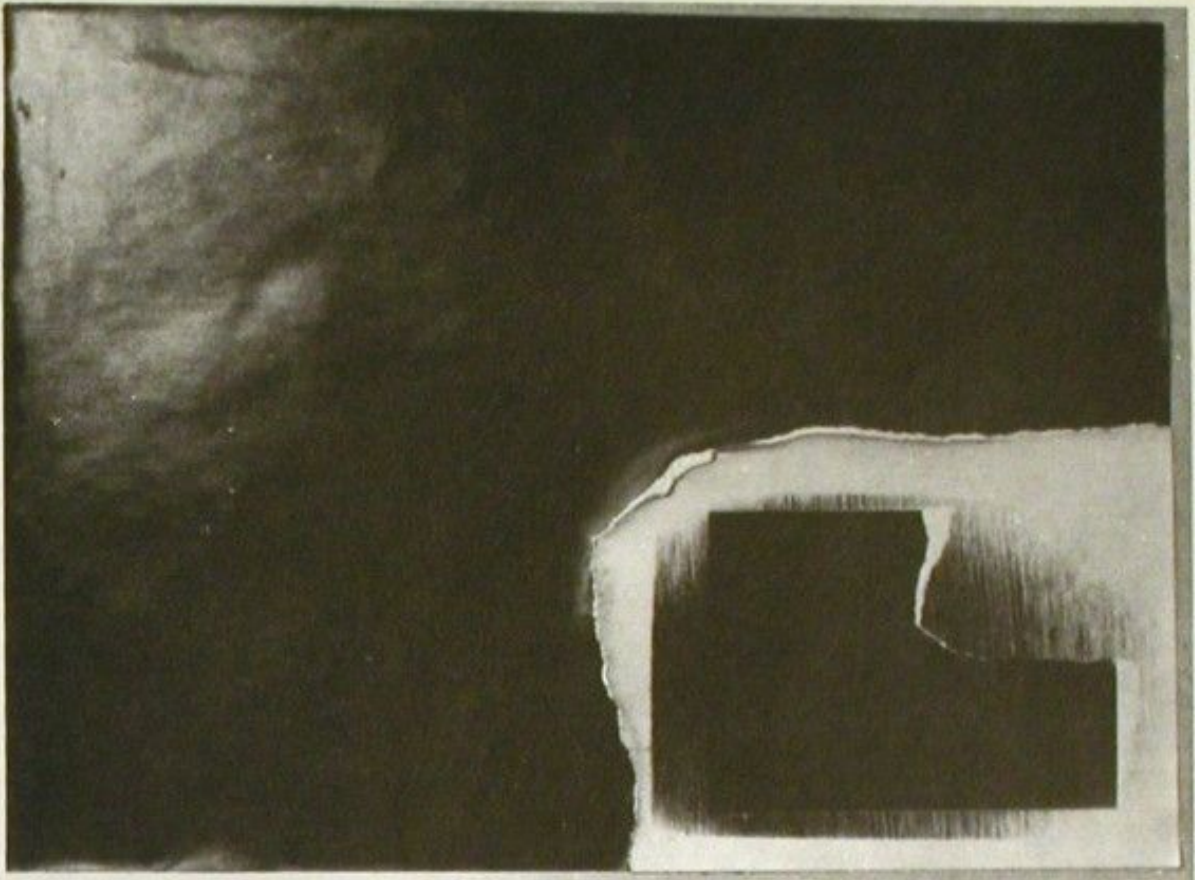
VI ujjaimmel átszakítok egy fotópapírt, a résen kidugom az ujjaimat.

főlkapcsolom a villanyt.

kihúzom az ujjamat a „képből”, előhívom, fixálom a papírt.

a szakadást leragasztom.

Halász András

Megfigyelés alatt

Halász munkáival kapcsolatban – azt hiszem – nagyon fontos fogalom a rejtőzés, a defloreálás és a nyomhagyás; és még valami, ami mindhármát át-színezi, az utóbbi kettőt pedig valamiféle különös ellentmondással – ha lehet – még hitelesebbé teszi: a mazochizmus.

Amikor Halász a nagyítógép (fényguillotine) alá fekszik vagy fénykévéjébe nyúl, hogy testével vagy testének részeivel nyomot hagyjon a fényérzékeny papíron, a legvéresebb realitást játssza és lényegíti át a megfoghatatlanba; a testet árnyékká, a valóságot ideává kényszeríti, s nem egyszerűen úgy és azon az úton, melyen a fényképezés-fényképezkedés jár, hanem annál sokkal egyszerűbben, ugyanakkor agyafúrta módon. Halász számára ugyanis – bár erről nem beszél – a fény valamiféle különös *drapéria*, mely mögül-alól kitörhet, megmutatkozhat, vagy éppen beleburkolózhat, elbújhat benne. Amikor gesztusa „pozitív”, tehát „szinre akar lépni”, áttöri a fényt, átszakítja, defloreálja a fényt akkumuláló, vagy legalábbis annak engedő fotópapírt, s a felszínre lép, mintegy jelentkezik a „mögötességből”. Felbukkanása, alátünése fizikai és kémiai folyamatok révén rögzül; s bár ezek a folyamatok jól ismertek és nem is különösebben bonyolultak, végkifejletükben és eredményükben mégis rendkívül összetettek és sokatmondóak. Mert ugyan a fény árnyékká válása, a test fénné alakulása még nem különösebben érdekes, de a mozzanatok, melyekből a processzus összeépül, többértelműségükkel „átminősítik” az amúgy banálisnak is tetszhető fotogramot. Abban a pillanatban ugyanis, amelyben Halász a szó szoros értelmében áttör a fotópapíron (s az fényt kap), mozdulatával egyszerre jelez és dokumentál kétféle realitást és kétféle absztrakciót, sőt ezek egymásba hatolását is. A fotópapír *mögött* létező fizikai realitás számára ugyanis a papír egyfajta határ (vagy éppen lepel), melyen (pontosabban a papíron-leplen) átnyúlva a realitás lenyomattá-fénnnyomattá változik át, s a fizikai nemcsak kémiaiává alakul, hanem *nyomná*, az azonosíthatóság határán álló jelenséggé, majdnem teljes absztrakcióvá.

Innen, tehát a nyom felől tekintve pedig a nyomhagyó tűnik absztrakciónak, hiszen a test, a realitás valamikori jelenlétére nem is igazán a fényfolt, hanem csak a papíron maradt szakadás utal és figyelmeztet.

Ez egyben azt is jelenti, hogy Halász fordított defloreálást hajt végre: *kihatol* a realitásból.

H. I. Azokat a képeidet, amelyek a nagyító segítségével, mintegy fotogramként készülnek, meg lehet-e közelíteni az azonosítás-azonosulás felől? Tehát azonosulsz-e az anyaggal akkor, amikor a gép alá fekszel?

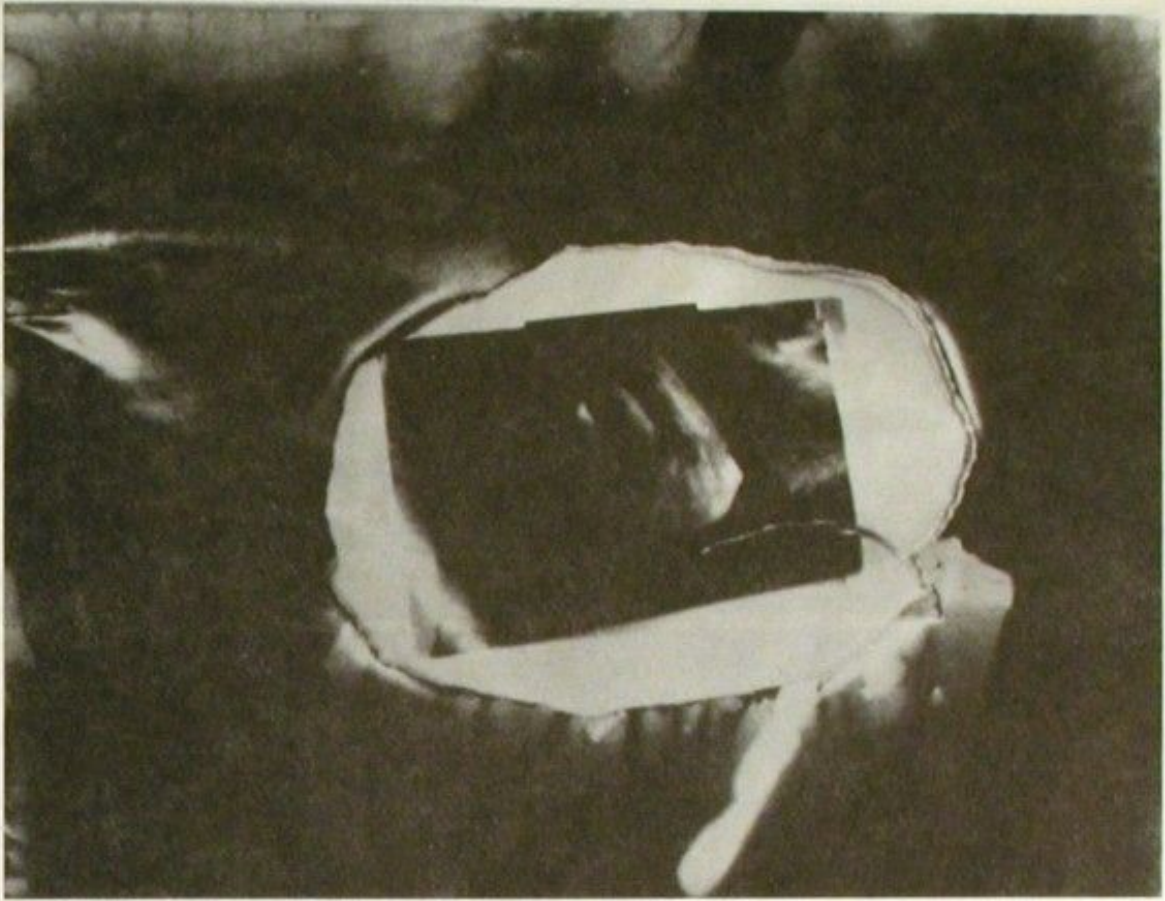
H. A. A képek szempontjából nagyon lényeges a „laboratóriumi” szituáció, amiben néhány órára létezem és gondolkodom. Egyedül vagyok egy szűk, piros lámpával megvilágított helyiségben, nagyító-szerkezet és vegyszeres tálak társaságában. A külvilág tapasztalatai fokozatosan szertefoszlanak, hogy átadják helyüket az „izolációból” eredő tapasztalatoknak. A gondolkodás irányai megváltoznak, ezzel együtt a pszichikai készenlét is. Minden dolog, ami körülvesz, fokozatosan megszabja lehetőségeimet és fordítva. Kölesönösen feltételezzük egymást, „eggyé forrunk”. A laborálásnál nem számolok „időket”, a vegyszerek hőmérsékletével sem törődöm, nem érdekes, hogy milyen papírt használok. Ennek ellenére sohasem tévesztjük el egymást. Ha a nagyítóval készítek felvételt, akkor sem szabom meg az időt, hiszen egészen biztos, hogy valami történni fog. Tehát a kapcsolat intenzív, és a „legabsztraktabb” képek is hiperkonkrétak.

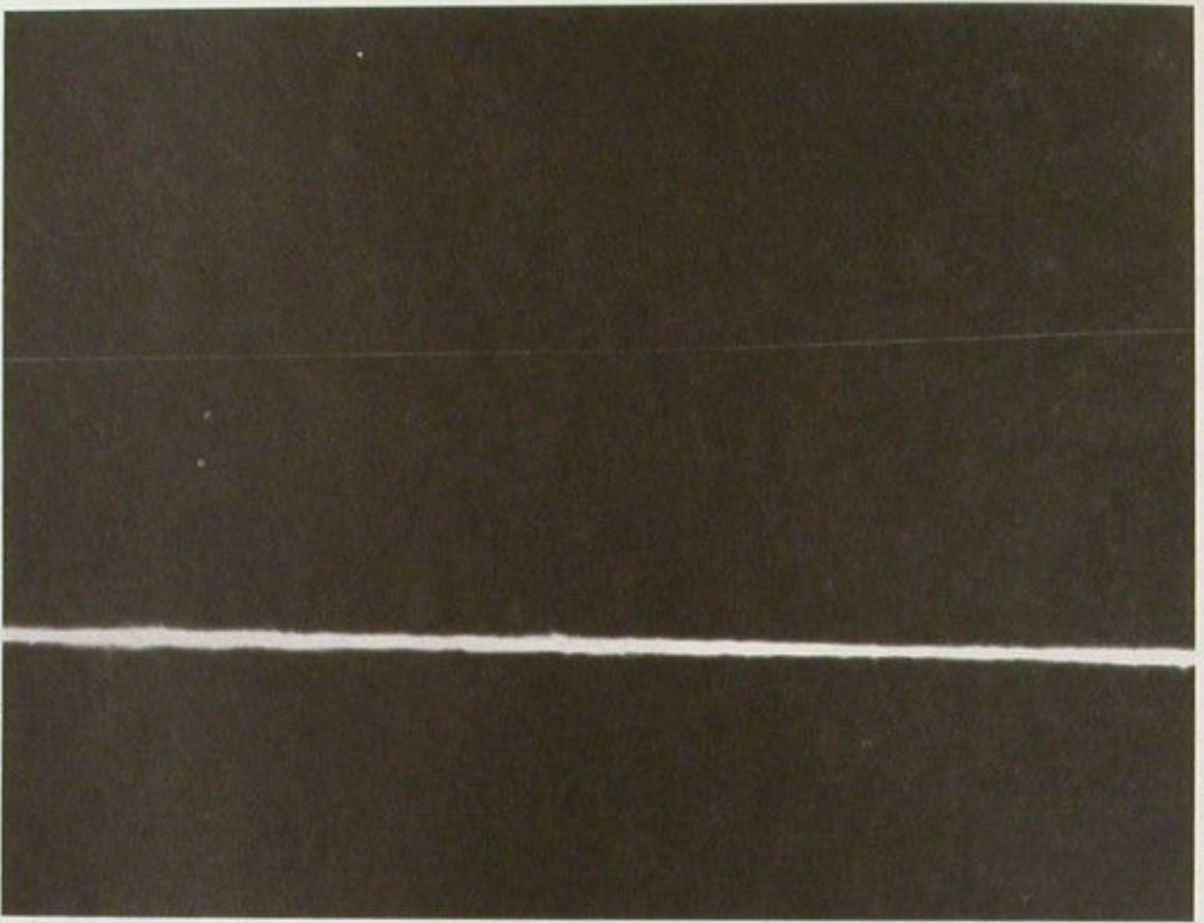
A külvilág tapasztalatai ebben a térben konkretizálódnak és hatnak vissza rám, nem általában, hanem „éppen akkor”.

H. I. Amikor a nagyító alá fekszel, s valami szublimált mazochizmussal átváltozol, árnyékká leszel, egyfajta önabsztrakción mész át...

H. A. Igen, mindez alkalmat ad bizonyos analógiára a „mágikus rontással”, jelen esetben az „önrontással”. Ennél fontosabbnak tartom, hogy lehetőségem van önmagam megidézésére egy különleges helyzetben.

A „külvilágban” egy „virágáros lány szemében felvillanó rémület” (Beckett) vagyok. A „laboratóriumban” a közömbös fény felvillanása által saját állapotom verődik vissza, és hívódik elő a képeken. Nem egy másik ember realizál a megfigyelésével, hanem egy mechanikai apparátus. Ez világnézet, s azt jelenti, hogy az ember vagy „menekülve” él együtt a világot jelentő Másik emberrel, vagy felépíti azt a Másikat megtestesítő érzékelő közeget, amelyről azt gondolhatja, hogy a meg nem szüntethető önérzékelést egy érdekesebb dimenzióba helyezheti.

H. I. Nem hiszem, hogy az ember ennyire kiszolgáltatott lenne a művi környezetnek. Nem együtt-élésről van inkább szó?

H. A. De kiszolgáltatott. Egy másik dimenzióba kerültünk, bár nem biztos, hogy ez mindenki számára érzékelhető. Hiszen sokan úgy gondolják, hogy régi rendszerben élnek. A fennálló viszonyok között még a római települések életformanyomai is élnek.

H. I. Visszatérve a kiszolgáltatottságra: amikor a nagyító alá kerülsz, gesztusod a megadásé, vagy színezi a lázadás is? Hiszen azzal, hogy árnyékká leszel, már nem vagy engedékeny, hanem akadályá válsz, megszűntetsz valamit.

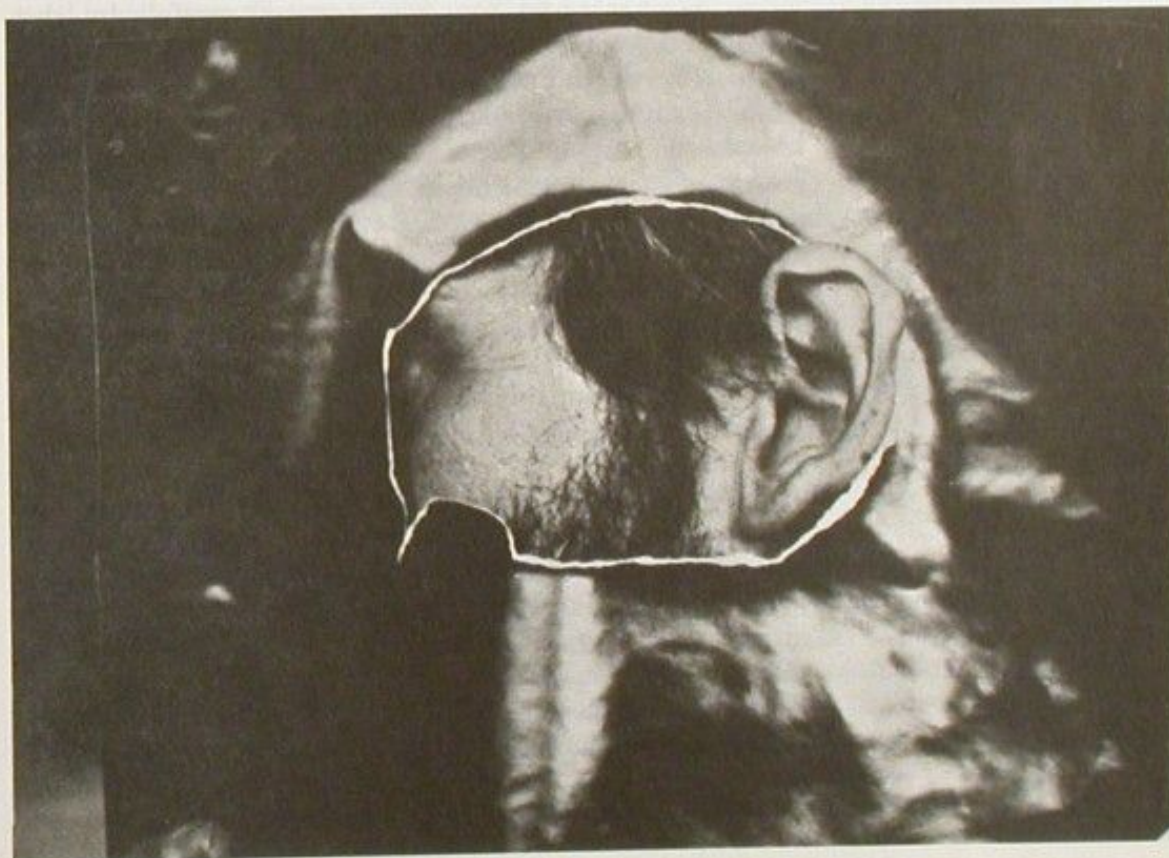
H. A. Nincs lázadás, mint ahogy nem tekintem magam kiszolgáltatottnak sem. Inkább kíváncsi vagyok. Hasonlattal kifejezve: az élmény a „visszhang” jelenségéhez áll közel, visszhangomat szívesen hallgatnám napokig is.

H. I. Azokon a képeken, melyeken nem vagy jelen, s amelyeken a papír kitépett szeleteivel operálsz, a rész-egész kérdését is érinted, s a pozitív-negatív játékkal mintegy új szituációba helyezed.

H. A. A részekre tépett fényérzékeny papír, vagy egy kitépett részlettel való manipulálás olyan gesztussorozat, amely egyben válaszkíséret a rész-egész ismeretelméleti kérdésére. A rész ezek szerint mindig valami kiszakítás eredménye. Teozófiai szempontból Isten egyben van az Igével, később Isten kiszakított magából részeket, talán azért, hogy saját egységét megítélje, amitől az aztán megszűnt. Erre aztán azt gondolhatjuk, hogy Ő mindenben jelen van, tehát a sokaságban mégis Egész.

A természettudományos gondolkodás vivódik a kérdés dialektikus vagy metafizikus megközelítésével. Heisenberg szerint „kezdetben volt a szimmetria”, vagyis egy felosztó elv. Ezt úgy értelmezem – már amennyire megértettem –, hogy az Egész már eleve csak saját részeiben van jelen. A „laboratóriumban” minden konkrét, és anélkül, hogy kérdéseket tennék fel, „megtörténnek” dolgok, amiket egyszerűen csak lefordítok. A fényérzékeny papírok negatív-pozitív játéka dinamikusabb szimmetriát képvisel, mint az euklidészi szimmetria. A képzeletbeli szimmetriatengelytől a Részek eltávolodnak, „utaznak”, de nem az Egész felé. A negatív még negatívabb lesz, a pozitív még pozitívabb.

Hajdú István

ANÓKA ESZTER 1942-ben született. Az ELTE magyar–könyvtár szakán diplomázott. Első publikációja 1968-ban a *Tiszatáy*-ban látott napvilágot. Novellás kötete 1975-ben *Hála* címmel jelent meg. Második kötete: *Búcsú a nőktől* címmel megjelenés előtt áll.

BARANYAI LÁSZLÓ 1943-ban született. 1967–1971-ig belpolitikai újságíró volt. 1971-től kisiparos.

BÁTHORI CSABA 1956-ban született Mohácsról. Az ELTE Állam- és Jogtudományi karának hallgatója. Esszéírással is foglalkozik. Nemes Nagy Ágnesről és Mándy Ivánról írt tanulmányokat.

BESZPRÉMY ALOJZIA KATALIN 1955-ben Sárváron született. 1978-ban végzett a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen. 1974-ben a Népművészet Ifjú Mestere címet nyerte el. Három évig népművészeti szakkört vezetett a KISTEXT-ben, egy évig a szombathelyi Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ kutatócsoportjában dolgozott, jelenleg a VÁTI munkatársa. Lapunkban megjelenő írása első publikációja, egyben egyetemi szakdolgozata.

BUKTA IMRÉ 1978/6-os számunkban bemutató cikket közöltünk.

CSÖRÖS MIKLÓS 1944-ben született Budapesten. 1968-ban magyar–orosz szakos tanári diplomát szerzett. Az ELTE Bölcsészkarán a XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék adjunktusa. 1979-ben jelent meg az Akadémiai Kiadó Kortársaink sorozatában *Fodor András* című kötete.

FODOR GÉZA 1943-ban született Budapesten. 1967-ben végzett az ELTE magyar–filozófia szakán. 1967-től az MTA Filozófiai Intézetének, 1974-től az ELTE Esztétika Tanszékének munkatársa. 1969 óta rendszeresen publikál különböző folyóiratokban. 1974-ben *Zene és dráma* címmel jelent meg könyve a Magvető Könyvkiadónál.

KEMENCZKY JUDIT 1948-ban született Budapesten. Az ELTE-n japán nyelvet tanult. Legutóbb a Széchényi Könyvtár Főlospéldány Központjában raktáros volt. Japán no-dramákat fordít. Az *Élet és Irodalom*-ban és a *Mozgó Világ*-ban publikált. 1979-ben jelent meg első verseskötete *A vesztes* címmel.

KÖRMENDI LAJOS munkatársa volt 1980/1. számunknak, ott mutattuk be.

MAKOVECZ IMRE Ybl-díjas építész.

MÁTYÁS GYÖZÖ 1954-ben Budapesten született. Az ELTE magyar–angol szakán szerzett diplomát. Üzemi újságíróként dolgozik. Kritikái a *Kortárs*-ban és a *Kritikában* jelentek meg.

NÁDASI TIBOR 1956-ban született Budapesten. A gödöllői Agrártudományi Egyetem hallgatója. Versei az egyetem lapjában és a *Mozgó Világ*-ban jelentek meg.

OROSZ ISTVÁN 1950-ben született Budapesten. 1976-ban végzett az ELTE magyar–orosz–esztétika szakán. Jelenleg parkgondozó.

PETRI GYÖRGY 1943-ban született költő. Kötetei: *Magyarázatok M. számára* (1971), *Körülírt zuhanás* (1974).

PÉTERFY LÁSZLÓ Nyárádselyén született. A kolozsvári képzőművészeti főiskola festő szakán végzett. 1966-ig Marosvásárhelyen élt, innen települt át Magyarországra. Azóta szobrászattal foglalkozik, a 70-es évek elejétől az ország különböző városaiban faragó stúdiókat vezet.

SAJÓ LÁSZLÓ 1956-ban született Sátoraljaújhelyen. Az ELTE bölcsészettudományi karának magyar–népművelés szakos hallgatója.

SAKOLCZAY LAJOS 1941-ben született Nagykanizsán. Kőolajbányászati és Mélyfúróipari Technikumban, majd a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetem Esztétika szakán végzett. Könyvtárosként, műszaki tervezőként, nevelőtanárként dolgozott. Tanulmánykötete: *Dunának Oltnak* címmel előkészületben. Az *Új Írás* munkatársa.

SENGALLAY GÉZA 1940-ben született Budapesten. 1964 óta publikál. Eddig két novelláskötete jelent meg: *A hosszú távirat*, *A terep*. A Lapkiadó Vállalatnál szerkesztőként dolgozik.

SEPESI ATTILA 1942-ben Ungváron született. Szegeden Tanárképző Főiskolát és egyetemet végzett. Az *Új Tükör* munkatársa. Kötetei: *Az üveg árnyéka* (1970), *Hegedős-ének* (1973), *Zöldvári ének* (1979), *Az éjszakára* (1979) címmel jelentek meg.

VÁRNAGY ILDIKÓ 1944-ben született Budapesten. 1967-ben végzett a Képzőművészeti Főiskola szobrász szakán. A Kassák Klub gyermekfoglalkozásait vezeti. Több egyéni kiállítása volt, legutóbb a Magyar Nemzeti Galéria Műhely sorozatában.

mozgó hírek • • • mozgó hírek • • • mozgó hírek • • • mozgó hírek • • • mozgó hírek • • • mozgó hírek

● 1980. január 25-én a *Mozgó Világ* képviselőjében, a járási KISZ Bizottság meghívására Baranyai László és Békés Pál író, Mányoki Endre, a lap munkatársa, valamint Székelyi Endre költő, olvasószerkesztő Dorogon a gimnázium tanáraival és diákjaival találkozott.

● Ez év január 31-én a Józsefvárosi Ifjúsági klubban Čan Togay és Csajka Gábor Cyprián költő estjére került sor. A szerkesztőséget Mányoki Endre képviselte.

● A Marczibányi téri Ifjúsági klubban legutóbb 1980. február 7-én volt *Mozgó Világ*-program. Ez alkalommal Bereményi Géza és Cseh Tamás voltak vendégeink. Az egyórás produkciót háromórás vita követte.

3	Kemenczky Judit	LEVÉL RIESEN-RAND óriáskerék
ÚRNAK SORsMINTÁVAL <i>vers</i>
10	Körmendi Lajos	Boldog emberek: A gulyás <i>riport</i>
17		Három kérdés Peter de Franciához
<i>interjú</i>
18	Várnagy Ildikó	Kavicsok a homokban <i>kritika</i> Schmal
Károly kiállításáról
19	Schmal Károly	<i>képe</i>
20	Szentgallay Géza	Eperfagylalt <i>novella</i>
26	Mátyás Győző	Ifjabb Doktor Faustus levelet ír Mefisz-
tofelészhez, miután elolvasta apja testa-
mentumát <i>publicisztika</i>
29	Nádasi Tibor	Önarckísérlet; Az alkotás célja <i>versek</i>
30–31	Bukta Imre	<i>Nyílt tér</i>
32	Csűrös Miklós	Folklór, mítosz, poétika <i>tanulmány</i>
38	Szepesi Attila	Farsangi lárvák; Lator-ének <i>versek</i>
40	Baranyai László	Amatőrfilm <i>kép és szöveg</i>
46–67		Összeállítás a POLJA irodalmi-művé-
szeti anyagából: Vladimir Kopicl (47),
Mile Stojić (48), Zdravko Krstanović
(48), Dušan Vukajlović (49), Milan
Dundjerski (49), Blaž Ogorevc (51),
Ioan Flora (52), Böndör Pál (53), Slav-
ko Matković (53), Sande Stojčevski
(60), Jovica Aćin (62), Ranko Risojević
(63), Rasa Livada (64), Jovan Zivlak
(66) <i>versei</i> ; Dragi Bugarčić (55) <i>novel-
lája</i> ; Slavko Matković (46–67) <i>képver-
sei</i>
68	Anóka Eszter	Az öregember kalapja <i>novella</i>
72	Szakolczay Lajos	Fesztivál-leltár <i>beszámoló</i> a mozgás-
színházak találkozásjáról
79	Beszprémy Alojzia
Katalin	Leányszállás – Budapest <i>szociográfia</i>
88	Báthori Csaba	Néhány év <i>vers</i>

89	Orosz István	A kis Valentino és a környezet
94	Petri György	Mért nem danoltok? Mért nem danoltok? Mért nem danoltok?
96	Fodor Géza	A naturalizmus dicsérete <i>írások Jeles András filmjéről</i>
100	Sajó László	A varjú; Pogány feszület; Mint a macskák, csillagok; Sínek élén <i>versek</i>
101	Péterfy László	A Velemi Ház <i>dokumentum</i>
105	Makovecz Imre	A Tokaji Ház <i>dokumentum</i>
112		Válaszlevelek Tokajról

Mozgó Világ 1980/3 március

HATODIK ÉVFOLYAM

Főszerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1111 Bp. Bertalan L. u. 26. Telefon: 664-373, 664-377. Levélcím: 1502 Bp. Pf. 205. Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI., Révay u. 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál, a kézbesítőknél és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 1/2 évre 72,- Ft, 1 évre 144,- Ft. Indexszám: 26 604. 79.5146 Egyetemi Nyomda, Budapest, 1980. Felelős vezető: Sümegi Zoltán igazgató. Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (799205 8)
HU ISSN 0324 - 4601

MOZGÓ VILÁG / 1980 MÁRCIUS

M

Munkatársaink

BÁN ANDRÁS 1980/2. számunk munkatársa, kis életrajza ott található.

CIFKA PÉTER 1929-ben Budapesten született. 1953-ban az ELTE Bölcsészkarán művészettörténészként végzett. 1962 óta a Képzőművészeti Főiskolán művészettörténetet tanít. A képzőművészet szerepe a magyar folvilágosodás korában, valamint a modern szobrászat problémái foglalkoztatják főként.

DEDINSZKY ERIKA Magyarországon született. 1957 óta Hollandiában él. Első verseskötetét *Gyógyfűvek, beszélő állatok* címmel Párizsban a Magyar Műhely jelentette meg. *Somfa* címmel hollandul jelentek meg versei. Fordításában jelentek meg hollandul Weöres, Pilinszky, Csöndri, Oravec, Tolnai, Bakucz, Vitéz költeményei. A kortárs magyar művészet hiteles képének kialakításán fáradozik. Hollandiában.

DEMSZKY GÁBOR 1952-ben született Budapesten. Jogot végzett. Írásai a *Világosság*, a *Forrás*, valamint a *Kultúra és közösség* hasábjain jelentek meg. 1977 óta a *Világosság* szerkesztőségének munkatársa.

EISLER JÁNOS 1942-ben Budapesten született. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán végzett és doktorált művészettörténetből. Tanulmányai szaklapokban és folyóiratokban jelennek meg. A Szépművészeti Múzeum munkatársa.

FÖLDIAK ANDRÁS 1948-ban Újpesten született. Népművelő-könyvtár szakot végzett Szombathelyen, illetve az ELTE kiegészítő tagozatán. Írásai 1971 óta jelennek meg a *Népművelés*-ben, a *Kultúra és közösség*-ben, a *Forrás*-ban és az *Élet és Irodalomban*.

HORVÁTH DÁVID 1949-ben született. Tíz éve foglalkozik fotózással. Az *Ország-Világ* fotóriportere. A Fiafaliok Fotóművészeti Stúdiójának tagja.

ISZLAI ZOLTÁN 1933-ban Szegeden született. Az ELTE Bölcsészkarán végzett. Az *Élet és Irodalom* művészeti rovatvezetője. Két verses és hat prózai kötet köja.

KENYERES ZOLTÁN 1939-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-angol szakán végzett. A Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi intézetének munkatársa, a *Látóhatár* című folyóirat szerkesztője. 1974-

ben *Gondolkodó irodalom* címmel jelent meg kötete. 1978-ban József Attília-díjat kapott.

KÖVÁGÓ ZSUZSA 1944-ben Budapesten született. 1966-ban végzett a szombathelyi Tanárképző Főiskola népművelés-könyvtár szakán. Jelenleg az ELTE Ságvári Endre gyakorló gimnáziumában könyvtáros tanár. Várnagy Ildikóval gyermekfoglalkozásokat vezetett. *Mozgás és képzőművészet* címmel. A Magyar Táncművészek Szövetsége tudományos tagozatának tagja. Pedagógiai és táncművészeti írásai jelentek meg. Csaknem 30 éve foglalkozik a táncsal.

NAGY GÁSPAR 1949-ben született Bérbaltaváron. 1973-ban Kormos István mutatta be az *Élet és Irodalomban*. 1975-ben jelent meg első kötete, a *Koronatűz*. 1978-ban *Halántékdob* címmel a Magvetőnél látott napvilágot második kötete. 1977-ben Radnóti-díjat kapott.

NÁDASI GÁBOR az ELTE pszichológia szakán végzett 1972-ben. Nevelési tanácsadóként több éven át vezetett képzőművészet-terápiás csoportokat. Maga is foglalkozik képzőművészetrel. Első önálló kiállítása 1979-ben a Fiafali Művészek Klubjában volt. Lapunkban megjelenő versei első irodalmi publikációi.

SVÁBY LAJOS Abádszalókon született. 1960-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán. 1963-ban Derkovits-ösztöndíjas volt, 1973-ban Munkácsy-díjat kapott. 1975-től a Képzőművészeti Főiskolán festésetet tanít. Több egyéni kiállítása volt.

SZKÁROSI ENDRE 1952-ben született Budapesten. Jogi tanulmányok után az ELTE magyar-olasz szakán végzett. 1978-tól a *Mozgó Világ* munkatársa. *Ismeretlen monológok* című verseskötete megjelenés előtt áll a Szépirodalmi Könyvkiadónál. Irodalomtörténeti és kritikai tanulmányokat publikál.

TARJÁN TAMÁS 1949-ben született Budapesten. 1973-ban magyar-néprajz szakon végzett az ELTE Bölcsészkarán, jelenleg itt tanít. Irodalmi és színházi tárgyú tanulmányai, kritikai különböző folyóiratokban jelentek meg.

VIRÁG F. ÉVA 1951-ben Budapesten született Szombathelyen népművelő-könyvtáros oklevelet szerzett. A Magyar Hírlap munkatársa. Írásai az *Élet*

és Irodalomban, a *Mozgó Világban* és az *Írószemmel* című antológiában jelentek meg.

WEHNER TIBOR 1948-ban Sopronban született. 1971 óta a tatai Kuny Domokos Múzeum munkatársa.

1945. április 4. szerda

sajtódokumentumok: 4, 53, 59, 73, 78, 94, 106,
107-112

3	Veress Miklós	Történelmi jelenlét
5	Körkérdésünk vége	Válaszol: Balogh Edgár, Bori Imre, Czigány Lóránt, Farkasdy Zoltán, Gáll István, Németh Lajos és Szabolesi Miklós
19	Földiák András	„...föl kéne szabadulni már!” <i>interjú</i> Bokor Lászlóval
29	Nádasi Gábor	Műanyag hármassóltár <i>vers</i>
33	Sváby Lajos	A festő dolga <i>jegyzet</i>
34-35		Képzőművészeti főiskolások <i>festményei</i>
37	Cifka Péter	Például: egy óravázlat <i>tanulmány</i>
45	Wehner Tibor	Trinidad; A bábujáték megszüntetése (tagadása) és új életre ébredése; A második szén-csata – bemutató előadás <i>színjátékok</i>
54	Tarján Tamás	Egy vőle-vőle / vőle-vőlegény <i>esszé</i>
60	Szkárosi Endre	Hamlet ismeretlen monológjai <i>vers</i>
62	Kenyeres Zoltán	Talajminta <i>tanulmány</i>
70	Iszlai Zoltán	Tizenegy pályakezdő <i>tanulmány</i>
74	Nagy Gáspár	ÉvTiZeDhAtÁrHiD <i>vers</i>
75	Kővágó Zsuzsa	A Nap szerettei <i>beszámoló</i>
75-77		Képek a Győri Balett előadásairól
79	Eisler János	A fehér mint fehér <i>bemutató cikk</i>
79-83	Eisenmayer Tibor	Festmények
85	Dedinszky Erika	egyszarvúhoz, rendkívül homorúan <i>vers</i>
86	Virág F. Éva	Rákokkal való játék <i>elbeszélés</i>
95	Bán András	Portrék, háttér nélkül <i>bemutató</i>
96-99	Horváth Dávid	<i>Fotók</i>
100	Demszky Gábor	Peremvidéken <i>szociográfia</i> I. rész

MOZGÓ VILÁG / 1980 ÁPRILIS

4

4

4

Munkatársaink

BAKOS KATALIN 1952-ben Budapesten született. 1976-ban végzett az ELTE Bölcsészkarának művészettörténet-német szakán. 1976 óta a Műcsarnok munkatársa.

BALASSA PÉTER 1947-ben Budapesten született. Az ELTE magyar-történelem szakán végzett. 1972-től az MTA Filozófiai Intézetének, 1973-tól az ELTE Esztétika Tanszékének tudományos munkatársa. 1969 óta rendszeresen publikál különböző folyóiratokban. 1979-ben jelent meg kötete *Az érzelmek iskolája és a műfaj átváltozásai* címmel.

BÁN ANDRÁS munkatársa volt 1980/2. számunknak, kis életrajza ott található.

DÁNIEL FERENC 1980/2. számunk munkatársa, kis életrajza ott szerepel.

DEMSZKY GÁBOR 1980/4. számunk munkatársa, ott mutattuk be.

EGYED PÉTER 1954-ben született Kolozsváron. Itt az egyetem filozófia szakán végzett 1978-ban. Temesváron tanít. Filozófiai tanulmányt, esszét, verset ír. Kötete *A parton lovas-hajnal* címmel 1977-ben jelent meg a Kriterion Könyvkiadónál.

EISEMANN GYÖRGY 1952-ben született Budapesten. Az ELTE XIX. századi magyar irodalmi tanszékének munkatársa.

EMŐKEY ISTVÁN 1949-ben született Budapesten. 1975-ben végzett az ELTE magyar-német szakán. A Bölcsészettudományi Kar Történelmi Könyvtárának munkatársa. 1977 óta publikál, írásai eddig a *Kritikában* és a *Népszabadságban* jelentek meg.

FÁY ÉVA 1950-ben született Budapesten. 1977-ben végzett az Iparművészeti Főiskola textil szakán. Egy évig a Budakalászi Lenfonónál dolgozott, majd a Gobelin Szövetkezet tervezője lett. Részt vett 1978-ban a Velei Textil Alkotóműhely munkájában. Több kiállításon vett részt.

GYETVAI ÁGNES munkatársa volt 1980/1. számunknak, kis életrajza ott szerepel.

HAJDÚ FERENC 1956-ban Budapesten született. Versei, írásai üzemi lapokban, a *Magyar Ifjúságban* és a *Népszavában* jelentek meg. A ME-DOSZ lapjának külső munkatársa.

Első kötete a Magvető Kiadó gondozásában 1981-ben jelenik meg.

KESERŰ KATALIN 1946-ban Pécsen született. Az ELTE latin-magyar szakán végzett. Művészettörténész, az ELTE Művészettörténeti Tanszékének tanársegédje. Publikációiban a 19-20. század művészetével foglalkozik.

KÖRMENDI LAJOS kis életrajza 1980/1. számunkban található.

KURUCZ GYULA 1944-ben született. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-német szakán végzett. Kritikát, műfordítást, prózát publikál. Hat saját prózakötete és négy kötet műfordítása jelent meg.

NYIRÁN FERENC 1951-ben Debrecenben született. Első versét az *Élet és Irodalom* közölte 1976-ban. Az Alföldi Stúdió tagja. Versei és könyvkritikái az *Alföldben* és megyei lapokban, versei a *Mozgó Világ* 1979/2. számában jelentek meg.

PETRI GYÖRGY 1980/3. számunk munkatársa, kis életrajza ott található.

SEBŐK ZOLTÁN az Új Symposion, a jugoszláviai magyar nyelvű folyóirat munkatársa.

SNEÉ PÉTER 1953-ban született Budapesten. Az ELTE Bölcsészkarának hallgatója. Első írása a *Filmkultúrában* jelent meg.

ZALÁN TIBOR 1954-ben született. A JATE magyar-országi szakán végzett. Írásaiból él, Abonyban és Pesten, 1974 óta publikál különböző folyóiratokban. 1980-ban *Földfogyatkozás* címmel jelent meg első verseskötete.

3	Körmendi Lajos	Boldog emberek: A népművelő <i>riport</i>
10	Gyetvai Ágnes	Tanulmányok tájban <i>beszámoló a Pécsi Műhely munkájáról</i>
9-19		Képek a Pécsi Műhely tájakcióiról
20	Petri György	Van úgy is, hogy jön; Család, életút; Születésnap előtt; Ami azóta történt; Tik-tak <i>versek</i>
22	Kurucz Gyula	Áll a gép, Jóska <i>novella</i>
29	Sebők Zoltán	A modern művészet önkritikája <i>tanulmány</i>
34	Keserü Katalin	Fekete – fehér – piros <i>Hencze Tamás és Gulyás Gyula kiállításáról</i>
36	Gyetvai Ágnes	„Önök együtt vannak a fotókon K. J.-vel...” <i>Kele Judit és Szendrő Iván képzőművészeti akciójáról</i>
38		Levélváltás
<i>Kocsis Imre-Szabados Árpád</i>
39	Bán András	Robin Crozier művész, aki Sunderlandban (Anglia) él, megtekinti Budapestet 1979 novemberében (Budapest Magyarországon van) <i>bemutató</i>
39-41	Robin Crozier	Képek
42	Hajdú Ferenc	Tadsun keservei <i>vers</i>
44	Dániel Ferenc	„S a benső Formáért kezem lendült...”
I. rész <i>műhelytanulmány Tóth Jánosról</i>
53	Emőkey István	Kelet-Európa földjén <i>kritika Kemenczky Judit verseskönyvéről</i>
54	Sneé Péter	A süllyesztőben? <i>a Fiatalok rivaldája című drámakötetről</i>

56	Egyed Péter	Az utolsó szó <i>versfüzér</i>
60	Balassa Péter	Észjárás és forma <i>tanulmány fiatal próza-írókról</i>
71	Endrődi Szabó Ernő	Barátom barátjának verse régi szerelméhez esetleges félreértések tisztázása céljából <i>vers</i>
72	Zalán Tibor	Blue Dolphin <i>elbeszélés</i>
74-77	Bukta Imre	<i>illusztrációi</i>
86	Eisemann György	Faustus doktor ördögi kísértetei <i>elemzés egy Kurtág-műről</i>
96	Czakó Gábor	Előszó-szerűség Baksa-Soós Jánoshoz <i>be-mutatás</i>
96-99	Baksa-Soós János	Noteszlapok
100	Nyirán Ferenc	Tartásgyakorlatok; Két arckép; Utolsó tan-tétel <i>versek</i>
102		Kedves Szerkesztő Úr! <i>levél</i>
104	Bakos Katalin	A textil mint szerkezet – a textil mint hasonlat <i>jegyzet</i>
108	Demszky Gábor	Peremvidéken <i>szociográfia II., befejező rész</i>
a-z	Czakó Gábor	jegyzete

Mozgó Világ 1980/5 május

HATODIK ÉVFOLYAM

Főszerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1111 Bp. Bertalan L. u. 26. Telefon: 664-373, 664-377. Levélcím: 1502 Bp. Pf. 205. Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI., Révay u. 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkészítő postahivataloknál, a kézbesítőknél és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 1/2 évre 72,- Ft, 1 évre 144,- Ft. Indexszám: 26 604. 80. 5312 Egyetemi Nyomda, Budapest, 1980. Felelős vezető: Sümegi Zoltán igazgató. Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (808645/8)
HU ISSN 0324-4601

MOZGÓ VILÁG / 1980 MÁJUS

Munkatársaink

ALEXA KÁROLY 1945-ben született. Az ELTE adjunktusa, a *Mozgó Világ* főszerkesztő-helyettese. Mintegy tíz éve publikál kritikákat, tanulmányokat.

BALLÓ LÁSZLÓ 1953-ban Szombathelyen született. 1972-ben érettségizett. 1979/2. számunkban publikált először verseket.

BÁN ZOLTÁN 1953-ban született Budapesten. Könyvtárosként dolgozik, az ELTE magyar-könyvtár szakának levelező hallgatója.

BÁRON GYÖRGY 1980/2. számunk munkatársa volt, kis életrajza ott szerepel.

BEKE LÁSZLÓ 1944-ben született. Művészettörténész. Főként az avantgarde művészettel foglalkozik.

DÁNIEL FERENC 1980/2. számunkban szerepelt, kis életrajzát abban közzétük.

GYETVAI ÁGNES 1980/1. számunk munkatársa volt, kis életrajza abban található.

GYÖRE BALÁZS 1951-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-orosz szakán 1976-ban végzett. Verseket, fordításokat publikál. A Főlépeldány csoport tagja.

HÁY ÁGNES 1952-ben született Budapesten. Vizuális művészetekkel (animációs film, grafika, színházi díszlet, jelmez) foglalkozik.

KISS MIHÁLY 34 éves. 1969-ben grafikusművészi, rajztanári diplomát *kapott* a Magyar Képzőművészeti Főiskolán. Jelenleg a Népművelési Intézet munkatársa.

KÖRMENDI LAJOS kis életrajzát 1980/1. számunkban közöltük.

MAJLÁTH LÁSZLÓ 1950-ben Újpesten született. Egyetemi tanulmányai után a tűzoltósághoz került jogásznak. Jelenleg a Magyar Távirati Irodánál gazdasági újságíró. Másfél éve jelennek meg humoros írásai a *Ludas Matyi*-ban és más lapokban.

MARGÓCSY ISTVÁN 1949-ben született. Az ELTE magyar tanszékének tanársegédje. 1978–79-ben a *Mozgó Világ* versrovatának vezetője volt.

PARCZ FERENC 1958-ban született Budapesten. Az ELTE másodéves magyar-olasz szakos hallgatója.

PUSZTAI ZOLTÁN 1955-ben Mosonmagyaróváron született. Érettségi után baromfigondozó, figuráns, majd raktáros. 1977-ben a *Kisalföld*-ben jelent meg első verse, azóta is ott publikál. A győri Xántus János Múzeumban restaurátorként dolgozik.

RÁKOS PÉTER BALÁZS 1958-ban született Budapesten. Az ELTE másodéves magyar-angol szakos hallgatója. Lapunkban megjelenő írása első publikációja.

REMENYI JÓZSEF TAMÁS 1949-ben született Debrecenben. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán végzett. 1974-től a *Kritika*, 1979-től a *Mozgó Világ* rovatvezetője. Kritikái, kisportréi különböző folyóiratokban, Tarján Tamással közösen írt könyve 1980 tavaszán *Írtok ti így?* címmel jelent meg.

SEBŐK LÁSZLÓ 1951-ben Szombathelyen született. Iskoláit Szentgotthárdon, Szombathelyen és Budapesten végezte. Geodétaként dolgozik. Lapunkban megjelenő írása első publikációja.

SIMON ZSUZSA 1943-ban született. Magyar-népművelés szakon végzett. A Szépművészeti Múzeum munkatársa.

SIPOS FERENC 1945-ben született Debrecenben. 1969-ben végzett a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-történelem szakán. Újságíró. 1965 óta publikál riportokat, tárcákat, novellákat különböző napi- és hetilapokban, irodalmi folyóiratokban.

3	Reményi József Tamás	Új s új közhelyet! <i>publicisztika</i>
4-17	Kiss Mihály	<i>Fotók</i>
5	Veress Miklós	Kancsal gyöngyszemek <i>műelemzés</i>
9	Háy Ágnes	Hülye, aki elolvassa <i>összeállítás a városi folklórból</i>
19-63		<i>Környezetfotók</i>
20	Majláth László	Idegen szavaim szótára <i>groteszkek</i>
25	Alexa Károly	Egy költői kép életrajza <i>tanulmány</i>
37	Sipos Ferenc	Cikk-cakk <i>groteszkek</i>
40	Pusztai Zoltán	Anyámnak; Vallomás <i>versek</i>
42	Bán Zoltán	A hivatal védte izléstelenség <i>tanulmány</i>
53	Rákos Péter Balázs	Négyesugrás <i>groteszkek</i>
54	Sebők László	Lóugrásban <i>novella</i>
58	Balló László	Küklopolisz csatába indul; Bövíthetetlenjeimből <i>versek</i>
60	Báron György	„A cipőnk furcsa csokra...” <i>színkritika</i>
65	Gyetvai Ágnes	Barierka; Krzysztof Pruszkowski művének <i>bemutatása</i>
67	Körmendi Lajos	Boldog emberek: A villanszerelő <i>riport</i>
74	Vértés László	Fönnakadt levél <i>vers</i>
75	Beke László	Jovánovics György: L. W.: Eksztatikus marionett <i>esszé</i>
75-79	Jovánovics György	<i>Képek</i>
81	Parcz Ferenc	Souvenir: Balaton, Budapest <i>vers</i>
82	Simon Zsuzsa	Kényszerteória <i>tanulmány fiatal képzőművészekről</i>
94	Dániel Ferenc	„S a benső Formáért kezem lendült...” <i>műhelytanulmány Tóth Jánosról, II. rész</i>
105	Apáti Miklós	A megérkezés <i>vers</i>
	Györe Balázs	Három ikon <i>vers</i>
106	Margócsy István	Jegyzetek a hetvenes évek lírájáról <i>tanulmány</i>
a-z	Czakó Gábor jegyzete	

MOZGÓ VILÁG / 1980 JÚNIUS

Munkatársaink:

BAKA ISTVÁN 1948-ban született Szekszárdon. 1972-ben Szegeden a JATE Bölcsészettudományi Karán végzett. 1969-ben a *Tiszta*-ban jelent meg első publikációja. 1974 óta a *Kincskereső* munkatársa. Első kötete *Magdolna-zápor* címmel a Magvető Kiadónál jelent meg. Verseit különböző folyóiratokban, főként a *Tiszta*-ban és az *Életünkben* adja közre.

BÁN ANDRÁS 1980/2. számunk munkatársa volt, kis életrajza ott található.

BANGA FERENC 1947-ben Budapesten született. 1967–72-ig a Néprajzi Múzeumban restaurátorként dolgozott. 1970-től állít ki hazai és külföldi kiállításokon. 1974-ben Derkovits-ösztöndíjas. Az 1979-es Miskolci Grafikai Biennálé negyedik díjazása.

BERKOVITS GYÖRGY 1940-ben született. Szociográfus-író. 1976-ban jelent meg *Világváros határában* című könyve a Magyarország felfedezése sorozatban. 1979-ben dokumentumfilmet rendezett (Lugossy Istvánnal) *Lakihegyiek* címmel. Újabb kötete kiadásra vár. Életmódkutatást folytat. A *Mozgó Világ* rovatvezetője. Hetedik éve szabadúszó.

DEÁK LÁSZLÓ 1946-ban született Budapesten. A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatának munkatársa. Szabadiskolákban festészeti tanulmányokat folytatott. 1968 óta szerepel kiállításokon. Első verseskötete *Magasles* címmel 1979-ben a Magvető Kiadónál jelent meg.

DÖBRENTÉI KORNÉL 1946-ban született Budapesten. Szerepelt az *Első ének* című antológiában (1969). Első kötete a *Kozmosz* kiadónál 1972-ben *A Skorpió jegyében* címmel, második kötete 1979-ben *Szókérv* címmel a Magvetőnél jelent meg.

FORGÁCS ZSUZSA 1955-ben született Budapesten. Az ELTE filozófiatörténelem szakának végzős hallgatója.

KOVÁCS ATTILA 1951-ben született Pécsen. A Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán 1974-ben végzett. A Pécsi Tervező Vállalatnál Csete György csoportjában dolgozott 1978-ig. Jelenleg a MAFILM munkatársa.

KÖROSSI P. JÓZSEF 1953-ban Nagyvárádon született. 1971 óta közöl verseket és prózát az *Echinokban*, az *Igaz Szóban*, a *Nagyváradi Fáklyában*, az *Utunkban*, az *Igazságban* és a *Mozgó*

Világban. Kötete *Valami elkerülhetetlen* címmel 1978-ban jelent meg. A nagyváradi Ady Endre Irodalmi Kör vezetője.

OSZTOJKÁN BÉLA 1980/1. számunk munkatársa volt, kis életrajza ott található.

SÍK ENDRE 1948-ban született Budapesten. Agrármérnök és szociológus. Az MTA Szociológiai Kutatóintézetében szerződéses segédmunkatárs. A társadalmi reprodukciót, a falusi önkiszákmányolást és a munkaerő elosztásának intézményrendszerét kutatja.

SZABADOS ÁRPÁD 1944-ben Szegeden született. Képzőművész. A *Mozgó Világ* rovatvezetője.

SZILÁGYI ÁKOS 1980/1. számunk munkatársa, kis életrajza ott szerepel.

TAUSZ KATALIN 1950-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-filozófia-szociológia szakán végzett. Az ELTE szociológia tanszékén egyetemi tanársegéd. Településszociológiával, elsősorban falukutatással foglalkozik.

TÓTH EVA 1939-ben Debrecenben született. Az ELTE magyar-francia-spanyol szakán végzett. A Corvina Kiadó spanyol szerkesztője. *Egyetlen értelem* című verseskötete 1977-ben jelent meg a Magvető Kiadónál.

ZELEI MIKLÓS 1948-ban Kiskunhalason született. Jelenleg újságíró, a Magyar Hírlap kulturális rovatának munkatársa.

Kubai költők

ELISEO ALBERTO (1951) Újságíró, első verseskötetével elnyerte a kubai Írószövetség David-díját.

MARILYN BOBES (1955) Költőnő, egy versét közölte a *Napjaink* 1979. szeptemberi száma.

NICOLÁS GUILLÉN 1902-ben született, több költőnemzedék mestere s világszerte a legismertebb, legnépszerűbb kubai költő, Magyarországon eddig három verseskötete jelent meg.

LUIS ROGELIO NOGUERAS (1945) 1967-ben első verseskötetével elnyerte a David-díjat. Izgalmas kalandregényeit több nyelvre lefordították.

RAUL RIVERO (1945) Újságírást tanult a havannai egyetemen, jelenleg az Írószövetségben dolgozik. Első verseskötetére David-díjat kapott.

GUILLERMO RODRIGUEZ RIVERA (1943) Irodalmat tanít a havannai egyetemen, költő, kritikus, humorista.

JOAQUIN G. SANTANA (1938) Költő, prózaíró, az Unión Kiadó igazgatója.

LUIS SUARDIAZ (1936) Hosszú ideig kultúrattasé volt Moszkvában, jelenleg az Írószövetség külügyi titkára. Publicisztikai munkássága is jelentős.

- 3 Veress Miklós Naptalan napló *publicisztika*
- 7 Szilágyi Ákos Nem vagyok kritikus! *pamflet*
- 17 Kovács Attila Önéletrajzi dokumentumok *bemutakozás*
- 28 Sallai Károly *Bemutató*
- 17-31 Képek Kovács Attila munkáiról
- 32 Baka István A tükör széttört *vers*
- 33 Döbrentei Kornél Helyzetkép *vers*
- 34 Osztójkán Béla Isten teremtett országát *elbeszélés*
Banga Ferenc illusztrációival
- 46 Zelei Miklós Ötletek jegyzéke *vers*
- 50 Bán András A harmadik a bokorban *tudósítás* a II. Esztergomi Fotóbiennáléről *Fotók:* Baranyay András, Bonyhádi Károly, Timár Péter, Szerencsés János, Oláh Tibor és Birkás Ákos
- 57 Pályázati eredményhirdetés
- 59 Berkovits György A néző képmása *filmtanulmány*
- 70 Sándor Zoltán *Fotók* Sz. Á. bevezetőjével
- 74 Deák László Februárius; Egy vállalkozás leírása *versek*
- 75 Forgács Zsuzsa Hívjátok anyát *elbeszélés*
- 87 Szabados Árpád Réber *tárca*
- 87-90 Réber László *Képek*
- 91 Sík Endre-
Tausz Katalin Levelek a katonafiúhoz *szociográfia*
- 102 Körössi P. József regény-vázlat *vers*
- 105 Kubai költők Nicolás Guillén, Guillermo Rodríguez Rivera, Joaquín G. Santana, Marilyn Bobes, Luis Rogelio Noguera, Luis Suardiaz, Eliseo Alberto és Raul Rivero *versei* Tóth Éva fordításában
- a-z Alexa Károly jegyzete

A harmadik a bokorban

A II. Esztergomi Fotóbiennáléről

Két esztendeje történt, az I. Esztergomi Fotóbiennálé vernisszázsán, hogy a kiállítás megnyitására felkért helyi kulturális vezető éles szavakkal támadta magát a kiállítást létrehozó szándékot, és kétségbe vonta a tárlaton szereplő művészek tevékenységének létjogosultságát. Furcsa biennálé volt. Az elnevezés összefoglalást sejtetett, a megelőző időszak fotografálásának seregszemléjét, reprezentatív beszámolót a fotózás – vagy mint rögvést kiderült: szűkebben az experimentális fotózás – helyzetéről. Ezzel szemben az – egy apró teremben – épp csak falra hordott anyag, a katalógus helyett nyomtatott szerény meghívó, a nyitva tartás ideje (3 nap) és az egész kiállítás légköre a félig-meddig eltűrt, félig-meddig underground tárlatok külsőségeit idézte.

Nem tudom, melyik társítás a valószínűbb. A két évvel ezelőtti, vagy az, hogy most lényegesen konszolidáltabb, „méltóbb” körülmények között rendezik meg a második biennálét?

Kísérleti-e egyáltalán a kísérleti fotó? Ha egyértelmű választ próbálunk találni, akkor az a válasz a *nem*. Nem tendencia, nem törekvések összessége az experimentális fotografálásnak nevezett valami, hanem gettó. A marginális, az adott területi fölosztásba be nem illeszthető vagy beilleszkedni nem akaró művészeti jelenségek indokolatlanul együvé terelt, terelődött sereglete – a tényleges vizuálisnyelvi vagy szisztematikus fotózástól a képzőművészeti fotóhasználaton át a régóta margón lévő szociofotóig. E lap olvasóinak nem szükséges bemutatni az érintett fotográfusokat, ám világos, hogy ezzel az „experimentális fotó” meghatározással sem itt, sem másutt nem szívesen hozakodunk elő: létező, de kellemetlen, kényszer szülte kategória. Kellemetlen maguknak a fotográfusoknak is. Szavakban talán nem, de a gyakorlatban még mindig gyanússá teszi a művészetet – minden művészetet –, ha kísérletnek bélyegződik. Így lett páriasorsa az esztergomi biennálénak, még ha az első kiállítás („bizonyítás”) óta valamelyest oldódott is ez a gyanakvás.

S bár a vizuális művészetekben ma, itt lehetetlen kockázatot vállalni, mégis kíván bizonyos bátorságot az esztergomi fotósok kiállításszervező tevékenysége. E munka Szköllája maga a fotós szakma, mely – jogosan panaszkodva társadalmi elismertsége hiányaira – olyan feudalisztikus életet él, mint talán egyetlen más művészeti ág sem. Kharibdizse pedig az ún. képzőművészeti fotografálás, mely

életerős legkisebb testvérként egyre szélesebb területet sajátít ki az experimentális fotográfiából, főleg a magával a médiummal foglalkozó fotografálásból.

A fotóban ma elég pontosan körülhatárolt tevékenységi körök vannak, az „amatőrök” és a „profik” körében egyaránt. A határeseteket pedig nem tolerálják. Így például a „fotóművészet”, azaz a kiállításon bemutatkozó fénykép is eléggé jól meghatározott valami, amelyet többek között a művészeti és társadalmi felelősségvállalás nagyon alacsony szintje és az értékbeli másodlagosság jellemez. Ennek külső-belső okait, mint egy imamalom, mormolgatjuk: nincs képzés, nincs megfelelő publikálási lehetőség, a közönség „nem hisz a szemének” és így tovább. A másodlagosság azonban ettől másodlagosság marad. Íme egy fotográfus, akinek ifjan „bejött” egy kép. Nagyon bejött. És azóta nem megy neki semmi. Pedig szorgalmasan csinálja – ugyanazt. A hivatal meg egy másodlagos aktján csámcsog skandalumot kiáltva. Íme egy másik fényképész, nemzedékének nagy ígérete, aki a valóság szuroksötét bugyraiban járt. Hátborzongatóan profi képeinek azonban nem talál piacot idehaza. Azóta másodlagos magazinképeket gyárt – kiállításokra is. A profivá, reklámgyártóvá „züllött” hajdani Pincetárlatosok, Fiala Művészek Klubja-beliek sorát is fölemlíthetem: sokat kereső, lélektelen mesteremberek lettek. Amatőr profik. Miért hajtszon rá a riporter a nagy témára? Kinban van, ha aztán tényleg megéli, ha megoldja. A kezéből tépik ki a képeslapok? Azzal szerez hírt és nevet? Rögtön könyvszerződést kap? Dehogy, etikai „zárvány” keletkezik a tudatában, hogy másképpen is lehetne csinálni. Az amatőrök pedig profik. Hallatlan rutinnal zsebelik be a helyi támogatást, a rendkívüli mennyiségű fotópályázat és -kiállítás – többnyire megfogható – dicsőségét.

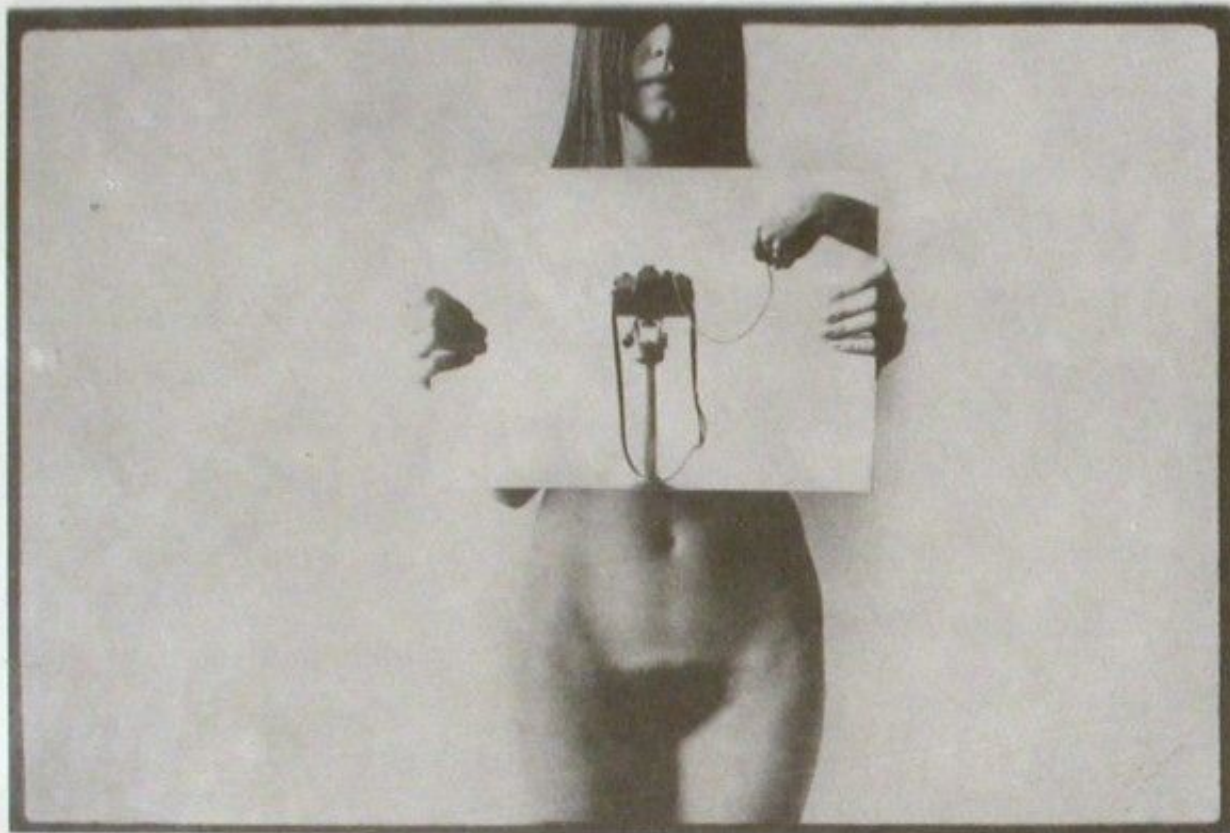
Annak számára, aki nem vállalja ezeket a körülményeket, a fotós érvényesülés, egzisztenciális boldogulás olyasmí, mint a hínárban való úszás. Az „experimentális fotografálás” foglalkozók is tudathasadásban leledzenek. Aligha hozható össze művészet és megélhetés (igaz, ez nem speciálisan fotós szkirozfrénia). Másrészt ha véletlenül mégis kijön a lépés, ha fölhígítás nélkül megveszik valamelyiknek egy gondolatát – lemezborítónak például –, akkor a honoráriumon kívül csak az alantas munkának kijáró lenézést vághatja zsebre (szó, ami szó, ez sem fotós specialitás). Tehát egyrészt megéli az experimentális művész kivételes szabadságát, másrészt – egyúttal – átéli az e helyzet sugallta kínos érzést: a fölöslegességet.

A II. Esztergomi Fotóbiennálé sem hozza el az experimentális fotográfia önszerveződését, tisztázó-

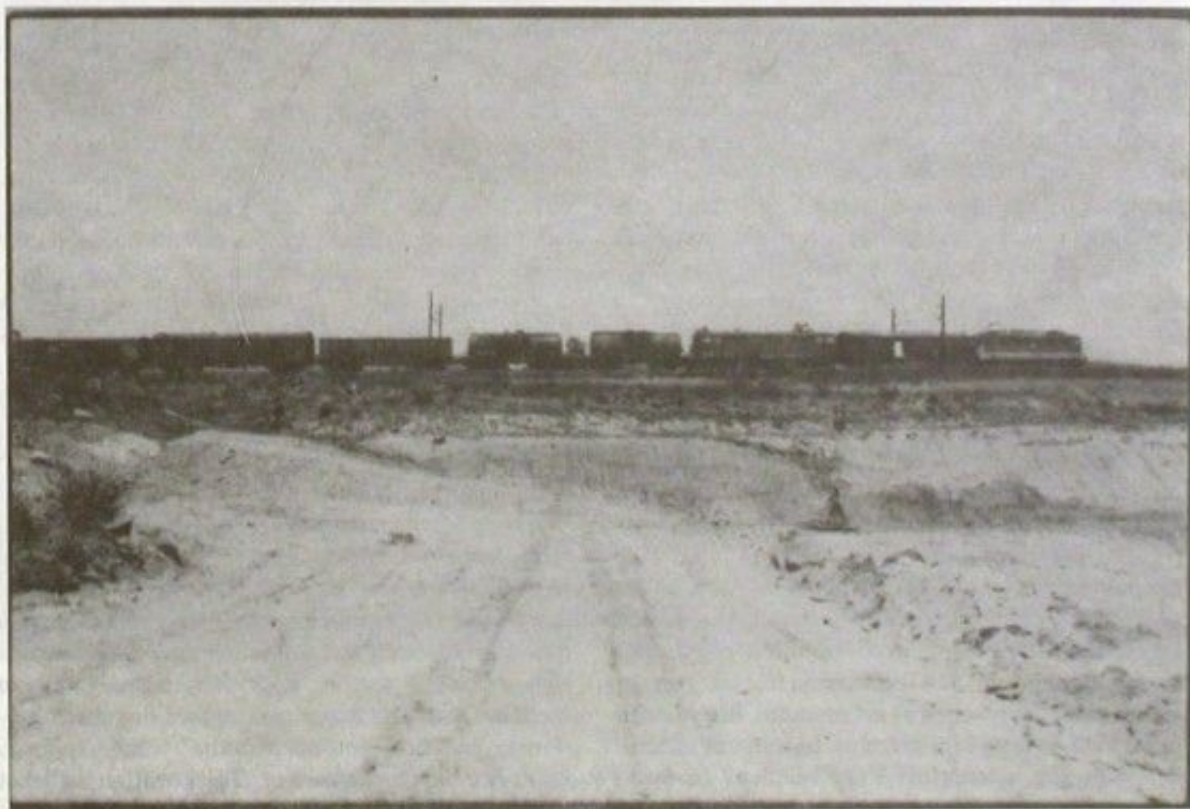

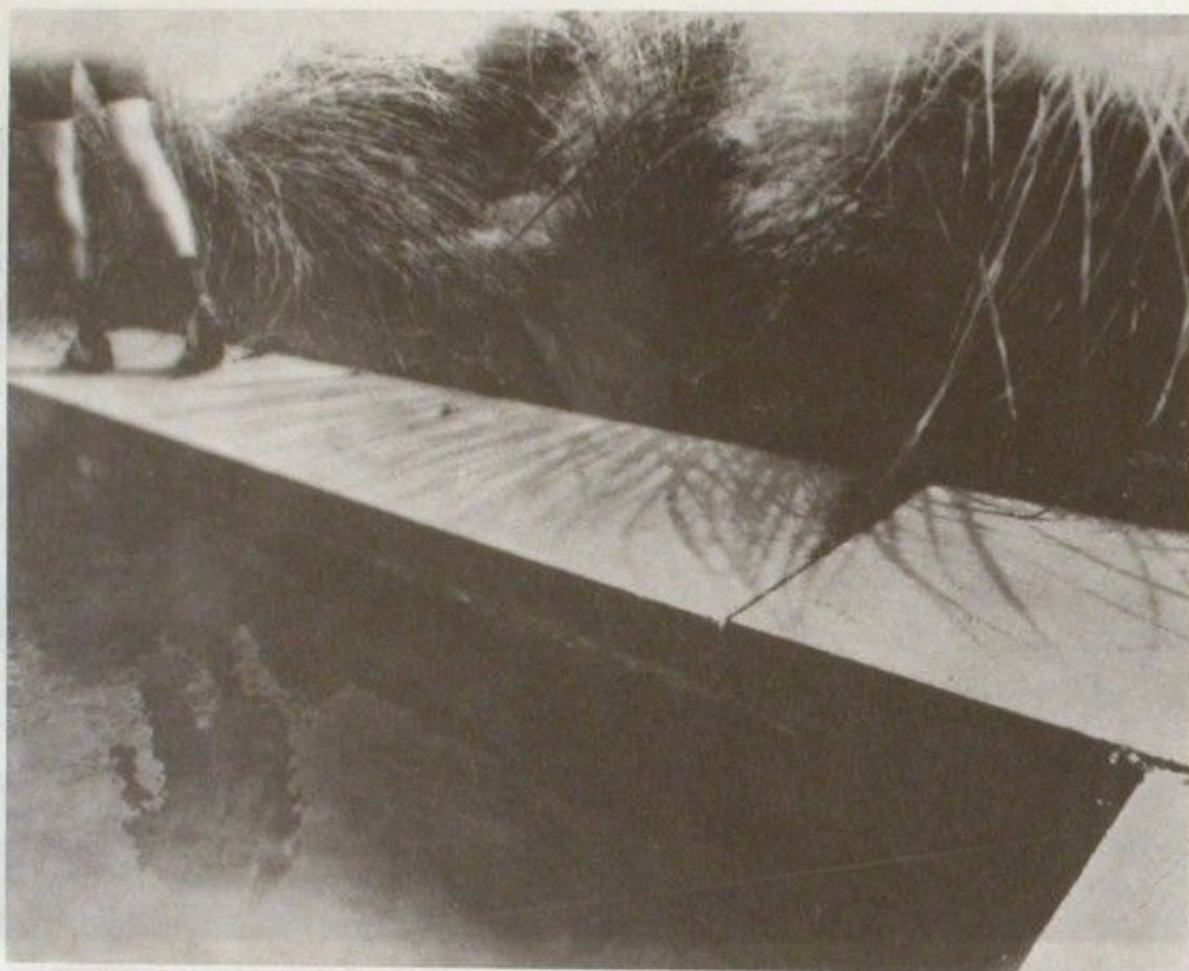
Ártúr és a bokorban

Ártúr és a bokorban. A képek a művészi fotóalkotás egyik legjelentősebb irányzatát, a modernizmust mutatják be. A művészi fotóalkotás a képek segítségével a valóságot új szemléletűen mutatja meg. A művészi fotóalkotás a képek segítségével a valóságot új szemléletűen mutatja meg.

Tímár Péter fotója

Szerencsés János fotója

dását, áttörését. A szükségességet sem bizonyítja be látványosan a szakmán kívülieknek. Ezt nem nehéz megjósolni, még ha a kiállítás anyagát felibe-harmadába láttam is csak, jóval a nyitás előtt, márciusban. Szakmai kiállítás ígérkezik (egyébként a kiállítások java – ebben az értelemben – szakmai), sok-sok értékkel és finomsággal az értők számára. Nem lesz áttörés, mert jó, de egészében nem eléggé *átütő* a falra kerülő képanyag, s mert – és ez a döntő! – a felsorolt körülmények mind-mind ellene szólnak. A részletes értékelésre a kész kiállítás alapján bizonytalanság sor kerül, most néhány szelvényzet csupán. *A harmadik a bokorban*. Valami Černin vagy Ondříček ifiúr lehetett az, aki lefotóztatta magát a menyasszonyával egy kora nyári napon a kertben. Valamikor a századfordulón történt mindez, Liberec-ben. Bukolikus tucatportré. Mégis hallatlanul izgalmas a számunkra. Az egymás kezét szorongató, mokány párocskán kívül van még valaki a képen. Egy feltűnően csinos, kontyos nő búvík négykézláb az egyik bokorban, és a fotómasina felé les. Hogyan került oda? Észrevétlen akart maradni, hogy feltűnőni kívánt? Valami furcsa szerelmi háromszögtörténet ez? Vagy geg, számfűl? Vagy véletlen? És mi az

oka, hogy megőrizték ezt az „elrontott” fényképet Antonioni előtt hetven évvel? S a kérdés, amely miatt ideidéztek Černinét vagy Ondříčeket: ma hol a harmadik a bokorban? Azaz a fotografálásnak merre lehetők a rejtett tartalékai – a módszerbeliek, az értelmezésbeliek?

A magyar valóság élettelenül. Néhány esztendeje Kerekes Gábor vetette föl az élettenség szisztematikus vizsgálatának lehetőségét műveivel. Szociofotós elemek és groteszk látásmód voltak az élettenség előzményei nála, s azután a különféle elmozdulásfajták – a figuráé, a fényképezőgépe, a fotópapíré – majd minden esetben szociális érzékenységgel és líraisággal telítődtek. Ez ma az egyik legközkedveltebb manír: az élettenséggel való babrálás. Tucatnyi fotósnál tucatszám készülők munkákon nem-hogy új nézőpontnak vagy szisztematikus munkának nincs nyoma, hanem az effektus alkalmazását sem indokolja semmi: ködösítés, homály. Olyan mellékút, mely az experimentumból önkellető módon egyenesen a „fotóművészetbe” vezet – talán jó szándékú – fotográfusokat. Tájékozatlanság lehet

Oláh Tibor fotója

Birkás Ákos fotója

– hasonló melléfogásokkal együtt – ennek is oka, és persze a megfelelés igénye.

Egy kép. Szerencsés János egy képe fantasztikus távlatokat nyit az egyre többek által művelt köznapiföldmutató, „dokumentarista” fotózásnak: a vállalt esetlegességtől elvezet a haiku módjára végtelenen kontrollált véletlen felé. Azaz fölillantja, hogy a gyakran túlságosan is illemtudó dokumentumfotón a cselekvés, a történet hiánya ellenére hogyan „töltődhet föl” a képfelület, hogyan válhat számunkra végtelenül gazdaggá.

A díj. Baranyay András kapta. Mostanában került a közönség elé az elmúlt évek során született önarckép-sorozata. A biennále díja azt az átmeneti formát is kiemelte, mely a képzőművészeti fotóhasználat gondolati szigorúságát és a fotós mesterség, fotós kézművesség szigorúságát összeegyeztethetőnek tünteti fel (ez jellemzi Birkás Ákos, Vető János mostani képeit is). Baranyay önarcképein a fotóapparat használatával nem a technikai viszony rögzül elsősorban, ezek a képek nem egy pillanat alatt készülnek. Ez volt a korai portréfotó-

művészetnek is a legfontosabb princípiuma. Ám hamis lenne, ha azonos eszközökkel azonos hatásokat próbálna felidézni. Ezért kiiktatja a portréfotóból a portrét. Marad a fotó, melynek maradék fotószerszerűségét szinezéssel, beleírással, belerajzolással megszünteti. Marad tehát a pőrére csupaszított humanreláció: az arc az emulzióba oldódik, formája elvész, karaktere annál erősebb. Ezzel a módszerrel, s nem a technikai eljárással készíti a modellt – önmagát – arra, hogy „ne a pillanattól kilépve, hanem befelé fordulva éljen”.

Végezetül arról, elképzelhető-e más értelmes alternatíva egy, a fotó progresszivitását föl vállaló biennále számára. Valószínűleg igen. Mai formájában is sokat segít az esztetizáló biennále a szakmai tisztázódás folyamatában. (És feszesebb, pontosabb szervezéssel még többet segítene.) Ám ha következetes szeretne – s tudna – lenni önmagához, akkor a területen kívüli, marginális fotózás minden értékének teret kellene adnia, és nem csak a – közmegegyezés szerint – művészek által létrehozottak.

Bán András

Pályázat

A KISZ KB által meghirdetett *Művészet és ifjúság* irodalmi pályázaton a zsüri az alábbi szerzők műveit díjazta:

- vers:* 2. díj: Banos János, Szikszay Károly
3. díj: Körmendi Lajos, Werbőczy Antal
- novella:* 1. díj: Ambrus Lajos, Osztójkán Béla
3. díj: Krasznahorkai László, Miller József, Pető Sándor,
Vangel Tibor
jutalom: Marton László, Tardi Gábor
- kisregény:* 2. díj: Bólya Péter, Körmendi Lajos
3. díj: Csató Károly, Tamási István
jutalom: Dózsa Ildikó
- hangjáték:* 1. díj: Nagy András
2. díj: Benke Márta
3. díj: Kovács Lajos

A zenei pályázaton Orbán György 1. díjat, Hollós Máté és Vajda János 3. díjat kapott.

A díjnyertes alkotásokból a *Mozgó Világ* folyamatosan közöl, illetve ez év novemberi számában mellékletet állít össze.

MOZGÓ VILÁG / 1980 JÚLIUS

Munkatársaink

BALLA ZSÓFIA 1949-ben Kolozsvárott született. A kolozsvári rádióstúdió szerkesztője, a Gaál Gábor Kör vezetője. 1965 óta jelennek meg versei különböző lapokban (Korunk, Utunk, Igaz Szó, Ifjúmunkás, Brassói Lapok). Kötetei: *A dolgok emlékezete* (1968), *Apokrif ének* (1971), *Vizláng* (1975).

BÁTHORI CSABA kiséletrajza 1980/3. számunkban található.

CZAKÓ GÁBOR 1980/5. számunk munkatársa volt, kiséletrajza ott jelent meg.

CSAJKA GÁBOR CYPRIAN 1980/1. számunk munkatársa, ott mutatott be.

CSELÉNYI BÉLA kiséletrajza 1980/1. számunkban olvasható.

DÁNIEL FERENC munkatársa volt 1980/2. számunknak is, ott mutatott be.

EISEMANN GYÖRGY kiséletrajza 1980/5. számunkban található.

FÁBRI PÉTER 1980/1. számunk munkatársa volt, kiséletrajza ott található.

FODOR ÁKOS 1945-ben született. Első kötete 1978-ban jelent meg a Magvető Kiadónál. Lektor-szerkesztő a Zeneműkiadó Vállalatnál.

FORGÁCS ANDRÁS 1952-ben Budapesten született.

GÉCZI JÁNOS 1954-ben született Monostorpályiban. A József Attila Tudományegyetem végzett biológusa. 1975 óta szerepel verseivel különböző folyóiratokban, megjelent a *Madárúton* című antológiában is. Első kötete megjelenés előtt áll.

GREDEL LAJOS 1948-ban született Léván. Két szemeszter matematika-fizika szakot hallgatott, majd a pozsonyi Comenius Egyetem magyar-angol szakán szerzett diplomát. A Madách Könyvkiadó lektora. 1979-ben *Hűtlenek* címmel a Madách Kiadónál jelent meg novellás kötete. Kisregénye *Éleslövészet* címmel megjelenés előtt áll.

HAJNÓCZY PÉTER kiséletrajzát 1980/1. számunkban közöltük.

HAY ÁGNES kiséletrajza 1980/6. számunkban található.

HEGYI GYULA 1951-ben született Békéscsabán. A BME Építőmérnöki Karán végzett 1975-ben. Az Új Írásban mutatkozott be 1975-ben, azóta napilapokban és irodalmi folyóiratokban publikál. A Magyar Hírlap munkatársa.

KAPECZ ZSUZSA 1956-ban született Budapesten. Könyvtáros. Első publikációja 1975-ben jelent meg az Új Írásban, azóta különböző folyóiratokban és antológiákban szerepelt.

KÁROLYI ZSIGMOND 1952-ben született. 1975-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán, festő szakon. 1979/1. számunkban részletesen bemutatottuk.

KÖNCZÖL CSABA 1947-ben született Enyingen. Művészetelméleti tanulmányai, irodalmi kritikái jelentek meg különböző folyóiratokban; több művészetelméleti és filozófiai kötet összeállítója, fordítója.

MEDVIGY GÁBOR 1957-ben született Budapesten. 1975-ben érettségizett, majd fényképész-szakmunkás képzést szerzett. 16 éves kora óta fényképez. A Magyar Filmlaboratórium munkatársa.

NÁDASI TIBOR kiséletrajza 1980/3. számunkban található.

NÁDASDI ÉVA 1942-ben Budapesten született. Tanár. Szerepelt az *Első ének* és *A magunk kenyerén* című antológiákban. 1975-ben a Szépirodalmi Kiadónál jelent meg kötete *Centrum és cella* címmel.

OROSZ ISTVÁN 1980/3. számunk munkatársa volt, kiséletrajza ott található.

SWIERKIEWICZ RÓBERT 1942-ben született Pécsen. 1967 óta Magyarországon tíz egyéni kiállítása volt. Rendszeresen szerepel műveivel különböző külföldi tárlatokon is.

SZEMÁDÁM GYÖRGY 1947-ben született. 1970 óta szerepel különböző csoportos és egyéni kiállításokon. 1980-ban a Fényes, Adolf teremben volt egyéni kiállítása. Szabadúszó. Festőkört vezet a József Attila Művelődési Házban.

SZOLLÓSI ZOLTÁN 1945-ben Jánosalmán született. 1972-ben a Kortárs mutatta be. Kötetei: *Csonkóról* (1974), *Vacsora jégen* (1978). Újabb kötete *Égítető* címmel megjelenés előtt áll.

- 3 Swierkiewicz Róbert „A CSEND” szubsztanciája *grafikai sorozat*
- 10 Szöllösi Zoltán Változások *vers*
- 11 Hajnóczy Péter Jézus menyasszonya *kisregény*
- 32 Szemadám György *Képregény*
- 36 Hegyi Gyula Párbeszéd; Este a bevásárlóközpontban; Leletek *versek*
- 37 Fodor Ákos Krúdy Gyula; Időjárás-jelentés; Szabadság *versek*
- 38 Orosz István Márványember – rézember – faember *esszé*
- 42 Károlyi Zsigmond Kölcsönkilátás élőképre *esszé* Méhes Lóránt munkáiról
- 47 Csajka Gábor Cyprian Gyorsportré ef Zámbó Istvánról
- 47–51 ef Zámbó István *Képek*
- 53 Forgács András Á. J. átváltozásai *színházi esszé*
- 65 Báthori Csaba Tárgyak *vers*
- 66 Gécz János Vadnarancsok *versrészlet*
- 68 Eisemann György Az új zene és ami újjá teszi *tanulmány* Sáry László műveiről
- 74–77 Medvigy Gábor *Fotók*
- 78 Fábri Péter Mesélek neked egy *novella*
- 80 Grendel Lajos Elszigeteltség vagy egyetemesség? *tanulmány* a csehszlovákiai magyar irodalomról
- 82 Tezircy Tamás Gyerekpókháló *vers*
- 83 Cselényi Béla valami könyveket hoztam a dékán úrnak ha lenne szíves megnézni hátha érdekelné valamelyik; a kovács dezső utca; a farkas utca *versek*

85	Könczöl Csaba	Ékesszóló tanácstalanság <i>kritika</i> a Madárúton című antológiáról
89	Balla Zsófia	Szöcs Géza verse; Barátaim házi madarának útja a szabadságba <i>versek</i>
89	Nádasdi Éva	Kesergő <i>vers</i>
90	Háy Ágnes	Sex <i>rajzok</i> Mérei Ferenc szövegével
92	Czakó Gábor	Konyhák <i>elbeszélés</i> Kovács Johanna illusztrációival
101	Nádasi Tibor	Balladafelépítmény <i>vers</i>
102	Kapecz Zsuzsa	Sikán; Korlátolt lehetőségek <i>versek</i>
104	Dániel Ferenc	Nem a bajnokok gyártják a legendákat <i>riport</i>

—z Szkárosi Endre jegyzete

Mozgó Világ 1980/8 augusztus

HATODIK ÉVFOLYAM

Főszerkesztő: Veress Miklós. A szerkesztőség címe: 1111 Bp. Bertalan L. u. 26. Telefon: 664-373, 664-377. Levélcím: 1502 Bp. Pf. 205. Felelős kiadó: dr. Petrus György, az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat igazgatója. A kiadó címe: Bp. VI., Révay u. 16. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál, a kézbesítőknél és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámlára. Előfizetési díj: 1/2 évre 72,- Ft, 1 évre 144,- Ft. Indexszám: 26 604. 80.5623 Egyetemi Nyomda Budapest, 1980. Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató. Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (808827/85)
HU ISSN 0324-4601

MOZGÓ VILÁG / 1980 AUGUSZTUS

Munkatársaink:

BARANYAY ANDRÁS 1938-ban született. Képzőművészeti főiskolát végzett.

BODANSKY GYÖRGY 1953-ban született Budapesten. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán szerzett diplomát. A Vidám Színpad munkatársa. Első esszéjét idéri közölte az Új Symposion.

CZAKÓ GÁBOR 1942-ben született. Prózaíró, a Mozgó Világ rovatvezetője.

DÉRCZY PÉTER 1951-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-angol szakán végzett. Két évig a Kritika munkatársa volt, jelenleg az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptári Olvasószolgálatánál dolgozik. Első írása a Kortársban jelent meg rendszeresen publikál különböző folyóiratokban.

DOBAI PÉTER 1944-ben született Budapesten. Az ELTE filozófia-olasz szakán végzett 1970-ben. A MAFILM Hunnia Stúdiójának munkatársa. A Balázs Béla Stúdióban két filmet rendezett, több forgatókönyvet írt, többek között a *Csontváry*-film írásában is részt vett. József Attila-díjas. Könyvei: *Kilovaglás egy őszi erdőből*, *Egy arc módosulásai*, *Hanyatt* (versek); *Csontmólnárok*, *Tartozó élet*, 1964 – *Sziget*, *Lavina* (regények); *Játék a szobákkal*, *Sakkasztó két figurával* (novellák).

GÁLL ÁDÁM festőművész. 1978-ban végzett a Képzőművészeti Főiskola festő szakán. Lapunkban megjelenő versei első publikációi.

GYENES PÁL 1944-ben Budapesten született. 1973-ban közölte első írását az Élet és Irodalom. Kritikái és novellái jelentek meg. 1979 óta a Magyar Rádióknak riportműsorokat készít.

HOLLÓ ANDRÁS 1953-ban Mocsán született. 1977-ben az ELTE magyar-prosz szakán végzett. Komáromban szakmunkásképzőben tanít. Lapunkban publikál először.

KOLOZSVÁRI PAPP LÁSZLÓ 1944-ben Kolozsváron született. 1967 óta él Budapesten. Első publikációja 1972-ben a Kortársban jelent meg. Rendszeresen publikál különböző folyóiratokban. 1978-ban a Magvető Kiadónál *Monológok a határon* címmel novellás kötete jelent meg. Második kötete *Az alkoholistá halála* címmel megjelenés előtt áll. Az Európa Kiadónak román és francia fordításokat készít.

KÖRMENDI LAJOS 1946-ban született Kárcagon, Újságíró. Az ELTE magyar-népművelés szakának levelező hallgatója. 1979-ben Möricz-ösztón díjas volt. *Barbaricum* címmel verseskötete megjelenés előtt áll.

LÓSKA LAJOS 1951-ben született. 1975-ben végzett az ELTE magyar-művészettörténet szakán. 1974 óta jelennek meg írásai. A Művészet című folyóirat munkatársa.

MATKÓCSIK ANDRÁS 1947-ben született. A Színház- és Filmművészeti Főiskola film szakán végzett. A MAFILM munkatársa. 1978-ban a Mozgó Világban jelent meg első publikációja.

MATUSKA MÁRTON Temerinben született. Újságíró. Az újvidéki Magyar Szó munkatársa.

PÁRNICZKY MIHÁLY 1950-ben született Budapesten. 1968-ban érettségizett. 1969-ben szakmunkásvizsgát tett. Verset és dalszöveget ír. 1979-ben az Új Írásban publikált először. Részt vett a Kántor Inform csoport „Környezetvédelem és” című kiállításán. Szerzői, előadói és hangszerkészítői tiszteletdíjakból él.

REMÉNYI JÓZSEF TAMÁS kísérlet-rajza 1980/6. számunkban szerepel.

STALTER GYÖRGY 1956-ban Budapesten született. 1976-tól fényképészetet tanult. Fotói az Ifjúsági Magazinban és különböző folyóiratokban jelennek meg. Többször szerepelt a Mozgó Világban.

SZABADOS ÁRPÁD 1980/7. számunk munkatársa, kísérlet-rajza ott található.

SZABÓ LÍVIA 1952-ben Zalaegerszegeen született. Az ELTE Állam- és Jpgtudományi Karán végzett 1978-ban. Szociológiai kutatásokban vesz részt, szabadúszó. Első szociográfiáját a Napjaink közölte 1979-ben. Szerepelt az *Írószemmel – 1979* című antológiában.

SZERVÁC JÓZSEF 1952-ben született. Szakmája cinkográfus. Öt évig különböző nyomdáknál dolgozott, majd volt segédmunkás, szakképesítés nélküli munkavezető, szabadúszó. 1973-ban az Élet és Irodalom közölte verseit először. Szerepelt a *Madárúton* című antológiában. Első kötete 1980-ban a Magvető Könyvkiadónál jelent meg *Szavak hazáig* címmel.

SZIRTES ANDRÁS 1951-ben született. Villanyszerelést, majd elektroműszerészetet tanult. A Filmművészeti Főiskola vágó szakán végzett 1977-ben. Jelenleg a MAFILM munkatársa. Számos rövidfilmet készített. *Madarak* című filmjével több külföldi díjat nyert el. Legutóbb Mannheimben aratott sikert *Hajnal* című filmje.

SZKÁROSI ENDRE 1980/4. számunk munkatársa, kiéletrajza ott szerepel.

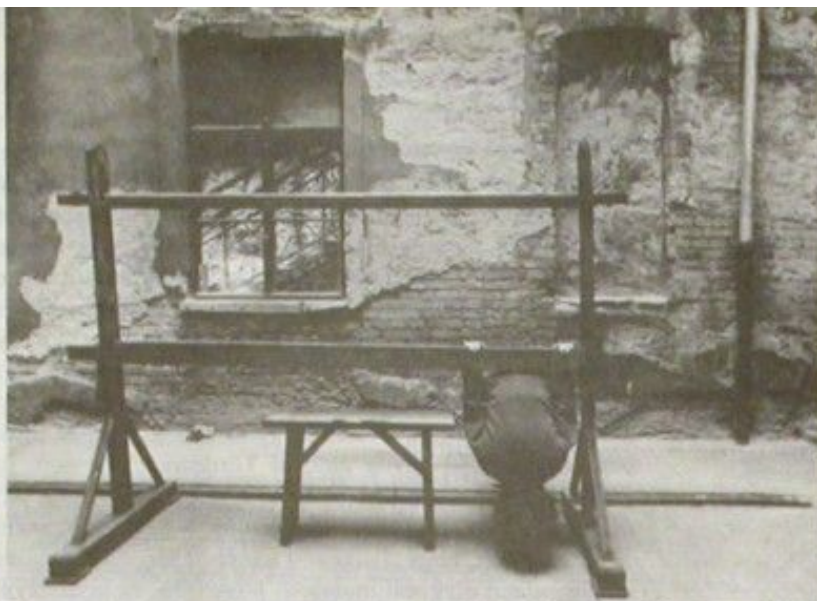
TEREBESS GÁBOR 1944-ben Szegeden született. Gimnazista kora óta készült kerámiát. Japánban, Franciaországban és az USA-ban tanult. Esszéi mai magyar kerámikusokról (Schrammel, Benkő, Kecskeméti, Polgár) a Művészetben és a Művészet Évkönyvben jelentek meg. Az Állami Gorkij Könyvtárban könyvtáros. Készülő könyvében (*A kerámiától a művészetig és tovább*) a 20. századi kerámiaművészet irányzatait értékeli.

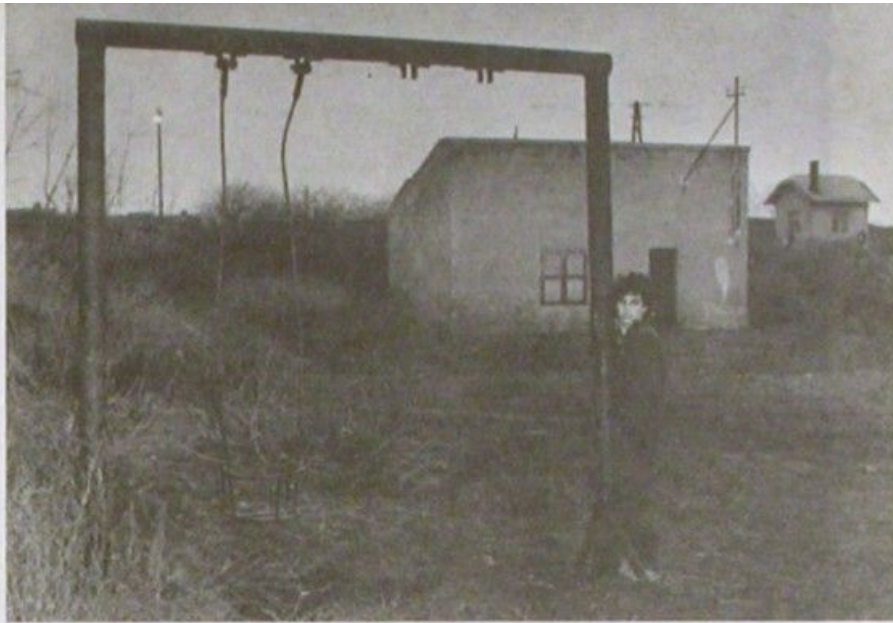
TÓMORY PÉTER 1943-ban Kolozsvárott született. 1966-ban román-magyar szakos diplomát szerzett a Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemen. 1974-ben rendezői képe-sítést a Szentgyörgyi István Szín-művészeti Főiskolán (Marosvásárhely). 1968-tól 72-ig a Megyei Tükör művelődési rovatát vezette. 1974–78 között a bukaresti televízió magyar műsorainak szerkesztő-rendezője. Első kötete *Fogásra akasztott érzés* címmel a Forrás sorozatban jelent meg 1970-ben. Több színművét bemutatták. 1978-ban áttelepeült Magyarországra. Jelenleg a kecskeméti Katona József Színház rendezője.

Lapzártakor kaptuk az értesítést, hogy Hajas Tibor képzőművész július 24-én autóbaleset áldozata lett. A róla már korábban nyomdába adott esszé októberi számunkban fog megjelenni.

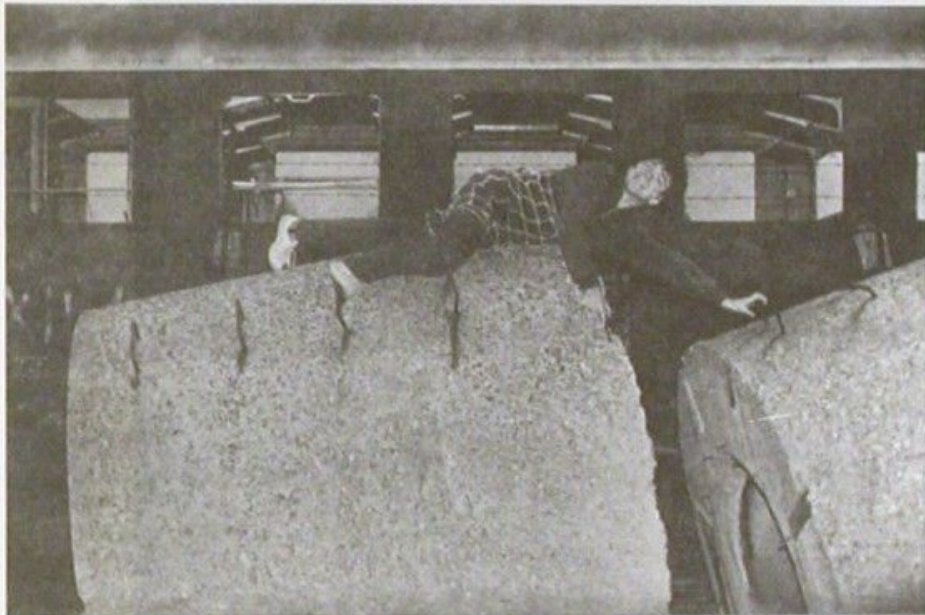
3	Körmendi Lajos	Boldog emberek: A fazekas <i>riport</i>
11	Dobai Péter	<i>Versek a Vitorlák emléke ciklusból</i>
16	Baranyay András	Altorjai Sándor hét levele <i>emlékirat</i> ,
A. S. festményével
34	Stalter György	<i>Fotók</i>
40	Kolozsvári Papp László	A tévedés <i>monodráma</i>
54	Szervác József	Strófák Ady Endrének; November,
1977 <i>versek</i>
55	Czakó Gábor	Profi és amatőr <i>publicisztika</i>
58	Tömöry Péter	Vándorszínészek
61	Matuska Márton	Tanyaszínház a Vajdaságban
63	Gera Judit	A Werkteater <i>tudósítások</i>
65	Bodansky György	és testté lön <i>színikritika</i>
67	Gyenes Pál	„Kifulladás” <i>beszélgetés az amatőr-
filmről</i> Jeles Andrással, Jelenczki
Istvánnal, Lányi Andrással és Vadas
Róberttal
71	Szirtes András	Hajnal <i>kép és szöveg</i>
76	Szabados Árpád	Gőzgép a gumimatracon <i>publicisz-
tika</i>
79	Szabó Livia	Farka csóválja a kutyát? <i>szociog-
ráfia</i>
86	Párniczky Mihály	Mégis-jóslat; Tanítás; Őszinte érdek-
lődésünk <i>versek</i>
88	Kalmár László	<i>Nyílt tér</i>
90	Matkócsik András	Romantika; Interieur; Song <i>versek</i>
91	Gáll Ádám	Helyzetkép; Pszichopolis <i>versek</i>
92	Dérczy Péter	Jelenlét <i>portré</i> Oravecz Imréről
95	Szkárosi Endre	A fikció valóra vált <i>tanulmány</i>
105	Lóska Lajos	Tárgy, árnyék, médium <i>tudósítás a
Pécsi Műhely kiállításáról</i>
106	Holló András	„Nyughatatlanság; (levegő?) lapáto-
lási komplexus; Pontosságaink; Uta-
zások egyhelyben <i>versek</i>
108	Terebess Gábor	Törés <i>esszé</i>
a-z	Reményi József Tamás	írása

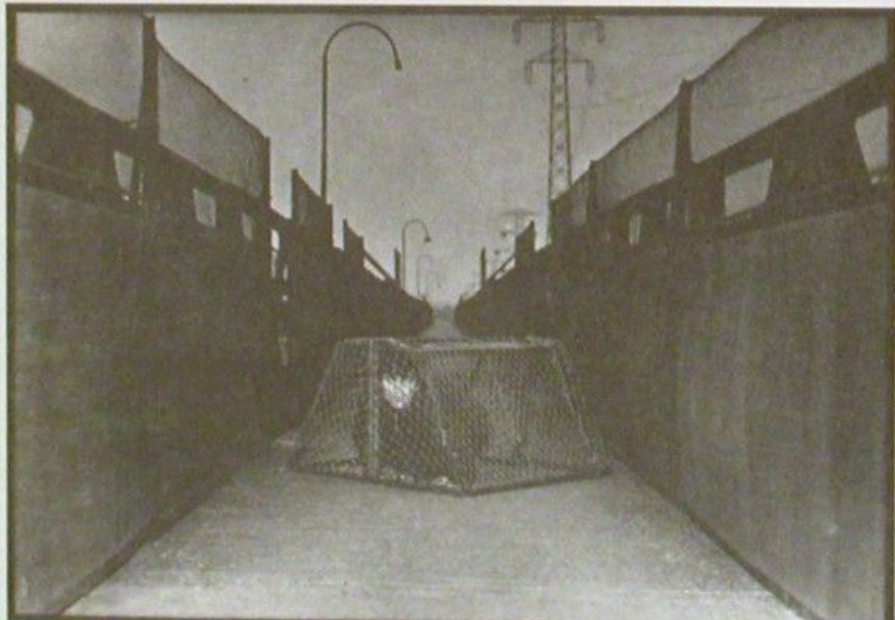
*Stalter György
fotósora*

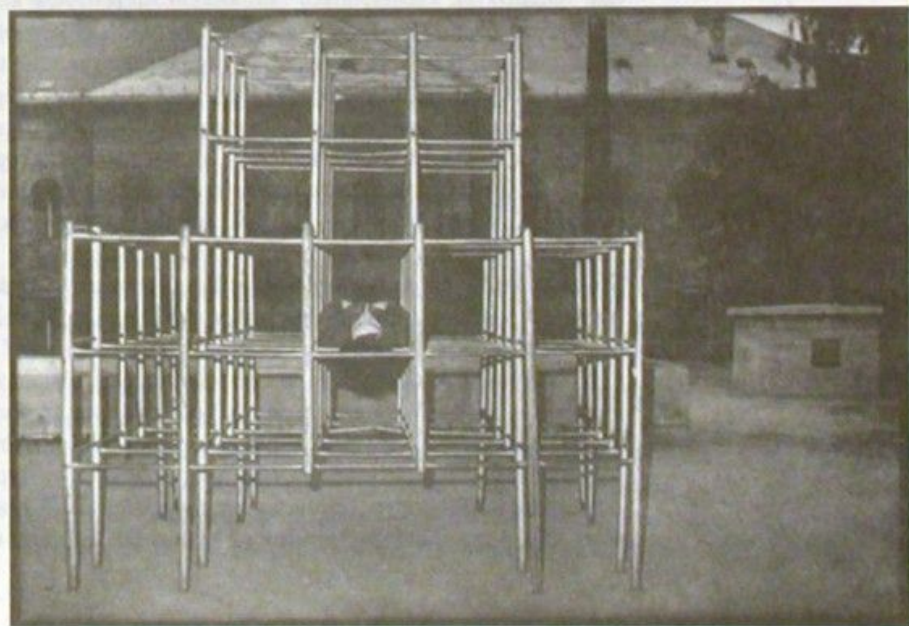
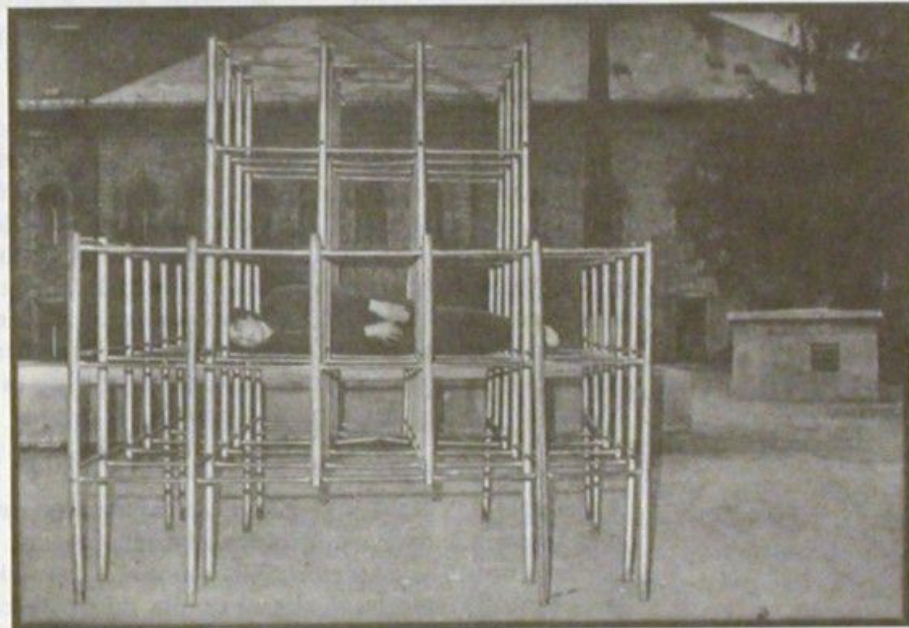
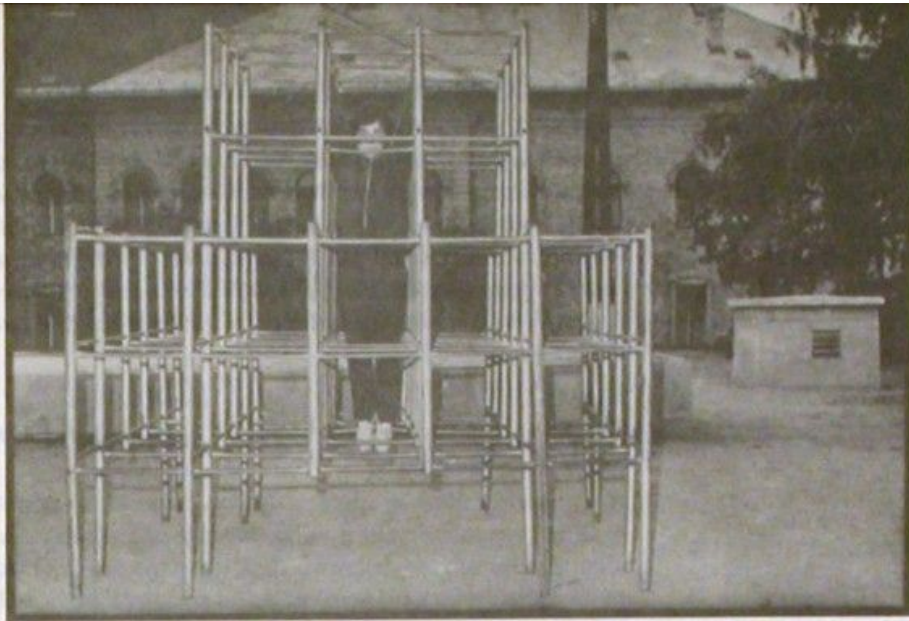

MOZGÓ VILÁG / 1980. SZEPTEMBER

10

9

0

Munkatársaink:

BÁNGA FERENC 1980/7. számunk munkatársa volt, ott mutattuk be.

BARANYAY ANDRÁS kis életrajza 1980/9. számunkban található.

BÁRDOS LÁSZLÓ 1955-ben Budapesten született. Az ELTE magyar-francia szakán végzett. Első publikációja 1979-ben az *Élet és Irodalom*-ban jelent meg. Az ELTE XX. századi magyar irodalomtörténeti tanszékének munkatársa. Jelenleg az *Ady* kritikai kiadás előkészítésében vesz részt.

BEKE LÁSZLÓ 1980/6. számunk munkatársa volt. Kis életrajzát ott közöltük.

BENKŐ ATTILA 1942-ben született Budapesten. Magyar-könyvtár szakon szerzett diplomát. Rövid ideig tanított. 1968 óta újságíró. Két kötete jelent meg eddig: *Köszönet a kulcsokért* és *Péntek után csütörtök* címmel. Lapunkban többször megjelentek versei.

DEDINSZKY ERIKA kis életrajza 1980/4. számunkban szerepel.

EMÓKEY ISTVÁN kis életrajza 1980/5. számunkban szerepel.

EISEMANN GYÖRGY kis életrajzát lapunk 1980/5. számában közöltük.

FÁBIÁN LÁSZLÓ 1940-ben született. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar-országi tanári diplomát szerzett. Első írását 1963-ban a *Könyvtáros* közölte, azóta rendszeresen jelennek meg kritikái, tanulmányai, műfordításai. A Film, Színház, Muzsika munkatársa. Könyvei: *Hazatérő lovam körmén virágos rét illatát hozza avagy furcsa görcs a torokban* (1976), *A parádicsom szörnyű gyermekei* (1977).

FÁBRI FERENC 1939-ben született Budapesten. 1962-ben az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetemen végzett. A Valóságban, a Társadalmi Szemlében és a Mozgó Világban jelentek meg írásai. A Fővárosi Tanács Ipari Szervező Intézetének munkatársa.

JANÁKY GYÖRGY 1941-ben Budapesten született. A Budapesti Műszaki Egyetem építésmérnöki karán végzett 1964-ben. A Könyv- és Tervező Vállalatnál építész tervezőként dolgozik.

KELECSÉNYI LÁSZLÓ 1954-ben született. Lapunkban megjelenő írása első publikációja.

KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ 1954-ben Gyulán született. Az ELTE magyar-népművelés szakának hallgatója. Első publikációja 1977-ben jelent meg lapunkban. Írásai a Forrásban, az Új Auróban és a Palócföldben jelentek meg.

MÁNYOKI ENDRE 1954-ben Budapesten született. Az ELTE magyar-országi szakán végzett 1978-ban, majd 1980-ban az Újságíró Iskolán szerzett diplomát. A Mozgó Világ munkatársa. Folyóiratokban, napilapokban, valamint a *Fiatal magyar prózairók* című portrégyűjteményben publikált irodalmi tanulmányokat és kritikákat.

MARNO JÁNOS 1948-ban született Budapesten. Színházi statisztaként dolgozik. Lapunkban megjelenő két verse első publikációja.

MOLDOVÁN DOMOKOS Erdélyben a mezőszéki Sajóudvarhelyen született. 1945 óta él családjával Budapesten. Egyszerre járt az ELTE néprajz szakára – ahol művészettörténetet hallgatott – és a filmfőiskolára. Diplomadolgozatát – saját kutatásai alapján – a Magyar Naív Művészekről írta, hasonló címmel tízrészes, színes tv-film-sorozatot is rendezett. Kecskeméten az 1976-ban megnyitott Magyar Naív Művészek Múzeumát ő alapította. A MAFILM rendezője. Legutóbbi dokumentumfilmje, *A halottlító országos vitákat kavart*.

PATAKI ISTVÁN Romániában született 1953-ban, jelenleg is ott él. A Mozgó Világban először publikál.

PÁCSER ATTILA 1953-ban született Budapesten. Géplakatos és fényképész. A Hírlapkiadónál mint képtávirós dolgozik. 1972 óta fotózik. Eddig két önálló kiállítása volt.

SIGMOND ISTVÁN Kolozsváron él. A Kolozsvári Megyei Kultúrbizottságnál dolgozik. A Korunkban és Utunkban rendszeresen jelennek meg írásai. Több kötete jelent meg.

TAR SÁNDOR 1941-ben született Hajdúsámsonban. 1970-ben az Alföldben jelent meg első publikációja. A Mozgó Világ szociográfiapályázatán első díjat nyert 1976-ban. Írásai az Élet és Irodalomban és a Mozgó Világban jelennek meg.

TÓTH ERZSÉBET 1951-ben született Tatabányán. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen végzett. Első verseit lapunk 1976-ban közölte, azóta rendszeresen publikál. 1979-ben jelent meg első verseskötete *Egy végtelen vers közepe* címmel. A Magyar Diafilmgyártó Vállalat szerkesztője.

TÓMORY PÉTER 1980/9. számunk munkatársa volt. Kis életrajzát ott közöltük.

VADERNA JÓZSEF 1951-ben Esztergomban született. Megyei lapokban 1969. országos irodalmi lapokban és folyóiratokban 1975 óta jelennek meg versei. 1978-ban *Vakjatszma* címmel jelent meg első verseskötete.

VERESS MIKLÓS 1942-ben született Barcsán. Középszintű tanulmányait Kaposváron, az egyetemieket Szegeden fejezte be. 1965-ben szerzett tanári diplomát, azóta különböző lapoknál dolgozik. Jelenleg a Mozgó Világ főszerkesztője. Költő, műfordító, kritikus. Fontosabb munkái: *Erdő a vadaknak* (1972), *Bádogkirály* (1975), *Parhamu* (1978). József Attila-díjas.

VÉRTES LÁSZLÓ 1953-ban született Budapesten. Érettségi után volt keramikusegéd, segédmunkás, restaurátor, állatgondozó, színpadi díszítő, plakátragasztó, sofőr. Jelenleg gépkocsivezető-oktató. 1980/6-os számunkban szereplő verse első nyomtatásban megjelent írása.

Harminchat éves korában elhunyt *Hajdú Ráfi Gábor* kritikus, irodalomtörténész, a *Kritika* főszerkesztő-helyettese. Szerkesztőségünknek a kritikusokhoz intézett körkérdésére ő is válaszolt a *Mozgó Világ* 1978/3. számában. Cikke pontos képet adott olvasóinknak személyiségéről, elveiről, gyakorlati tevékenységének kereteiről.

3	Dedinszky Erika	Színház a máglyán <i>riport</i>
14	Moldován Domokos	Edison és a madarak <i>riport</i>
20	Eisemann György	Sarastro búcsúja <i>filmelemzés</i>
24	Tóth Erzsébet	Sorok egy divatlapra; Hogy virágozzak <i>versek</i>
28	Tar Sándor	Egy rendes nap <i>szociográfia</i>
36	Pácser Attila	<i>Fotók</i>
37	Fábri Ferenc	Emlékek egy munkahelyről <i>szociográfia</i>
48	Janáky György	Több értékű építészet <i>vitacikk</i>
52	Marno János	bepólyált tükrök; részletek az ÚTONból <i>versek</i>
53	Fábián László	Balla András esete a fotográfiával <i>bemutató cikk</i>
54-59	Balla András	<i>Fotók</i>
60	Vértés László	Nóta; Fél vegyes blues <i>versek</i>
61	Pataki István	passus; egy mese vége; kannibálünnep; improvizáció verklire <i>versek</i>
62	Dévényi István	Banga <i>tárca</i>
62-63	Banga Ferenc	<i>Grafikák</i>
64	Tömöry Péter	Az idő alkalmatos volta <i>monodráma</i>
75	Baranyay András- Kelecsényi L. László	Ellesett pillanatok <i>képek - szöveg</i>
78	Vaderna József	Hölderlin imája; Kossuth Lajos Orsovánál elhagyja Magyarországot <i>versek</i>
80	Sigmond István	Gyónni szeretnék, harangozó úr <i>elbeszélés</i>
89	Bárdos László	Változat a teremtésre; Pygmalionhoz <i>versek</i>
90	Benkő Attila	Ma jó napunk volt; Körforgalom <i>versek</i>
91	Krasznahorkai László	A keddi lidérc <i>novella</i>
95	Veress Miklós	Vak ügetés <i>vers</i>
98	Beke László	A performance és Hajas Tibor <i>esszé</i>
99-111		Hajas Tibor művei
	a-z	Mányoki Endre írása

A performance és Hajas Tibor

(Hiába halogatom, lassan évek óta – most már végképp meg kell írnom: Hajas Tibor annyira megrendítő művészi élményekben részesített, hogy ennyivel tartozom neki. Gyötrő, izgató, de tévedhetetlenül biztos pátoszformákkal feszítette élesre a mai magyar művészet spektrumát – félelmet keltő pontossággal húzott határvonalat lényeges és lényegtelen közé. Művei valóban egzisztenciális kérdéseket érintenek, ezért kell szükségszerűen tragikus aurában jelentkezniük. Méltatásukra maximálisan tömör szövegfolyam, szövegmassza vagy szövegpép lenne a legalkalmasabb, akciófestéshez hasonlatos, orgasztikus önkírás – az Olvasónak azonban inkább magyarázatra van szüksége. Az interpretátor jellemző dilemmája, mely mindannyiszor fellép az interpretáció akadályaként, valahányszor igazi művekkel kerül szembe.)

1. magyarázat: a performance

Hajas Tibor a 60-as évek végén költőként indult (mélyebb értelemben az maradt ma is), majd képzőművészeti kiállításokon szerepelt akciókkal, objektakkal, szövegekkel és fotókkal (e tevékenységformákat továbbra is folyamatosan műveli), készített filmet és videószalagot, de legjellemzőbb munkái a performance műfajához-irányzatához kapcsolódnak. Voltaképpen Hajas Tibor a performance magyarországi bevezetője, s e minőségben tett szert komoly nemzetközi elismerésre is.

A performance angolul előadást jelent, s korábban kizárólag előadóművészeti produkciókra (színház, zene, tánc) vonatkozott. A képzőművészetben – noha számos korábbi kezdeményezésről is tudunk – a 70-es évek második felében kezdett önálló műfajjá-irányzattá kristályosodni. Legfontosabb jellemzője, hogy a művész (performer) általában saját testét, illetve személyiségét s annak közvetlen környezetét használja médiumként (azaz egyszerre témaként és kifejezési eszközként), művét pedig az esetek túlnyomó többségében „élőben” mutatja be. Gyakran fordul azonban elő, hogy a művész a performance során interakcióba lép különböző technikai médiumokkal (videóval, filmkamerával, polaroid fényképezőgéppel, reflektorokkal, hangszerekkel, elektromos erősítővel, magnetofonokkal stb.), így az eredetileg másodlagos dokumentáció önálló esztétikai létre emelkedhet: a technikai médiumon alapuló művészeti ágat gazdagíthatja, vagy olyan köztes médiumokat hozhat létre, mint az ún. „installáció”. (Például a performance, az environment – környezetre kiterjesztett plasztikai alkotás – és a videó keresztezéséből létrejött videó-installáció, mely a performer jelenléte nélkül is teljes értékű kiállítási tárgy lehet.)

A performance a hagyományos előadóművészeti ágak avantgarde képviselői mellett sok ösztönzést kapott a happeningtől, a Fluxustól, illetve az akcionizmustól is. Alkotásai azonban ezekhez viszonyítva sokkal megformáltabbak, zártabbak – általában igen gondosan megtervezett szituációk következetes végigviteléről, előre adott feltételek teljesítéséről van bennük szó. Történetileg abba a vonalba illeszkedik, mely a 60-as évek végén induló konceptuális művészettel kezdődően bármifajta médium iránt toleránsnak bizonyult, illetve magát az embert is műalkotásként deklarálta (Gilbert és George mint „élő szobrok”). Ebből az elképzelésből nőtt ki a *body art* már a 70-es évek elején, melynek – egyébként nagyon is eltérő felfogású – korai képviselőit, Dennis Oppenheimet, Terry Foxot, Klaus Rinkét, Vito Acconcit, Arnulf Rainert stb. sokan a performance-hoz is so-

Hajas Tibor 1980. július 24-én autóbaleset áldozata lett. A cikk képanyagát még az ő segítségével válogattuk ki.

A szerkesztőség

Húsfestmény I. 1978

Húsfestmény I. 1978

rolják. Bár így a body art és a performance fogalma nehezen különíthető el, annyi megállapítható, hogy az előző inkább az emberi test plasztikai lehetőségeire, fizikai teherbíráására, gesztusnyelvi eszközeire koncentrált, míg az utóbbi a test és a személyiség, a személyiség és a tárgyi környezet, a művész és a közönség lehetséges kapcsolataira.

A performance jelentkezése egyértelműen utal arra a változásra, mely a művész és a társadalom kapcsolatát a 70-es években érte. Paradox folyamatnak lehetünk tanúi: össztársadalmi méretben is egyre növekvő művészet iránti érdeklődés és művészeti termelés mellett a művész mint individuum egyre jobban (végérvényesen?) magára marad, mely és lényegi egyetértésre a társadalom egészétől már nem számíthat. Ebben a helyzetben a művész megkísérli a személye és a társadalom közé ékelődő, objektívalódott műalkotást eltávolítani, s ennek helyébe önmagát állítani. Ezzel természetesen a lényegi elkülönülés nem szűnik meg, hanem éppen hogy manifesztté válik. A társadalom elvárja a szublimációt a művész megnyilatkozásától – ennek hiányában devianciát kiált. A performance néhány tipikus képviselője már eleve ezt a „devianciát” szublimálja. A művészetben mindig meglévő természetes érvényesülésvágy így hoz létre „önbemutatást” (Selbstdarstellung), „nárcizmust” vagy „exhibicionizmust” (Luigi Ontani, Luciano Castelli stb.). Előtérbe kerül a nemiség kérdése, a legritkábban mint erotika – sokkal inkább mint személyiségmeghatározó jegy, vagy specifikus magatartásformákat kiváltó ok demonstrációja. (A performance a „nőművészek” jellegzetes felvonulási terepe: Valie Export, Ulrike Rosenbach, Colette, Cosey Fanni Tutti, Marina Abramovic.) Olykor még a testet kiegészítő tárgyi kellék is fétis-karaktert ölt, mint Rebecca Horn fantasztikus maszkjai és kesztyűi. A szexualitás hangsúlyozása is a személyiség, illetve a vállalt társadalmi szerep határainak kitapintására, illetve áthágására való; különösen egyértelmű ez a „travesztita” művészek esetében (Urs Lüthi, Castelli, Jürgen Klauke). A transzvesztizmus viszont a legtágabb értelemben veendő, nem csupán szexuális szerepcseréként: skálája valóságos magánmitológiák kialakulásától (Joan Jonas) különböző helyzetátéléseken keresztül (Klauke) a grimaszok, pózok, automatikus gesztusok mélypszichológiai összefüggéseinek tanulmányozásáig (Arnulf Rainer) terjed.

A személyiség határvonalainak letapogatási szándékát olvashatjuk ki az olyan performance-ekből is, melyek a művész testi vagy szellemi teherbírását vetik próba alá: Petr Stembera aszketikus gyakorlatai, Chris Burden veszélyhelyzetei, Abramovic és Ulay végkimerülésig folytatott monoton mozgásai, Gina Pane vagy Mike Parr agresszív-mazochista akciói. A kiélezett veszélyhelyzetek voyeurré teszik a nézőt, aki kénytelen végig-„élni”, hogy a művész áldozatot mutat be (értük?). Az áldozat rituális jellegű, s ahogy a ritus vallásos tartalom híján eltakarja a szakralitást, szépségével úgy próbálja feledtetni a nyilvánvaló halálközelséget.

Ezzel a jellemzéssel körülhatároltam Hajas tevékenységének nemzetközi terepét. Hogy pontosabban lássuk helyét, fel kell erősítenünk néhány nevet – elődöket, szellemi rokonoikat, preferenciákat: Arnulf Rainert, Chris Burdent, és meg kell említenünk még néhányat: a kórházi éterszagot árasztó, tragikus sorsú Rudolf Schwarzkoglert, a húsvéti misék fehér pompáját a vágóhidak irgalmatlanságával elegyítő Hermann Nitschet, vagy az univerzális Joseph Beuysot. Hajas Tibor is ebbe a névsorba tartozik. Tágabb szellemi szféráját irodalmi élmények jelentik: Antonin Artaud, Georges Bataille, Jean Genet, William Burroughs...

2. magyarázat: Hajas Tibor és a magyar művészet

A performance Magyarországon sem volt előzmények nélküli, sőt *utólag visszatekintve* olyan művészeti eseményeket is találunk, melyek akár annak is nevezhetők. Elsősorban a happeningek és akciók ilyenek (Szentjóbó Tamás, Erdély Miklós a 60-as évek második felétől kezdve), majd egyes avantgarde színházak produkciói: Kassák Stúdió, Kovács István Stúdió. Ezeknek a művészeknek Hajas azonban már kortársa volt, közülük némelyiknek pedig – Molnár Gergelynek, Najmányi Lászlónak – társutazója, barátja, sokszor animátora. Előkészítették a helyzetet a konceptualizmushoz kapcsolódó body-munkák és

akciók is (Attalai Gábor, Paner Gyula, Tót Endre, Maurer Dóra), ezek azonban csaknem kizárólag eleve fotódokumentációnak készültek. Az a fajta személyes kiszolgáltatottság a közönségnek, amit Hajas honosított meg, sem rájuk, sem az újabb keletű akciókra (Halász András, Birkás Ákos, Károlyi Zsigmond stb.) nem volt jellemző. Egyetlen kivétel Szentjóby Tamás „Kizárási gyakorlat / Büntetés megelőző autoterápiá”-ja (Balatonboglár, 1972), melynek egyes motívumaira Hajas több munkája is hivatkozik.

Hajas kerülő úton jutott el a képzőművészethez, helyesebben: *kanyarodott elébe* annak. „Lázadó időszakában”, a 60-as évek második felében, míg a fiatal költőgeneráció radikális szárnyát az izgatta, hogyan lehet a lázadás alapélményét verssé formálni, ő inkább a költészet szublimáción túli valóságértékével foglalkozott. Antológiákba bekerült darabjai ezért annyira elütöttek a pályatársak verseitől, hogy túl nyers zsenigéknak ítéltettek – holott csak *másról* szóltak, nyugtalanító direktséggel. Hasonlóan zajlott le első közelítése a magyar képzőművészet avantgarde ágához is: noha vitán felül állt munkáinak kvalitása és műfaji rokonsága a konkrét költészettel, konceptművészetrel, objektalkotással, akcionizmussal stb. már a 70-es évek első felében, e tendenciák képviselőit mégis egyre-másra zavarba hozta. A többiek mintha túl gyorsan igyekeztek volna törekvéseiket kanonizálni, az általuk elfogadott normákat viszont Hajas tartotta kevésnek. Az eltérő felfogások feszültsége különösen érezhető volt a 70-es évek közepének *médium*-vitáiban, a magyarországi mediális művészetek kikristályosodásának időszakában. Az új médiumok – fotó, film, videó – a magyar avantgardisták többsége számára vagy továbbra is egyszerűen kifejezési eszközt jelentettek, vagy az új szellemiség (az avantgarde-hoz tartozás) zálogát. Hajas velük szemben a médium lényegét akarta felmutatni és az életpraxis számára használhatóvá tenni. Neki a médium egyfajta „protézis” volt (most is az), mely kitágítja ugyan az ego szféráját, de mihelyt szimbiózisba kerül akármilyen élő organizmussal, abban mérgező göcként kezd működni; visszavonhatatlan deformációkat okoz, amiket vállalni kell. Képletesen szólva: a maszk ráég a színész arcára, nem lehet az előadás után *csak úgy* levenni. A professzionista művész inkább előadásban gondolkodik, az előadás után könnyedén lemossa a sminket, s rohan interjút adni, hogy biztosítsa a következő előadás feltételeit. Tulajdonképpen élete a két előadás között forgácsolódik szét; az interjúk szövegében rögzíti szakmai krédójának kritériumait. Hajasnál nincs interjú – a mikrofon beégett a maszk és a felhám közé. És mivel ez az állapot permanens fájdalommal jár, szavai fájdalmat okoznak előadása hallgatóságában is. Kiméretlen sebeket tud ütni egy olyan művészeti környezetben, melynek a maszkhasználati kódok ismerete, illetve kimunkálása önmagában kielégülést okoz.

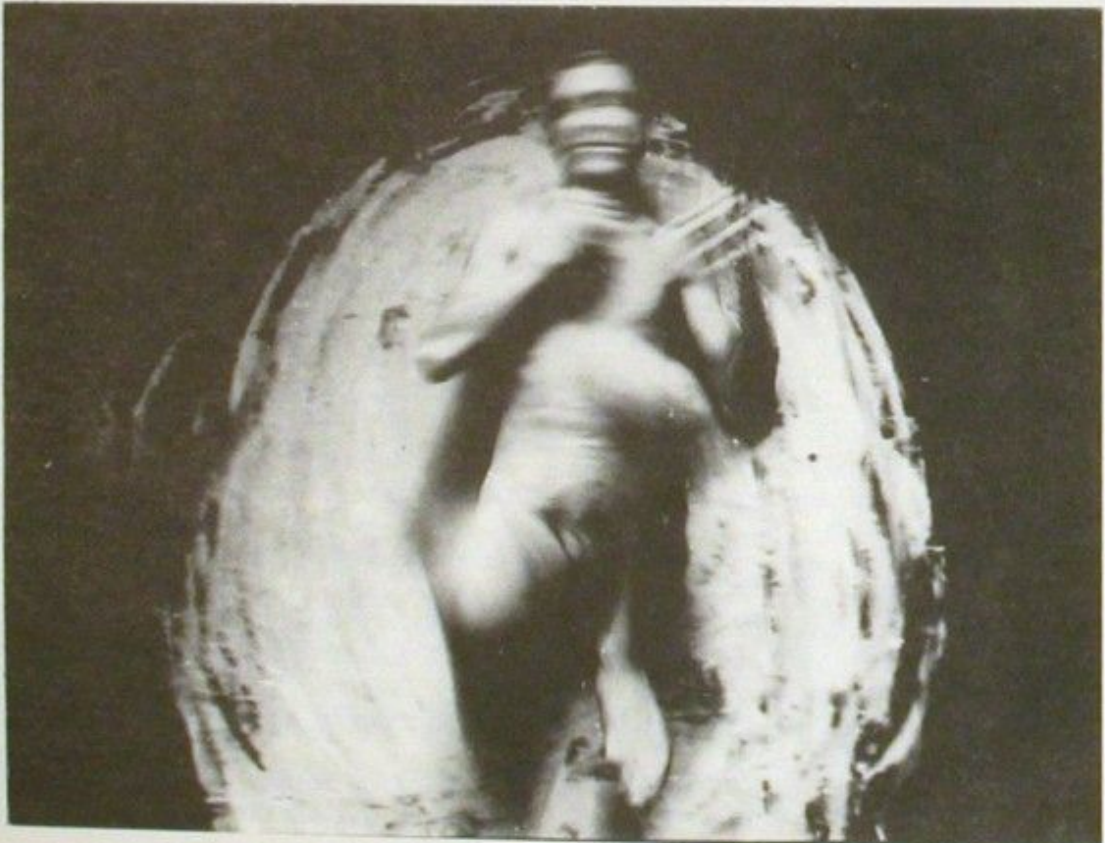
A professzionizmusra aspiráló magyar avantgardisták és az autodidakta, amatőr Hajas felfogásbeli eltérései eddig a pontig világosan indokolhatóak, másrészt nem feltétlenül jelentenek értékkülönbséget, sem művészeti, sem morális értelemben. Teljes mértékben indokolt, hogy az előbbiek, ha formális művészeti képzésben részesültek, ragaszkodjanak a megszerzett tudáshoz, vagy ha autodidakták is voltak, az eddig kivivott pozícióhoz – mindkét típus az egyre teljesebb társadalmi elismeréshez. Hajas látszólag kevesebbet kockáztatott náluk; megengedhette magának, hogy a szakmai konvencióktól és játékszabályoktól eltekintsen, hiszen kiképzését sem a szokványos kulturális csatornákon át nyerte, hanem sokkal inkább az egyéni és a társadalmi élet perifériális helyzeteiben: évekig elhúzódó gyermekkori betegségben, kórházi ágyban, lumpen és deviáns elemekkel való tartós érintkezésben, depresszióhoz nagyon közel álló lelki traumákban. Ő méltán ragaszkodhat *ezekhez* a tapasztalatokhoz. Természetes, hogy sem az egyik, sem a másik pálya önmagában még nem visz előbbre – a művészetben kizárólag a mű jólmegformáltsága, radikális újszerűsége, életképessége, teljessége, transzparenciája és transzcendenciája és más hasonló értékei számítanak, s ezek megszülethetnek egy háromszoros Kossuth-díjas művész egyetlen kézvonásával éppúgy, mint egy mocskos suhanc gitárjának húrjain. Hogy Hajas a 70-es évek végére mégis különálló – impozáns és zavarba ejtő – jelenséggé nőtte ki magát a magyar avantgarde művészetén belül és a magyar kultúra egészében, az több szinten is lemérhető:

– mindvégig szoros kapcsolatot tartott a pop-, rock- és punk-világgal, mely sokkal többről informál, mint aminek látszik: életformaváltásról, katasztrófán túli területekről.

Húsfestmény III. 1978

Húsfestmény III. 1978

Sminkpróba I. 1979

Sminkpróba II. 1979

jövő nélküli jelenről, hideg metafizikai józanságról stb. Vagyis *rólunk* – amit a magyar művészet nem hajlandó tudomásul venni; kizárólag a művészeti vonatkozásokra figyel, melyeket természetesen könnyűnek talál.

– időközben létrejött a veszélyérzet műfajilag hitelesített, művészeti szublimációs formája, a performance, Hajas pedig megtalálta benne a magával adekvát kifejezési formát, amit meglehetősen magas formai tökélyvel művel. Éppen ezért nem lehet többé fölötte eltekinteni – bár még mindig lehet kizárólag formai vagy fogyasztási szempontból mérícskélteni.

– minél jobban közelít Hajas egyfajta ideális formavilághoz és a Stílus = Törvény képéhez, annál inkább úgy látszik, mintha *csak művészet* lenne a célja. Pedig ennél jóval nagyravágóbb: egész tevékenységének a művészet és az abszolútum diszkrepanciája áll középpontjában.

3. Performance-jegyzék

a – Pre-performance

(CÍM NÉLKÜL) Hatvany Lajos Múzeum, Hatvan. 1976. október 24. Az „expozió” című kiállítás megnyitóján. – Hajas egy krétakör közepén lévő széken ül, szemén fekete kendő. Asszisztensei fülbesúgott instrukciói alapján – „kicsit jobbra . . . kicsit balra . . . stb.” – a kezében lévő fényképezőgéppel próbálja „elkapni” a mennyezetre erősített kötél végén lengő, önkioldós expozióra beállított másik fényképezőgép vakujának villanását.

(CÍM NÉLKÜL) Ganz Mávag Művelődési Központ, Budapest. 1977. március 26. A „Frankenstein” című film „bevezetőjeként”. – Megszakítva a filmvetítést, elsötétített teremben, háta mögött egy reflektorral, mely a mintegy ezerfőnyi közönségre irányul, olvassa fel előadását: „. . . az ember, mint eleve nem természetes létező, váratlan mutáns, másságáért, különbözőségéért érzett büntudatát és szorongását hatalomérzettel kompenzálja. . . .” A felolvasás a közönség egyértelmű tiltakozása, kiabálása mellett zajlik le.

b – Performance

DARK FLASH (Fekete vaku). Galeria Remont, Varsó. „I am” nemzetközi performance-fesztivál. 1978. április 4. Asszisztencia: Hegedüs Péter, Mitzi Lopez, Molnár Gergely. Zene: X-Ray Spex: Oh boundage up yours. Kb. 25-30 perc. Fotódokumentáció: Video Heads. – A közönség sötétben várakozik, és szöveget hall: „. . . Ez itt mind az én káprázatomban. Csak én vagyok látható. Nem téveszthetem szem elől magam. . . .” A fekete ruhás, bekötött szemű performert csuklójánál fogva felhúzzák egy csigán átvett kötélre. Kezében fényképezőgép, mellyel exponálni próbál Mitzi vakujának szabályos, önkioldó zizegessel készletetett villanásainál. Sötétség, majd óriási magnéziumlobbanás. Hajast eszméletlenül állapotban oldozzák le a kötélről.

HIROSHIMA, MON AMOUR. Galeria Labyrinth, Lublin (Lengyelország). 1978. október 14. Asszisztencia: Flatz. Zene: Ultravox: Hiroshima, mon amour. Kb. 20 perc. Fotódokumentáció: Harrie de Kroon. – Hajas sötét teremben, meztelenül ül a földön. Őlében magnézium robban; a láng továbbzalad, eléri körben elhelyezett ruháit, melyek még sokáig égnek. Zene.

ENGESZTELÉS. Bercsényi Kollégium, Budapest. 1978. december 19. A szomszédos teremben kiállítás Hajas fotómunkáiból. Asszisztencia: Najmányi László, Vető János, Xantus János. Zene: Ultravox. Kb. 25 perc. Fotózás tilos. – Sötétség a teremben, az ajtók bezárva. Hosszú szöveg, mely elhatárolja a nézők „otthon hagyott”, fiktív, rémületes vízióval felérő idejét az itt eltöltött reális időtől „. . . amit itt töltenek miattam, míg közben apjuk a kórházban iszonyodó tekintettel idegenek között hal meg; míg a lakásukba óvakodó betörő valami zajtól megriadva, alvó gyerekük torkát a füléig metszi; míg szeretőjüket megérőszakolják egy mocskos kapualjban; míg kívül a város pusztító sugárzású sivataggá válik, összeégett holttestek szemetével az utcán; hogy mulasszanak valamit, kimaradjanak valamiből; ne tudjanak sem védekezni, sem segíteni. . . .” Egyetlen villanásra, a magnézium fényénél láthatóvá válik a falhoz kikötözött ruhátlan performer. Ismét sötétség.

ÉRINTÉS (rádió-performance). Kossuth rádió, Budapest. 1979. február 2. Akusztikai effektusok: Viktor Máté. Kb. 5 perc. – Szöveg: „Igen, jól hallok, én vagyok az. Figyelj rám. Most van néhány percem, hogy megpróbáljalak megérinteni; megérinteni olyan finoman, leheletszerűen és mégis olyan hatalmasan, amiről eddig nem is álmodtál. . . És ráadásul ez a rengeteg idegen! Ez a sok férfi, nő, gyerek, aki leskelődik, ez a sok hallgató, aki mind részt vesz ebben az érintkezésben, ami az ő jelenlétüktől lesz teljes, ami az ő borzongásuktól, néma kórusuktól lesz igazán izgató! . . .”

PSYCHÉ. Bódy Gábor azonos című filmjének forgatásán. Cervena Lhota (Csehszlovákia) mellett, szabadban. 1979. szeptember 19. Kb. 10 perc. – Hajas fehér ruhában „harakirit hajt végre”; ölében „atombomba” (termitpréstestek + magnézium). Égési sebek.

A CHÖD. Bercsényi Kollégium, Budapest. 1979. december 18. Kísérő kiállítás fotómunkákból a szomszédos teremben. Zene: Kraftwerk. Kb. 30. perc. Fotódokumentáció: Makky György. – Sötétség. Szöveg: „. . . A sötétben egyedül lehetek, egyetlen kép, melyet nem zavar a többi; olyan éles és valószínűtlen, mintha az utolsó lenne. Egy ilyen igényű kép azonban nem lehet esetleges; egy ilyen kép nem mozoghat. Nem engedhet meg semmi más látványt önmagán kívül; nem engedhet meg semmi idegen hangot; ezért kell a sötétből, a csöndből keletkeznie. . .” Magnóról fölerősített szövegmontázs Hamvas Béla „Tibeti Misztériumok” című könyvéből (felkészülés az ünnepi lakomára, az ünnepi áldozat, megszabadulás a káprázattól, a földi Én kivégzésének szertartása). A szöveg alatt hideg kvarcfény gyullad fel: óriási festett vászon előtt, melyen többek között kék alapon felfelé mutató fehér nyíl, Hajas vonaglik térdelő tartásban. Fején, két kezén és ágyékán gézből és ragtapszából összeábdált bandázs. Expandert feszít ki számtalanszor, nagyon lassan, de karjait az expander fogantyúján átvezetett két kötél sohasem engedi nyugalmi állapotba kerülni. A kvarclámpa kialszik – sötétség – magnéziumlobbanás.

CÍM NÉLKÜL. NR. 7. Stichting „De Appel”, Amsterdam. 1980. március 12. Asszisztens: Josine van Droffelaar. Kb. 15 perc. Fotódokumentáció: Piotr Olszanski. – (Hajas már előzőleg a bemutatóteremben lakik.) Sötétség. Kötetlen invokáció a közönséghez arról a megalázó helyzetről, amibe kerültek, mivel egy külföldi kisajátítja az idejüket. Kvarclámpa gyullad fel: Hajas számtalan kötéllal kifeszítve, előrebukó térdelő helyzetben; gézpólyák, hosszú acéltűk, expander. Kvarclámpa kialszik – teljes sötétség. Magnézium gyújtózsínórja izzik fel – Hajas segítségért kiált Josine-nak – felcsap a láng. A közönséget kiküldik, Hajast kioldozzák.

KIHALLGATÁS. Akademie van Kunst, Arnheim (Hollandia). 1980. március 14. Asszisztens: Jan Brand. Videó: Albert van der Weide. Kb. 60 perc. – A performer dróttal a székhez kötözve, meztelen felsőtesttel, bekötött szemmel – próbál válaszolni a közönség kérdéseire. 20 cm távolságból kvarclámpa világít az arcába. Az eseményről videófelvétel készül. A közönség végre észreveszi, hogy Hajasnak hámlani kezd a bőre – kiszabadítják kötelékeiből.

CÍM NÉLKÜL. NR. 9. Museum van Hedendaagse Kunst, Gent (Belgium). 1980. március 28. Asszisztensek: Halász András, Jan Hoet, Károlyi Zsigmond. Kb. 35 perc. Dokumentáció: Museum van Hedendaagse Kunst (színes videó, film, fotó). Az első performance ebben a múzeumban. – Hajas köszöni a jelenlévőknek, hogy használhatja a helyiséget, őket azonban illúzióknak tartja, hiszen sohasem látják többé egymást. Kéri, hagyják el az arénaszerű térséget, és húzódjanak a szögesdrótok mögé. Sötétség; szöveg erről a laboratóriumi tisztaságról, melyben csak ő látja önmagát. Kvarcfény: Hajas a földön térdel, öltö-zéke egyetlen ágyékkötő. Néhány mondat: érzi, hogy *látható*. Kék festéket öklendezik ki magából. Fény kialszik. Óriási dózis magnézium lobban – a körülötte elhelyezett anyagok is égni kezdenek, majd lassan kialszanak. Ismét sötétség; a közönséget kiküldik.

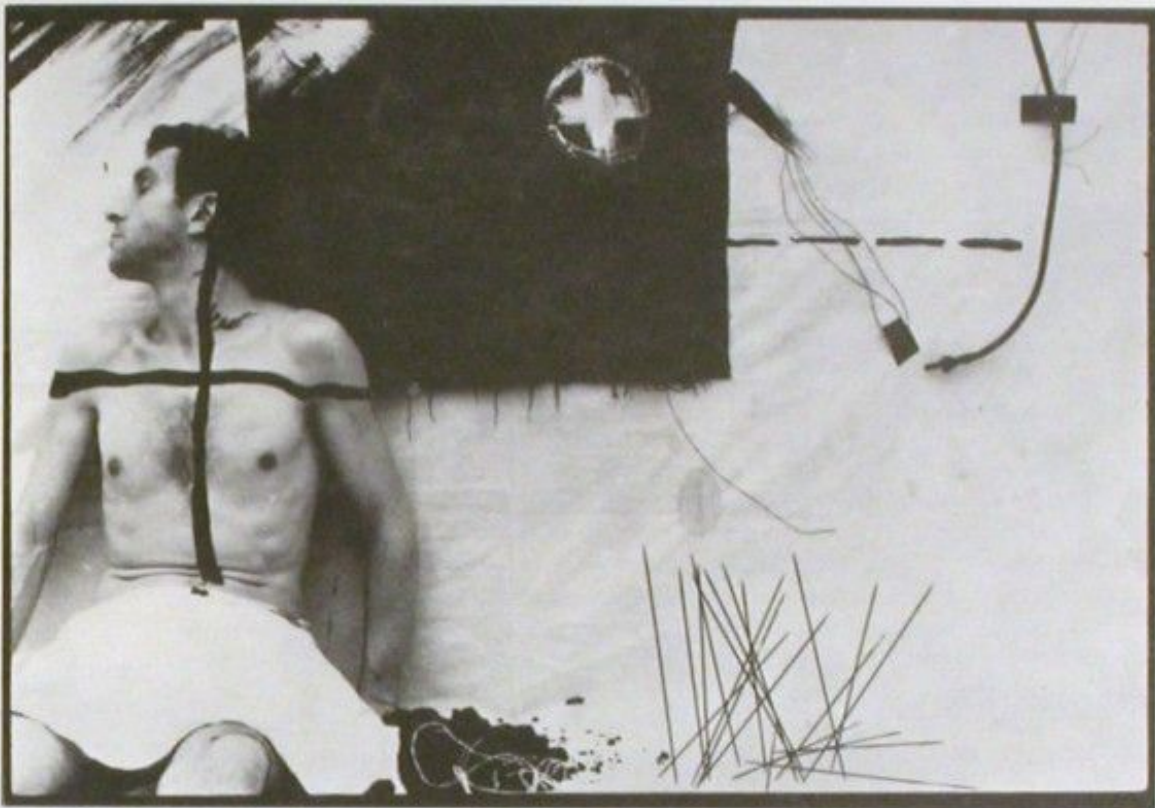
VIRRASZTÁS. Bercsényi Kollégium, Budapest. 1980. május 18. Asszisztencia: Csömöri István, Vető János, ismeretlen. Kb. 30 perc. Fotódokumentáció: Makky György, Szerencsés János, Zátonyi Tibor. Óriási fehér falfelület előtt Hajas és asszisztensei fehér ruhában. Balra, kis dobogón Dani, kéthónapos német juhászcutya fekszik. Hajas egy fehér vödörből vizet loccsant a kövezetre. Szemét fekete kendővel bekötözik; egyik kezében nagy fényerejű izzót tart hosszú, fehér zsinórjánál fogva – a másikban kampósbotot. Hátrafelé indul, a bottal szétveri a lámpát – a huzal vége a víztócsába hull. Kvarcfény + te-

Képkorbácsolás III. 1979

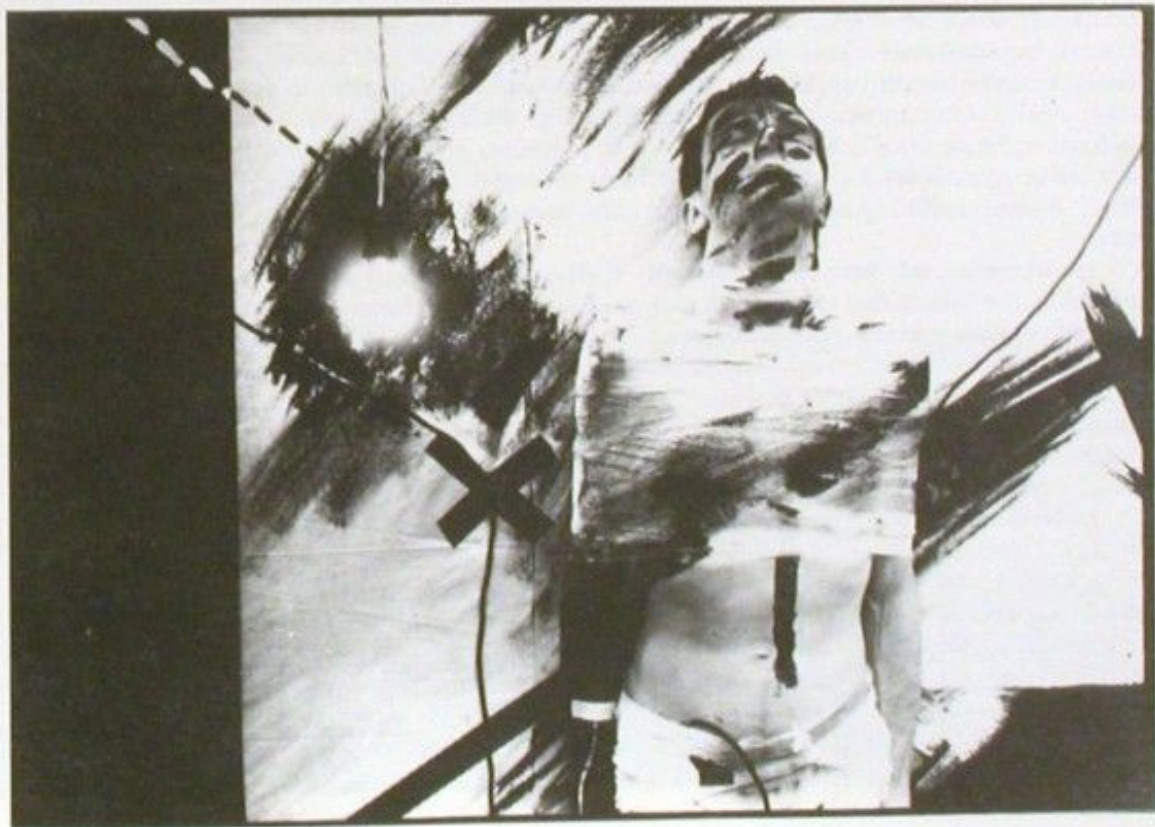
Képkorbácsolás III. 1979

Tumo I. 1979

Tumo II. (részletek) 1979 (Fotók: Hajas Tibor-Vető János)

remvilágítás. Hason előkészítik a víz pereméig, Narcissusként szemléli feszültség alatt álló tükörképét. A kutya mellé kuporodik, élesztgeti, beszél hozzá. A kutya szaladgálni kezd, a közönséggel játszik stb. Hajas a terem közepére fekszik, vénájába rapid altatót fecskendeznek, szájába fulladásgátló csövet tesznek. A kutya nyüszít. Elvesztvén eszméletét, Hajas két asszisztense hajánál és hónaljánál fogva feltörli vele a köpadlót, majd végleg magára hagyja. Szöveg magnóról: „Nem könnyű elkezdni beszélni önmagamhoz, nem könnyű kettéválni, ha ebben csak magamra számíthatok. Kimenekíteni, evakuálni az öntudatot egy biztonságosabb helyre... lesz idő, amikor beszélni nem fogok, csak hallatszani... ennek a hangnak meg kell nyugtatni, hogy minden rendben van, van, aki örködik fölötted... Van, ami figyelmeztessen arra: Ne hagyj magad megtéveszteni... uram... Nem hagyom megtéveszteni magam... uram.”

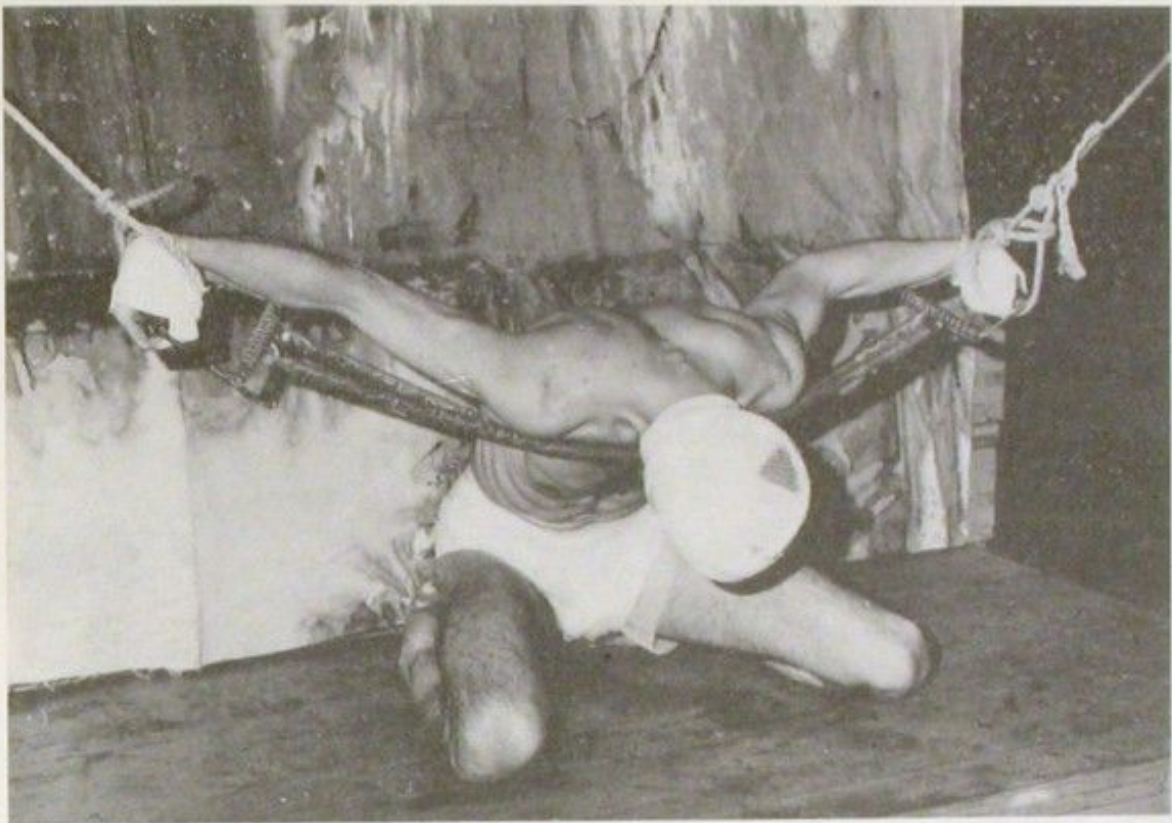
4. Interpretáció: képtágítás

A leírás nem ér semmit – csak az egyszeri esemény visszahozhatatlan pillanata létezik. Illetve a leírás *más* – az *enyém*. Hajas látványát viszonylag sértetlenül őrzöm magamban, annyira kondenzált képet lövellt szememen át az agyamba, hogy azonnal fixálódnia kellett. Az alapkép(let): fekete sötétségben pillanatra felvillanó, örökre kidermedt fehér fény. Éjszakai villámcsapás, flash, detonáció. Nyilvánvaló életmetafora: ebben a semmitől körülvevett, káprázatnyi pillanatban zajlik le minden; ezt kell *neki* is kitágítania és formával megtöltenie; ezt a képet őrzöm *én* is, ezt tágítom szavaimmal, melyek mindjobban távolodnak tőle. Interpretáció, mely nem tudni hová vezet – talán ugyanoda – vissza.

Pedig Hajas mindent megtesz, hogy az interpretációnak még a lehetőségét is despota módjára cenzúrázza. A Képet oly mértékben kontrollálni akarja, mint a saját fotóit, helyesebben a felvételeket ténylegesen készítő Vető Jánost. (Ezekről még lesz szó – mégpedig most azonnal.)

1. sz. képtágítás A fotók (fotósorozatok) előzményei, kísérői, elmélyítői, mesterséges öskép-modelljei a performance-ban megtestesülő Képnek. Még fixáltabbak, mint emez, ezért teljesen önállóak. Megvilágítják a performance eredetét és egyes elemeit, és újakat tesznek hozzá: a fénykép is fekete-fehér; lövés (ennek minden erotikus és agresszív implikációjával); flash, villanás (magnézium); expozíció (kiettség, exhibíció; kimerevedés, orgazmus); expozíció önkioldóval (lengés zsinórral, zsinóron, megkötözés kötéllel; rugalmasság, expander, feszítettség, kioldás, feloldozás; célozgatás, találat); előhívás és fixálás (vegyszerekkel; fehér porok, kristályok, oldatok; mérgek); fehér papír (fényes vagy matt; átlátszatlan; fekete árnyék; transzparencia – fény – diafilm; projekció); összekötöttség (szimbiózis, szexualitás) a médiummal (eszközzel, műszerrel, szerszámmal, fegyverrel, géppel; összenövés élő organizmussal, beoltás, injekcióstű, szűrés, kilövellés, spricelés) –

2. sz. képtágítás, már nem csak a fotókról: A felvételek tárgyakat, emberi testeket, anyagokat, festékmasszákat tömörítenek azonos állagú Képpé. A Húsfestmény fehér fal előtt álló, hófehérre festett meztelen emberi testet zülleszt fekete festékek lekenés révén egyetlen homogén felületté. A folyamat modellje az arcon látható kalligrafikus-expresszionista vonalsmink. A folyamat fixációja: fotósorozat. A test anyaggá, masszává, festménnyé, majd fotóvá züllese a festék és a fotóvegyszerek által nem objektíváció, hanem megsemmisülés. A Felületkínzás fotóin vegyszer marta ki a negatív egyes részeit: a pozitívon emiatt hófehér lángnyelvek égetik a hófehér testet. Ez is festés. Minden elegyedik és minden roncsolódik, ember, tárgy, anyagok – festmény a smink, smink a maszk, maszk a test, festék a vér, anyag a festett jel, jel a tárgy. A fehér nyíl a festésből kihagyott fehér vázsonanyag, a fotó vonalkeresztje két ragtapaszcsík. A minőségek átpusztulnak egymásba. Minden szinkitörési kísérlet feketébe és fehérbe minősül vissza: a vaku hideg kékes árnyalata, a kvarclámpa ultraibolyája; az ultrazeptilpor sárgája a géz fehérjébe, a leukoplaszt piszkosrózsaszíne az alsónadrág piszkosfehérjébe, a tévéképernyő kékje a kvareba, a hús rózsaszíne a smink fehérjébe, a vér vöröse az égett testfeketébe, a festék kékje a fotófeketébe vagy az elektronikus fehérbe, a fém tárgyak csillogása a vakuféhr fénybe, a kiokádott kék tempera a megszabadulás koromfeketéjébe.

Chöd (performance) 1979. Fotó: Makky György

Vírasztás (performance) 1980. Fotó: Zátonyi Tibor

A kék festék a szervezet számára mérge. A fehér magnéziumpor mérge. A kénsav a fotó számára mérge. A szintelen oltóanyag mérge. A szintelen vízben, a tükörkép alatt áram van. A fehér kvarcfény anyagtalán mérge. A vörös vér mérge a néző számára. A mérge művi beavatkozás, mint a médium, roncsol, pusztít, éget, tisztít, feloldoz, megvált.

3. sz. képtágítás, a vonalról. Hajas számára képredukciós kísérlet: „A festő tesz egy kézmozdulatot, amelyre nem volt felkészülve. Az üzenet a kezén, a testén érkezett, tehát megismételhetetlen” – írja a *Performance: a halál székszeplije (A kárhozat esztétikája)* című tanulmányában. Ez a gesztus a kalligráfia vonalvezetése, melyben a test és a lélek a legpompásabban együttműködik, vagy a borotvapenge metszése, mely mindkét szubsztanciát egyszerre oltja ki. A performance-ban és a fotóban egyaránt vonallá válik a legtöbb tárgy és mozdulat, természetesen úgy, hogy eredetének jelentését is őrzi, és másik dimenzióra is utal. A gumicső a transzfúzióra, a kereszt a szenvedésre, a nyíl a felsőbb szférákra, a hosszú tűk a mágiára, a vércsik a húsrá, a fekete kendő a kiszolgáltatottságra, a fehér huzal a benne folyó áramra, a szögesdrót a védelemre, a kötél a szexualitásra, a festett fekete vonal a tilalomra, a fehér fénysugár a megvilágosodásra. Udo Kier mozgásának koreográfiája „A sötétség ékszeri” című videószalagon hasonlatos ahhoz a grafizmushoz, amit az elektronikus képernyőn megjelenő fényforrások csóváit eljátszanak. A *Képkorbácsolás* című fotók eszünkbe juttatják a korbács bőrszijait és rajzolatukat az emberi bőrön-húson. Ilyen csíkot éget a magnézium gyújtószinórja is a kép testébe.

A vonal egyszerre lehet foltredukció és képeredet. Mindenképpen *határ*: művészet is, interpretáció is rajta egyensúlyozik, egymástól távolodva. A metaforák egyre jobban burjánzanak – talán még van remény a visszatérésre, találkozásra, egyesülésre.

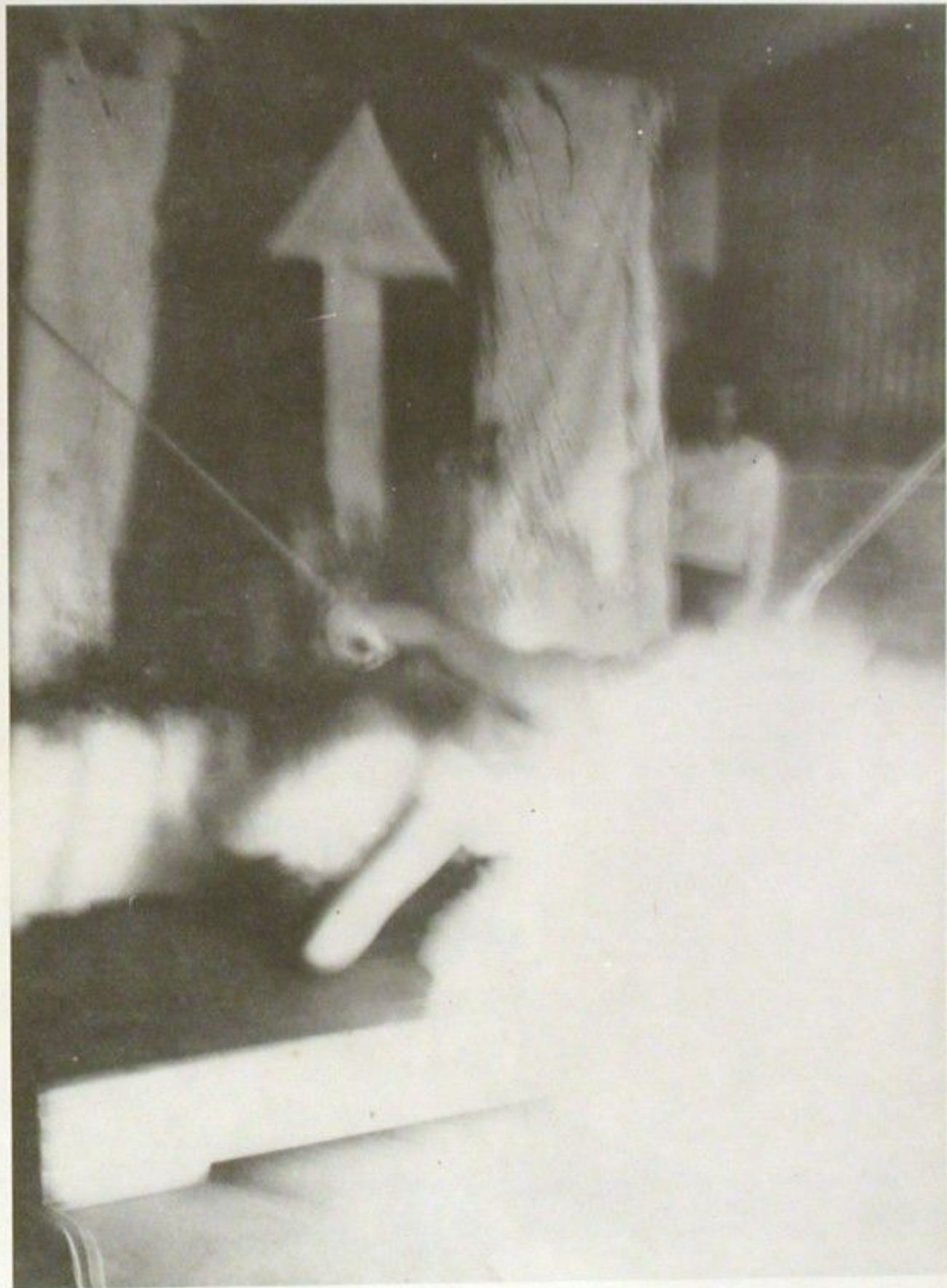
4. sz. képtágítás – egyben ismét redukció: hangra, gondolatra: A rádió-performance egyértelműen elárulta, hogy Hajasnak tulajdonképpen nem volna szüksége képre. *Tulajdon kép?* – Én akarom látni, ami csak hallható. El kell képzelnem a csillogó, fallikus mikrofont, a hozzá vezető dróthuzalt, Hajast fekete vagy fehér ruhában, vagy anélkül, szemén a fekete kendő fölöslegessé vált, mert úgysem látja partnerét, aki nem én vagyok (bár én is lehetnék). Mindenki, aki hallja, azt hiszi, hogy másról van szó, mégis belepirul, mert tudja, hogy *róla* van szó, és szégyelli magát Hajas helyett és önmaga helyett is. A helyzet az exhibicionizmussal összefonódott voyeurizmus legperverzebb példája: nincs konkrét tárgya, és nincs megnevezési lehetősége sem, mert akusztikai síkon zajlik; csak vibráció létezik – a légoszlop az emberben, a membrán, a villanyáram feszültsége, a rádióhullámok stb. És mégis képet indukál, most, amikor írok.

A perverzítés tovább fokozható: gondolati performance, amit csak az írás rögzít, vagy az sem. „A szóval nem lezárul, hanem elkezdődik a világ. A szavak arra valók, hogy valami, ami addig nem volt, ezután lehetséges legyen.” Hajas ezeket a megállapításokat egy önkielölő, a saját képzeletét is próbára tevő írássorozatába ágyazta bele. Gyűlöletemben és megszegyenítettégemben ezt irtam néhány hónapja *ellene*: „Megtervezi a bűnt, hogy végre meghaladhassa a fikciót, de nincs más eszköze a végrehajtásra, mint a művészet. Világos bizonyíték erre bármelyik fotósora vagy akciója: megnyilvánul benne a hasítóan éles formai szépség, mely olyan magas hőfokú, mint az *igazi* giccs. . . És sajnos, ebből az alant írásból sem tudta eltávolítani a szép, sőt gyönyörű részeket, bármennyire is szerette volna. Nyilvánvaló: csak moralista dolgozhat ilyen módszerekkel.”

Együttal látni való – már ebből az idézetből is –, hogy az interpretáció *nem képes (!) eltekinteni* a képre (Képre) való hivatkozástól. Ezek szerint a képtágítás = redukció a képre?

5. Magamról

Az interpretáció egyetlen menedéke Hajas világával szemben maga a Hajas művészetén átszűrődő morál. Kérdés azonban, hogy ez az *én* morálom-e vagy az *ővé*. Művei ugyanis valóban olyan hőfokon izzanak, hogy lehetetlen égési sebek nélkül „pozitív” vagy „negatív” etikai terminusokat kihámozni belőlük. Félő, hogy az interpretátor az ördögűzés során sacrilegiumot követ el. Nem tudhatom, hogy bűn-e a bűn, ha a művészetben követik el, ha helyettem követik el, ha nem követik el. Nem tudhatom, hogy kinek a bűne – az

enyém, vagy az övé? Mi a nagyobb bűn: a bűn vagy a büntudat? Kié a felelősség? Veszély, veszélyeztetés, kockázat(-vállalás), fájdalom, szenvedés, önpusztítás, excessus, áldozat, szexualitás, anima és animális, tilalom és tabu – e fogalmak úgy sorakoztathatók fel és úgy kérdőjelezhetők meg, mint az interpretáció során szerteszpriccelő asszociációk és metaforák. Mindez nem jelent semmit, és te sem tehetsz semmit. Akár jó, akár gonosz, *részesen vagy*, akár ő csinálta, akár te, akár veled csinálta, akár nem csinálta, akár elképzelted, akár elképzeltétek, akár el sem képzeltétek, akár

A szépség hőfoka azonban mindig számít. És te is mindig számítasz.

Viszont az izzásba könnyen belepusztulhat a művész, és belepusztulhat az interpretátor is.

Hajas Tibor művészete nem követendő példa.

Félek...uram...FÉLTEM...URAM... fontos, Uram!

Beke László

MOZGO VILAG / 1980 OKTOBER

10

11

Munkatársaink:

ANGYALOSI GERGELY 1953-ban Budapesten született. 1977-ben végzett az ELTE magyar-francia szakán. 1977-78-ban a párizsi École Normale Supérieure ösztöndíjasa. 1978-tól az ELTE XX. századi Magyar Irodalom-történeti Tanszékének ösztöndíjasa. 1974-ben a Kortársban jelent meg első publikációja. Recenziói, tanulmányai a Kritikában, a Valóságban, a Magyar Filozófiai Szemlében és Filológiai Közönyben jelentek meg.

BAKOS KATALIN 1980/5. számunk munkatársa volt, kiséletrajza ott található.

BANOS JÁNOS 1952-ben született Ecsegen. 1969-től 1975-ig gumi-gyártóként dolgozott. 1975-től üzemi lapnál újságíró. Verseit, írásait 1970 óta jelennek meg különböző napilapokban és folyóiratokban. Szerepelt a *Ne mondj le semmiről* című antológiában és az 1975-ös *Szép versek*-ben.

CHIKÁN BALINT 1952-ben született Budapesten. 1976-ban a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen végzett. A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának művészeti vezetője, az ELTE művészettörténet szakának egyéni hallgatója.

CSAJKA GÁBOR CYPRIAN 1954-ben született. Szabadúszó. Képzőművészeti és fotómontázs-epigrammákkal foglalkozik.

CSÜROS MIKLÓS 1944-ben született Budapesten. 1968-ban magyar-orosz szakos tanári diplomát szerzett. Az ELTE XIX. századi Magyar Irodalom-történeti Tanszékének adjunktusa. 1979-ben a Kortársaink sorozatban *Fodor Andrásról* írt kötete jelent meg.

EMŐKEY ISTVÁN kiséletrajza 1980/5. számunkban szerepel.

GYETVAI ÁGNES 1952-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-népművelés szakán végzett. A Művészet szerkesztőségének munkatársa.

HAJNÓCZY PÉTER 1942-ben Budapesten született. Első novelláskötete 1975-ben *A lúd*, a második 1977-ben *M* címmel, regénye *A halál kilovagor Perzsiából* címmel 1979-ben jelent meg. Munkatársa volt 1980/1. és 1980/8. számainknak.

JENE JÓZSEF 1939-ben Gyulaházán született. Nyiregyházi tanítói okle-

velet szerzett. Jelenleg is tanít a nyiregyházi járás rajz-szakképzőjében. 1975 óta publikál különböző folyóiratokban verseket.

KAMARAS ISTVÁN 1941-ben Munkácsön született. Az ELTE magyar-könyvtár, majd szociológia szakán végzett. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ Olvasáskutatási Osztályának vezetője. Hangjátékokat a Magyar Rádió, novellákat, szociográfiákat különböző folyóiratok mutatták be. A Móra Kiadónál jelent meg meseregénye *Sarkányos mese* címmel. 1975-ben művelődéskutatói tevékenységéért SZOT-díjat kapott.

KESERŐ KATALIN 1980/5. számunk munkatársa, kiséletrajza ott szerepel.

KOLTAI TAMÁS 1942-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-orosz szakán végzett. A Madách Színházban, majd a Pannónia Filmstúdióban dramaturgként dolgozott. Első színházi tárgyú cikke 1963-ban a Nagyvilágban jelent meg. Azóta rendszeresen publikál színházi és filmkritikákat, tanulmányokat különböző lapokban és folyóiratokban. A Színház című folyóirat munkatársa. Könyvei: *Peter Brook* (Gondolat, 1976); *Színházfaggató* (Gondolat, 1978); *Cselekvő színház* (Magvető, 1980); *Magyar drámák színháza* (Népművelési Propaganda Iroda, 1980).

KOVÁCS LAJOS 1949-ben született. Pécsen magyar szakon tanárképzőt végzett. 1970 óta jelennek meg írásai különböző folyóiratokban. 1980-ban Mórnicz Zsigmond-ösztöndíjas.

MARKÓ BELA 1951-ben Kézdivásárhelyen született. A kolozsvári egyetem magyar-francia szakán végzett. Az Igaz Szó szerkesztője. Verseit az Ifjúmunkásban, az Igaz Szóban, a Korunkban, az Utunkban, az Életünkben és a Mozgó Világban jelentek meg. 1974-ben *A szavak városában*, 1977-ben *Sárgaréz évszak* címmel jelentek meg kötetei.

MARSALL LÁSZLÓ 1933-ban született Szegeden. Az ELTE matematika-fizika szakán végzett. Szabadfoglalkozású író. Verseit 1959 óta jelennek meg különböző folyóiratokban, napilapokban, antológiákban. Rádiójátékokat a Magyar Rádió mutatta be. Három kötete jelent meg a Szépirodalmi Könyvkiadónál.

MÁNYOKI ENDRE kiséletrajza 1980/10. számunkban található.

MILLER JÓZSEF 1946-ban született. 1968 óta különböző filmek készítésében vesz részt. Első írása 1976-ban a Forrásban jelent meg. 1980-ban a KISZ KB irodalmi pályázatán novella kategóriában III. díjat nyert.

NÁDASI GÁBOR kiséletrajza 1980/4. számunkban jelent meg.

SNEE PÉTER 1953-ban Budapesten született. Az ELTE Bölcsészkarának hallgatója. Első publikációja a Filmkultúrában jelent meg.

SZEMADÁM GYÖRGY kiséletrajza 1980/8. számunkban található.

SZIKSZAI KÁROLY 1952-ben született Budapesten. 1972-ben a Magyar Ifjúság közölte első verseit. 1976 óta rendszeresen publikál az Új Írás, a Napjaink, az Életünk, a Tiszta, az Élet és Irodalom, az Új Forrás, valamint a Mozgó Világ hasábjain. 1979-ben Mórnicz Zsigmond-ösztöndíjas volt. Szabadúszó.

TEMESI FERENC (Szeged, 1949) Temesi Dániel édesapja (Budapest, 1978). Eddig egy első kötete jelent meg. Most írja a másodikát. Ez egy regény.

VAJDA ZSUZSA 1949-ben született. 1972-ben az ELTE pszichológia szakán végzett. Jelenleg gyermek-pszichológusként dolgozik.

BUNUȘ IOAN 1952-ben született Sepsiszentgyörgyön. A kolozsvári képzőművészeti főiskolán végzett. Jelenleg Nagyváradon gyermekoktató. Több országban szerepelt kiállításon, Bukarestben és Kolozsváron volt önálló kiállítása. 1980-ban országos grafikai ösztöndíjat nyert.

JON MIRCEA 1947-ben született Sarmasu Muresban. Filológiát végzett. ISTM címmel jelent meg verseskötete 1971-ben.

DORIN TUDORAN 1945-ben Temesváron született. Költő, újságíró. Kötetei: *Mic tratat de glorie*, *Cintec de trecut*, *Akheronul*, *pasaj de pietoni*.

DANIEL TURCEA 1945-1979. Két kötete jelent meg *Entropia* és *Epifania* címmel.

LUCIAN VASILIU Kolozsváron 1958-ban született. Egyetemista. Az Echinoxban publikált először. Kötete megjelenés előtt áll.

3	Koltai Tamás	A kígyó a farkába harap <i>színházi tanulmány</i>
11	Marsall László	Háromszor négy <i>vers</i>
12	Gyetzvai Ágnes	Raszter vagy radír <i>tanulmány</i> Kelemen Károlyról
12-19	Kelemen Károly	Munkái
20	Temesi Ferenc	Rhône d'eau <i>novella</i>
26	Szikszai Károly	A megérkezés stációi <i>vers</i>
28	Ambrus Lajos	Alapkötetétel <i>novella</i>
33	Péntek Imre	Rögtönzés; nyugati sark; Szörny-falatozás <i>versek</i>
34	Szemadám György	Gratulálok, Önnek telitalálata van <i>kritika</i>
Felvidéki András kiállításáról
36	Keserű Katalin	A lakótelepek és a művészet <i>cikk</i>
41	Vajda Zsuzsa	Te más vagy <i>szociográfia</i>
47	Banos János	Frontvonalak <i>vers</i>
50	Miller József	Ítélet <i>elbeszélés</i>
60	Jene József	magyarázat a lehetetlen helyzetre; belenyugvással? <i>versek</i>
61	Chikán Bálint	Jólfésült tárlat <i>tudósítás</i>
65	Csajka Gábor
Cyprián	A VSL nyári kiállításai <i>kiállítási beszámoló</i>
69	Kovács Lajos	Babbéri Gáspár gusztusa <i>elbeszélés</i>
79-84	Angyalosi Gergely
Mányoki Endre
Emőkey István
Csürös Miklós	Ítélni és ítéltetni
Quo vadis, Novellista?
Elemző nosztalgia
Valódi antológia <i>kritikák</i>
85	Sneé Péter	Rezzenéstelen arccal <i>filmtanulmány</i>
88	Nádasi Gábor	Fehér bohóc <i>vers</i>
90	Markó Béla	Mert mindig hamarabb felébredsz; Miért zöld a terepjáró? <i>versek</i>
91	Hajnóczy Péter	A pad; Galopp; A kéz; Kétezer; Rakaszolás; A kopt nők; Hair; Embólia kisasszony; Vesszőrp <i>novellák</i>
102	Petri György	Van nekem egy barátom; Berlioz-dosszié; Gyász 1971 - - -; K. S. <i>versek</i>
104	Kamarás István	Szembesítés <i>szociográfia</i>
118-125	Fiatal román képző-
művészek és költők	Zoe Vida-Porumb; Bunuş Ioan; Florin Maxa <i>képei</i> , Dorin Tudoran; Vasile Sav; Daniel Turcea; Lucian Vasiliu; Jon Mircea <i>versei</i>
125	Bakos Katalin	Moszkva és a design <i>beszámoló</i>
a-z	Czakó Gábor írása	

MOZGÓ VILÁG / 1980 NOVEMBER

Munkatársaink

ALEXA KÁROLY 1980/6. számunk munkatársa volt. Kiséletrajza ott szerepel.

ANDOR MIHALY 1944-ben született. 1971-ben az ELTE magyar-filozófia szakán végzett. A Művelődéskutató Intézet szociológusa. A Valóságban, a Világosságban és a Szociológiában jelentek meg írásai.

ERDŐDY EDIT 1946-ban született Érsekújváron. 1969-ben az ELTE magyar-francia szakán végzett. 1971 óta publikál. A MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa.

FÁBIAN LÁSZLÓ kiséletrajza 1980/10. számunkban jelent meg.

FÁBRI PÉTER 1953-ban született Budapesten. Az ELTE Bölcsészkarán esztétika-művészettörténet szakon szerzett diplomát 1978-ban. Szabadfoglalkozású író. A Belvárosi Ifjúsági Ház „Hétfői Színpad” című sorozatának szerkesztője. Művei: *Fosztóképzőkkel* (versek, Magvető, 1972); *Átértékelés* (versek, Magvető, 1974); *Folytatásos regény* (regény, Magyar Nemzet, 1978. Konyvalokban a közeljövőben a Magvető gondozásában jelenik meg.) *Az uzlet* című drámáját 1980 februárjában mutatta be a Fővárosi Művelődési Ház. Művészeti-kritikai cikkeket is publikál.

GERVAI ANDRÁS 1948-ban Budapesten született. Az ELTE magyar-esztétika-népművelés szakán 1974-ben végzett. Szociológiát és filmdramaturgiát is tanult. A Magyar Színházi Intézetnél szerkesztő. Kritikai, interjúi, kulturális tárgyú írásai különböző napi- és hetilapokban jelentek meg, illetve a Magyar Rádióban hangzottak el. Szerkesztett tv-műsorokat is. A mai magyar színházzal és drámával foglalkozó interjúkötetét a Magyar Színházi Intézet adta ki 1978-ban.

HEKERLE LÁSZLÓ 1956-ban született Budapesten. Az ELTE Bölcsészettudományi Karának IV. éves magyar-orosz szakos hallgatója.

KODOLÁNYI GYULA 1942-ben Budapesten született. Angol szakos tanár. Műfordításai 1969, versei 1971 óta jelennek meg folyóiratokban (Új Symposion, Hid, Új Írás, Tiszatáj).

KÖRMENDI LAJOS kiséletrajzát 1980/9. számunkban közöltük.

LÁBAS ENDRE 23 éves, a Képzőművészeti Főiskolán tanul. Folyóiratunkban publikál először.

NÁDAS PÉTER 1942-ben Budapesten született. Egy ideig fotóriporterként, majd újságíróként dolgozott. 1965-ben, az Új Írásban publikált először. 1967-ben *A biblia*, 1969-ben *Kulcskereső játék* címmel jelent meg novellás kötete. 1977-ben *Egy családregény vége* című regényét a Szépírói Irodalmi Könyvkiadó jelentette meg. Legutóbb *Leírás* címmel jelent meg novellás kötete. *Takarítás* című színdarabját novemberben mutatta be a győri Kisfaludy Színház. Jelenleg dramaturg Győrött.

NYIRÁN FERENC kiséletrajza 1980/5. számunkban található.

ORAVECZ IMRE 1943-ban született Szajlán. Egyetemi tanulmányait Debrecenben és Chicagóban végezte. Dolgozott többek között mint segédmunkás, mozi-üzemvezető, kiadói titkár, egyetemi tanársegéd, újságíró. Első verseskötete 1972-ben jelent meg *Héj*, a második 1979-ben *Egy földterület növénytakarójának változása* címmel. *Máshogy mindenki más* címmel 1979-ben gyermekverskötetet publikált. Németből és angolból több kötetnyi verset és prózát fordított.

PUSZTAI ZOLTÁN 1980/6. számunk munkatársa volt, kiséletrajza ott található.

SARUSI MIHALY 1944-ben Békéscsabán született. Iskoláit Békéscsabán, Debrecenben és Budapesten végezte. 1966-tól jelennek meg írásai. Hírlapíró, az MTI tudósítója Békés-Csanádon. *A csabai Szajlán* című könyve a Magvető Kiadó gondozásában 1981-ben jelenik meg. A *Mozgó Világ* 1979/2. számában jelent meg *A kutyakántor* című kisregénye.

SZEGEDY-MASZAK MIHALY Budapesten született 1943-ban. Az ELTE angol szakán végzett. Első publikációja 1965-ben egy Henry James-válogatáshoz írt utószó volt. Főként magyar, angolszász és francia irodalomtörténeti tanulmányokat, tankönyveket és filmbírálatokat ír. Kötete *Világkép és stílus* címmel a Magvető Kiadónál 1980-ban jelent meg. Az MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa.

SZERVÁC JÓZSEF kiséletrajza 1980/9. számunkban jelent meg.

SZIKORA JÁNOS 1950-ben született Budapesten. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán szerzett diplomát; 1971-ben doktorált. A Színház- és Filmművészeti Főiskola színházrendezői szakán végzett, majd Pécsen rendezett. Jelenleg a győri Kisfaludy Színház vezető rendezője.

SZÖRENYI LÁSZLÓ 1945-ben született. Az ELTE latin-görög-iráni szakán végzett 1968-ban. Az MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa.

UTASSY JÓZSEF 1941-ben született Ózdon. Iskoláit Bükkszenterzsébeten, Egerben és Budapesten végezte. 1965-ben mutatta be a *Kortárs*. Kötetei: *Tűz, lobogóm!*, *Csillagok árvája*; megjelenés előtt álló kötetei: *Mézgarázdák*, *Pokolból jövet*, *Áve, Éva!*

VARGA IMRE 1950-ben született Kisgyarmaton. A pozsonyi Irodalmi Szemle szerkesztője. *Az Egyszemű éjszaka* és a *Fekete szél* című antológiában publikált. Önálló verseskötete *Crusoe-szaltók* címmel jelent meg 1975-ben.

VETŐ JÁNOS 1953-ban Budapesten született. A Hanglemezgyártó Vállalat fényképésze. 1974-ben a Bercevényiben, 1975-ben a Frital Művészek Klubjában, 1976-ban a Toldi moziban egyéni kiállítása volt. Amszterdamban, Esztergomban (a II. Esztergomi Fotó Biennálén), a Hatvany Múzeumban, a genti Modern Művészeti Múzeumban csoportos kiállításokon szerepelt fotóival.

3	Veress Miklós	Eppur és chomuu <i>publicisztika</i>
5	Andor Mihály	Dolgozat az iskoláról <i>tanulmány</i> I. rész
7–17		<i>Dokumentumfotók</i> a demokratikus oktatás első éveiből
22	Horváth Attila	Hogyan tanítsunk könnyen, gyorsan történelmet? <i>történelmi kaland(kép)regény</i>
26	Oravecz Imre	Ünnep előtt; Találkozás szarvasokkal <i>versek</i>
27	Nádas Péter	Sétánk folytatása, délután <i>novella</i>
40	Varga Imre	Éjféli töredék; Capriccio <i>versek</i>
41	Fábián László	Triptichon Bak Imrének <i>tanulmány</i>
41–49	Bak Imre	<i>Képei</i>
50	Nyirán Ferenc	Pogány énekek; Kiszáradt hitek pátosza <i>versek</i>
50	Pusztai Zoltán	Hullámok éneke; Akkor; Horoszkópia <i>versek</i>
52	Sarusi Mihály	A csabai Szajmán <i>beszély-füzér</i>
58	Körmendi Lajos	Boldog emberek: Az ápolónő <i>riport</i>
66–72		A Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola diákjainak <i>fotóiból</i>
73	Lábas Endre	Álom; Szirt; A mai nap; Verseny; Inga <i>versek</i>
74	Gervai András	Az éhezőművész nem megy el... <i>beszélgetés</i> Szikora Jánossal
80	Fábri Péter	Levél Ludwig Wittgenstein úrhoz <i>vers</i>
81	Kodolányi Gyula	Noah Webster Naplójából <i>elbeszélés</i>
89	Szervác József	A hadikronikás töprengései <i>vers</i>
91	Vető János	<i>Fotói</i>
99	Utassy József	Túlélni; Részletek a CETLIK ciklusból <i>versek</i>
100	Hajnóczy kilővagal/80	Szegedy-Maszák Mihály, Szörényi László, Erdődy Edit, Hekerle László és Alexa Károly <i>írásai</i> Hajnóczy Péter újabb műveiről
a–z	szerkesztőségi jegyzet	

MOZGÓ VILÁG / 1980 DECEMBER

12

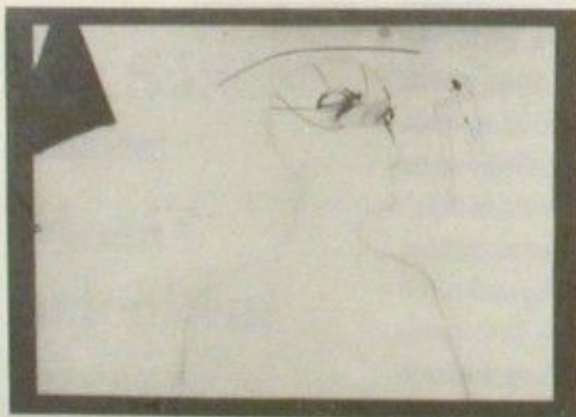
12

12

3	Spiró György	Íróvá ütve <i>esszé</i>
9-51		Képek a <i>Stúdió '79</i> kiállításról: ef Zámbó István (9); Tornai Endre (11); Topor András (13); Záborszky Gábor (15); Barabás Márton (16); Kalmár István (17); Gyulavári Pál (18); Tamás Noémi (45); Zrínyifalvi Gábor (48); Romvári János (51)
15	Chikán Bálint	<i>Stúdió '79 tudósítás</i>
19	Hajnóczy Péter	A parañcs <i>elbeszélés</i>
44	Temesi Ferenc	Nemversek
46	Esterházy Péter	Bevezetés a szépirodalomba <i>novella</i>
47	Meliorisz Béla	Kapcsolatok; Rövidhír <i>versek</i>
49	Mészöly Miklós	Bevezető egy irodalmi esthez
52	Cselényi Béla	42.; 177.; sóhaj; metró; lelátás a várból; Nyelvlecek; doktor mondja királyfinak hápci betegségéről haláláról és temetéséről; meghalt ii.; 187. <i>versek</i>
53	Selmeczi György	Mon Bilou <i>irodalmi levél</i>
56	Németh Pál	Hajlik a jegenye <i>szociográfia</i>
76	Tóth László	Topográfia – Éjszakánként testes karfiol...; A feleségem voltaképpen jó...; Az ivás fölöt-
tebb veszélyes... <i>versek</i>
79	Csajka Gábor	A pohár harmadik füle <i>bemutató cikk</i>
	Cyprian	
79-83	Buczkó György	Üvegplasztikák
84	Tar Sándor	Mosás hetenként egyszer <i>novella</i>
86	Csajka Gábor	Wahorn András 109 grafikája <i>bemutató</i>
	Cyprian	<i>cikk</i>
86	Gyetvai Ágnes	Tízéves a SZÜRENON <i>tudósítás</i>
88	Szilágyi Ákos	Gondolatok a „Térmetszés”-ről <i>filmtanul-</i>
<i>mány</i>
94	Balázs F. Attila	(Egy) előbbi nemzedék kiáltványa <i>vers</i>
95	Fábri Péter	Helyhiány <i>kritika</i>

Wahorn András 109 grafikája

A fiatal képzőművész érdekes egyéniségéről, sajátos világlátásáról győzhette meg a folyóirat olvasóit a Dévényi István által készített, két esztendeje közölt interjú. Bizonyára sokan találkoztak a különböző csoportos és egyéni kiállításokon Wahorn festményeivel, grafikáival és szobraival. Ez alkalommal hat év grafikai termésének legjava került az érdeklődők elé. A szentendrei barokk pince sejtelmes homályában kuncogásokat, fölzsabadult hahotákat hallani; egy-egy kép előtt tucat nevető ember is áll. A magyar grafika legújabb nemzedékének uralkodó kifejezési formája a groteszk. Elemzésre méltó jelenség Wahorn Andrásnál a groteszk *totalitás*. Nemcsak társalgási, hanem teljes nagyszótárát alkalmazza-használja, tehát a legszomorúbb szavakat is az életről és az emberről. Technikailag rendkívül sokoldalú: „betegre rajzolt” részletek és nagyfokú mesterségbeli tudásról árulkodó elegáns vonalrajz-elemek egyszerre jelennek meg nála a rajzlapokon. A hagyományos kompozíciós rendteremtést fölsejréli egy látszólag minden belső egyensúlyt nélkülöző szerkesztéssel: óriási felületeket hagyott üresen, mégis kitöltötte, mert mintha valóságos életünk vákuumait szippantották volna föl ezek a fehér folatok. Egy-két figurával is képes besugározni a papírt. Szinkultúrája, színhasználata túlmutat a háztartási pop évtized végi unalmán, fokozatos elbátortalandóságában nem követi azt. (Talán a szürrealizmus és a pop hatását lehet kimutatni-bizonyítani munkáiban, de itt kell megjegyeznünk, hogy Wahornra föltétlenül hatott a Vajda Lajos Stúdió – 1977-ig volt tagja – szelleme is.) A groteszkre objektívált *mondanivalója eléggé nehezen fogható meg*, bár a legtöbb képen hosszú, de szellemes címek és segédszövegek állnak rendelkezésünkre az értelmezéshez. Wahorn András – látszólag – nem nagyon érdekli a jelen.

Az ember biológiai múltja és biológiai-pszichológiai-tudományos jövője izgatja, a férfi-nő kapcsolat rejtelméi. Az alkotó belső szabadságát a konvenciók teljes tagadásában éli ki, mely gyakran párosul természetföltő, állatbarát megnyilvánulásokkal (*Rosszindulatú állatok nincsenek!*). Máshol a társadalom mindenkori állapotát meghaladó személyes-művészi létbe vetett hitet jeleníti meg, mint például a *Kint sötét van, de bent a művész dolgozik* című rajzán. A benne lejátszódott változásokat, érdeklődésének, szemléletének alakulását két nagyszerű grafikával lehetne szemléletesen érzékelteni. Az 1974-es *Éljen a Művészzel*, és az idei *Fralyd apó kiutat nem mutattal*. A kiút bizonyára máshol keresendő, még ha az öreg Freud érdemeit ma már nem vitatjuk is. A kiutak megtalálása – ez a legfontosabb.

Csajka Gábor Cyprian

Tízéves a SZÜRENON

Lehet egy kiállításrendezés elképzelése téves. Az 1969-es SZÜRENON (kiállítottak: *Kassák Lajos, Bocz Gyula, Csáji Attila, Csutoros Sándor, Haraszty István, Haris László, Illyés István, Karátsón Gábor, Lantos Ferenc, Papp Oszkár, Pauer Gyula, Prutkay Péter, Türk Péter, Veres Pál, Zeisel Magda*) 10 éves évfordulójára rendezett emlékkiállítás válogatása véletlenszerű, heterogén. Az anyag nem rekonstruálja a 10 évvel ezelőtti bemutatót. Nem eleveníti meg azt a képzőművészeti közéletet, amelyben az *akkor* szellemi eseménynek számított, de nem reprezentálja azokat az alkotói utakat sem, amelyeket azóta a csoport tagjai végigjártak. Nem igazolja a ma születő jelentékeny művek felsorakoztatásával az egykori áttörés indulatait. A *kassáki* aktivizmus és a nemzetközi törekvésekkel rokon képzőművészeti irányok megszakítása, az *Európai Iskola*, a *Nonfiguratív Művészcsoport* – de *Kemény Zoltán, Schöffner, Vasarely, Kepes* nevét ugyanilyen joggal említhetném – munkásságának elhallgatása volt az oka, hogy a magyar avantgarde-hagyományokat vállaló és új kifejezési formákat kereső fiatal generáció a hivatalos fórumokról kiszorulva, mellékutakon küzdötte magát a hatvanas években a köztudatba. Ennek a mozgalomnak az egyik őrséje volt a SZÜRENON, *Csáji Attila* festőművész alapításában (a csoport manifesztumát is ő fogalmazta), amelyik elsőként vívta ki a közszereplés jogát közművelődési intézményben. A SZÜRENON-csoport 1970-ben az *R kiállításon* (Műszaki Egyetem) találkozott össze a generáció *IPARTERV*-csoport néven ismert másik szárnyával.

A hetvenes évek első felében rendszeres aktivista

munkát folytatott, az egyéni és csoportkiállítások szervezése mellett ismeretterjesztő előadásokat tartott a csoporthoz csatlakozó művészeti írók vezetésével (*Körner Éva, Major Máté, Mezei Ottó, Sik Csaba, Solymár István* és még többen), hogy a modern művészet alapfogalmai bekerülhessenek a hazai vizuális kultúra vérkeringésébe. A művelődési házak kiállítási helyiségeinek „elfoglalásával” fokozatosan kialakult egy intézményhálózat, amely a központi kiállítási intézményeknél toleránsabb volt az új kifejezési formákat kereső fiatal generációval szemben. A kollektív erőfeszítések kovácsolták össze a stílusosan, művészi felfogásuk szerint eltérő karakterű alkotókat. Társadalmi-mozgalmi szerepük és művészi munkájuk szorosan összefonódott tevékenységükben. Értékelésükben és önértékelésükben a kettő néha szerencsétlenül össze is mosódott. A folyamatos egzisztenciális harc, küzdelem a hivatalokkal, és a művészetpolitikai megkülönböztetés az alkotó munkát súlyos terhekké nehezítette. Csodával határos, hogy ebben a feszült légkörben olyan kiváló életművek születtek, mint *Haraszty István* ma már nemcsak külföldön, de itthon is közzismert kinetikus szobrászata. *Pauer Gyula* filozofikus pszeudo-artja, lényegében ekkor, szobrászati működésének lehetetlenné válása után bontakozott ki, és terjedt át a koncept és a színházi műfajokra. *Csáji Attila* drámaiságtól izzó korszaka, a Fekete képek-sorozat, amelyből most is láthatunk egyet – ugyancsak ezeknek az éveknek a termése. *Pruktay Péter* bürokratizmusellenes grafikai pamfletjei is emlékeztetnek abból az időből. Most ennek az időszaknak állított groteszk emlékművet; egy beton-

talpazaton papundekli város emelvényre állított kukaedénnyel, amelybe behullanak munkái, régi, kockás naptárlapjai. *Karátson Gábor* és *Bocz Gyula* munkásságát mindenki jól ismeri. Mindketten egyéni és reprezentatív országos kiállításokon gyakran szereplő művészek. *Lantos Ferenc* strukturális grafikáit állította ki. *Csutoros Sándor* most bemutatott kisplasztikai alapján is érthetetlen, hogy miért nem jutott még soha olyan megbízáshoz, hogy anyagban és méretekben egyaránt érdemben megmutathatná erejét. *Türk Péter* kiállított munkája, egy csoportfénykép részleteiből montírozott „Osz-tályátlag”-a fotószegmentációs kísérleteinek bölcös, ironikus szakaszát mutatja. *Illyés István* kultikus faszobraival, *Veres Pál* kultikus festményeivel, *Papp Oszkár* régebbi Fej-sorozatának darabjaival szerepelt. Legközvetlenebbül *Haris László* munkája reflektált a 10 éves évfordulóra. Szellemes ötletéből Andy Warhol „Elvis”-ének magyar testvére született: Beke László művészettörténész életnagyságú fotóportréjának felállítása (és megszólaltatása) a kiállítóteremben telitalálat volt, e teoretikus-sztárportréval Haris mozgalomtörténeti emblémát avatott. A mítoszteremtés vagy mítoszrombolás felületes gesztusai helyett azonban fontosabb tudomásul venni, hogy a SZÜRENON-csoport kinötte rég az öntevékeny kereteket. Megérdemelne egy „hivatásos” kiállítást, ahol a művek datálva vannak. A művek pedig megérdemelnék a mindkét oldalról elfogulatlan művészettörténeti feldolgozást, és az ezzel járó szelekciót.

Gyetzvai Ágnes

Munkatársaink:

BÁN ANDRÁS 1951-ben született Budapesten. Művészettörténész. Az *Élet és Irodalom*, a *Látóhatár* képszerkesztője, az egni Galéria Negyven művészeti tanácsadója.

BÁRON GYÖRGY 1951-ben született Budapesten. 1975-ben szerzett diplomát az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. A Rádió munkatársa. Írásai az *Élet és Irodalomban*, a *Világosságban*, az *Írószemmel* című antológiában és napilapokban jelentek meg.

BENCSIK ANDRÁS 1951-ben Budapesten született. 1972-ben üzemmérnök, 1976-ban tördelő- és képszerkesztői képesítést szerzett. Kaposváron dolgozik, a megyei lap munkatársa. Írásai a *Somogyban* és a *Vaspróba* című antológiában jelentek meg.

DÁNIEL FERENC szabadúszó színházi rendező. 1966-ban végzett a Színházi Főiskolán, majd két évadon át a Szegedi Nemzeti Színház foglalkoztatta. Alkalmi műsorokat rendezett, társszervezője volt több dokumentumfilmnek. Esszéi, filmbírálatai, színházi tanulmányai a *Valóságban* és a *Filmkultúrában* jelentek meg. Könyvet írt Gian Mariá Volontérről.

DIENES ESZTER 1949-ben Kunhegyesen született. A debreceni Tanítóképző népművelő-könyvtár szakán, 1971-ben végzett. Jelenleg Törökszentmiklóson népművelő. Versei a *Jászkunság*, *Napjaink*, *Új Forrás* hasábjain jelentek meg.

FÁBIÁN LÁSZLÓ 1940-ben született. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar-országi szakos tanári diplomát szerzett. Első írását 1963-ban a *Könyv-*

táros közölte, azóta rendszeresen jelennek meg irodalmi, képzőművészeti, film- és színházkritikai, tanulmányai, műfordításai. A *Film-Színház-Musika* munkatársa. Könyvei: *Hazatérő lovam körmen virágos rét illatát hozza avagy furcsa görcs a torokban* (1976), *A paradicsom szörnyű gyermekei* (1977).

FÁBRI FERENC 1939-ben született Budapesten. Az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetemen végzett 1962-ben. Nyolc évet vidéken, tizet a fővárosban dolgozott. A *Valóságban* és a *Társadalmi Szemlében* közölt írásokat. Jelenleg a TANORG-nál dolgozik, szervezői beosztásban.

FERENCZ GYÖZŐ 1954-ben született Budapesten. Az ELTE magyar-angol szakán végzett. Gimnáziumi tanár. Versei az *Élet és Irodalomban* és a *Mozgó Világban*, műfordításai az *Európa* és a *Móra Ferenc* Kiadónál jelennek meg.

GALANTAI GYÖRGY 1941-ben Bikkácon született. 1967-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán. 1970-73 között a balatonboglári kápolna-tárlatok szervezője volt. Húsz önálló kiállítást rendezett. Sok hazai és külföldi kiállításon vett részt. Jelszerű vasszobrokat készített Dunaújvárosban. Egy óriás szobrát (2×12 m) a város bejáratánál állítják fel. Az utóbbi időben főleg postai művészettel foglalkozik, és archiválja az experimentális művészetet.

GERGELY ANDRÁS 1946-ban született Sopronban. Az ELTE történelem-filozófia szakán végzett. Történész, az ELTE Újkori Magyar Történelmi Tan-

székének adjunktusa. Művei: *Széchenyi eszmerendszerének kialakulása* (1972), *Kiegészítés után* (1978, Szász Zoltánnal közösen).

HAJDÚ ISTVÁN 1949-ben született Budapesten. A Képzőművészeti Alap Kiadványvállalatának lektora. A XX. századi képzőművészettel foglalkozik.

KOVÁCS JÓZSEF 1950-ben Mohács-on született. Budapesten él, klubvezetőként dolgozik. Verseit az *Új Írás*, *Új Forrás*, *Magyar Ifjúság* és a *Magyar Nemzet* közölte.

KÖRMENDI LAJOS 1980/1. számunk munkatársa volt, kis életrajzát ott közzeltük.

NÉMETH LAJOS művészettörténész. Az ELTE Művészettörténet Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

PINCZESI JUDIT Debrecenben született. Az ELTE olasz szakán végzett. Műfordítóként dolgozik. Kötete *Szelídített tenger* címmel 1978-ban jelent meg.

SIPOS FERENC 1945-ben született Debrecenben. A Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-történelem szakán végzett. Újságíró. 1965 óta publikál különböző folyóiratokban. Kötete megjelenés előtt áll.

SZERÉNYI GÁBOR 1953-ban született Budapesten. Gimnáziumi éveiből kettőt Sümegen végzett, majd volt londoni, segédmunkás, műszaki rajzoló, filmnyomó. Jelenleg egy gyógyszer-gyár üzemi lapjánál dolgozik, és politikai gazdaságtant tanul.

3	Egykoriak felelnek	<i>Körkérdés</i>
30	Galántai György	<i>Képregény</i>
34	Fábián László	Szemhatáron <i>elbeszélés</i>
49	Bán András Gellér B. István	Ha modellt ülnél Jan van Eycknek <i>jegyzet</i> <i>Képei</i>
50	Németh Lajos	Vákuum és térértelmezés <i>jegyzet</i>
51	Joël Kermarrek	<i>Kollázs + rajz</i>
52	Kovács József	Otthonom; Gyász; A kések csikorgása; Ha- vakban, fehér télben; Megindul csöpp cipője; Balázs János festőművész emlékének; Péli Tamás festményei <i>versek</i>
54	Gergely András	A történelem ideje <i>tanulmány</i>
58	Pinczési Judit	Torony <i>vers</i>
59	Báron György	Akár a koponyán az esőcseppek <i>színkritika</i>
66	Dániel Ferenc	Naplótöredék: lengyel filmekkel <i>esszé</i>
74	Körmendi Lajos	A plusz dimenzió <i>beszélgetés</i> Somkuti Ka- talinnal és Suha Zoltánnal
83	Sipos Ferenc	Kicsi Gergő útra kél <i>novella</i>
86	Dienes Eszter	Alku; Köztes; Turizmus; Hazai szó; Aku- punktúra; Látogatás; Zöld szívvel <i>versek</i>
87	Ferencz Győző	Mérték; (Legalább együttesen: és róla?) <i>versek</i>
88	Halász András	„Az öntudat megidézése” <i>leírás</i>
89–93	Halász András	<i>Képei</i>
90	Hajdú István	Megfigyelés alatt <i>interjú</i>
94	Bencsik András	Félelemgyakorlat <i>novella</i>
101, 112	Szerényi Gábor	<i>Montázsok</i>
102	Lugosi László	<i>Fotók</i>
106	Fábri Ferenc	Napló <i>szociográfia</i>

MOZGÓ VILÁG / 1980 FEBRUÁR

7

2

T